

Procena rodnog uticaja

Procesa smanjenja administrativnog opterećenja 2022-2025

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije (EU) i Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ), kroz sufinansiranu akciju „Smanjenje administrativnog opterećenja“, koju sprovodi "Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH" kao deo modula tehničke saradnje BMZ „Podrška procesima reformi integracije u EU na Kosovu“. Stavovi izraženi u dokumentu su stavovi izvođača radova i ni na koji način ne odražavaju niti predstavljaju zvanični stav Evropske unije, Nemačke i GIZ-a.

MAKOR

Sadržaj

Skraćenice	iv
Izvršni rezime.....	1
Metodologija.....	3
Nalazi	4
1. Koliko su dobro RJU, posebno zakoni, politike i programi vezani za ABR, usklađeni sa standardima EU za rodnu ravnopravnost i bolju regulativu, ZRR i Zakonom o opštem upravnom postupku? Koliko su rodno odgovorni?	4
2. Koje su uloge različitih zainteresovanih strana žena i muškaraca u javnoj administraciji i pristupu uslugama?	14
3. U kojoj meri su različite žene i muškarci učestvovali u ABR-u i obuci vezanoj za ABR?	14
4. Koja su različita iskustva žena i muškaraca sa administrativnim teretom i ABR-om?18	
Zaključak.....	26
Preporuke	27
Za sledeći ABPRP i Akcioni plan.....	27
Za plan i kontrolne liste	28
Za materijale za izgradnju kapaciteta.....	29
Za KSP KP	30
Za Kancelariju revizora.....	30
Aneksi	31
Aneks 1. Metodologija	31
Aneks 2. Rodna analiza programa za smanjenje administrativnog opterećenja na Kosovu	31
Aneks 3. Rezime relevantnih pravnih i političkih okvira o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Kosovu.....	37
Aneks 4. Rezime analize konceptualnih dokumenata i pravnih akata	40
Aneks 5. Predloženi pokazatelji	67
Aneks 6. Brza analiza aktera.....	70
Aneks 7. Plan integracije.....	71
Aneks 8. Rodno odgovorne kontrolne liste i kriterijumi za procenu ABR inicijativa.....	72
Aneks 9. Kontrolna lista: Rešavanje pitanja administrativnog opterećenja prilikom izrade konceptualnog dokumenta i strateških dokumenata	73
Aneks 10. Kontrolna lista zakonskih propisa za dizajn usluga i digitalizaciju.....	73
Aneks 11. Standardna operativna procedura za integraciju u platformu eKosova.....	73
Aneks 12. Studija slučaja: Preostali izazovi za povoljno okruženje	74
Aneks 13. Korišćenje usluga eKosova po rodu.....	75
Bibliografija	88

SKRAĆENICE

ABPRP	Program za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja
ABR	Smanjenje administrativnog opterećenja
ARR	Agencija za rodnu ravnopravnost
AU	Administrativno uputstvo
BMZ	Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj
OCD	Organizacija civilnog društva
EIGE	Evropski institut za rodnu ravnopravnost
EU	Evropska unija
GAP	Rodni akcioni plan
GEIA	Procena uticaja na rodnu ravnopravnost (ARR-ova)
SRR	Službenik za rodnu ravnopravnost
GIA	Procena rodnog uticaja
GIZ	<i>Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit</i>
ROB	Rodno odgovorno budžetiranje
KAS	Kosovska agencija za statistiku
KII	Intervju ključnog informatora
KIJU	Kosovski institut za javnu upravu
MŽK	Mreža žena Kosova
ZRR	Zakon o rodnoj ravnopravnosti
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
KP	Kabinet premijera
RJU	Reforma javne uprave
SRJU	Strategija za reformu javne uprave
UJF	Upravljanje javnim finansijama
SOP	Standardne operativne procedure
KSP	Kancelarija za strateško planiranje
OU	Opšti uslovi

IZVRŠNI REZIME

U okviru projekta GIZ-a „Podrška procesima reformi integracija u EU na Kosovu“, koji je sproveden sa Kancelarijom za strateško planiranje (KSP) pri Kabinetu premijera (OPM), MŽK je dobila zadatak da sprovede procenu rodno uticaja (GIA) u vezi sa smanjenjem administrativnog opterećenja (ABR). Cilj je bio da se nadogradi na lekcije naučene iz prethodnih ABR programa kako bi se osiguralo da se rodna ravnopravnost sistematski integriše u buduće akcione planove, programe i aktivnosti u okviru Programa za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja (ABPRP) 2025-2028, čineći ih inkluzivnijim i odgovornijim na potrebe svih građana. On dalje ima za cilj da se postavi primer najbolje prakse za institucije o tome kako da sprovedu *ex-post* rodnu analizu vladinih programa koji nemaju rodnu ravnopravnost kao svoj primarni opšti cilj, ka korišćenju analize rodno uticaja za bolje informisanje programa u svim sektorima. GIA je koristila mešovite metode, uključujući analizu sadržaja, onlajn anketu sa 247 građana, anketu sa 203 zvaničnika i 33 intervju sa ključnim informatorima (KII). GIA je obuhvatila holistički pristup identifikovanju prepreka koje utiču na različite žene i muškarce. Rešavanje preostalih prepreka identifikovanih kroz GIA zahteva koordinisanu akciju među institucijama, uključujući i pregled i izmenu relevantnih zakona, politika i praksi pružanja usluga. Iako proces ABR koordiniše KSP KP, njegova efikasna primena zavisi od angažovanja svih institucija odgovornih za regulisanje i upravljanje javnim uslugama. Stoga, nalazi i preporuke nisu upućeni samo KSP KP, već svim relevantnim institucijama odgovornim za regulisanje i pružanje javnih usluga u odgovarajućim oblastima.

KSP je podstakla napredak ka unapređenju rodne ravnopravnosti u vezi sa ABR-om. Kada su započeli reforme ABR-a 2022. godine, ABPRP 2022-2027 je bio uglavnom rodno neutralan, pozivajući se samo na davanje prioriteta uslugama koje više koriste žene; nije pružio nikakve ciljeve, akcije ili rodno razvrstane pokazatelje kako bi se pratilo da li reforme koriste ženama i muškarcima. Unapređeni ABPRP 2025-2028 priznaje nedostatke (npr. nisko učešće žena u obuci), obavezuje se na analizu demografskih podataka korisnika i uvodi rodno razvrstane pokazatelje za pojednostavljene/digitalizovane usluge. U međuvremenu, neki od njegovih ciljeva mogli bi bolje integrisati pažnju na unapređenje rodne ravnopravnosti u ABR-u, a pokazatelji bi mogli bolje obuhvatiti smanjenje opterećenja za različite žene i muškarce.

Pregled konceptualnih dokumenata i pravnih akata vezanih za ABR korišćenjem pristupa Analize uticaja na rodnu ravnopravnost (GEIA) otkrio je da, dok neki priznaju inkluziju ili raznolikost korisnika u opštim crtama, malo njih sistematski analizira diferencirane uticaje na žene i muškarce, uključuje rodno razvrstane podatke, definiše merljive ishode rodne ravnopravnosti ili koristi rodno osetljiv jezik. Institucije odgovorne za razvoj ovih zakona treba da imaju jasnije smernice, podršku i osiguranje kvaliteta kako bi ispunile svoje obaveze prema Zakonu o rodnoj ravnopravnosti (ZRR)

Mere pojednostavljenja i digitalizacije su očigledno smanjile teret za žene i muškarce i imale su pozitivne uticaje. Neke postojeće prepreke ostaju za korisnike koji i dalje moraju da podnose fizička dokumenta, ponavljaju korake ili se snalaze u hibridnim onlajn-lične procesima. Takvi preostali izazovi doprinose vremenu, putovanjima, troškovima i diskriminaciji, posebno za korisnike sa manje resursa, manje vremena, ulogama negovatelja, lošom digitalnom pismenošću i/ili ograničenjima mobilnosti, posebno za žene, osobe sa invaliditetom, etničke manjine i starije osobe.

Pristupi dizajniranju usmereni na korisnika sve se više primenjuju u razvoju i reformi javnih usluga, uključujući i direktno angažovanje sa krajnjim korisnicima tokom faze dizajniranja. Nekoliko usluga je razvijeno na osnovu konsultacija sa relevantnim grupama korisnika i zainteresovanim stranama, kao što su studenti prava i kandidati za pravosudni ispit, auto-škole i instruktori, licencirani geodetski inspektori i geodetske kompanije, kao i kroz šire procene potreba korisnika sprovedene u svim službama. Pored toga, usluge vezane za životne događaje, kao što su usluge porođaja, razvijene su kroz ciljana istraživanja, konsultacije, dizajn i testiranje koje uključuju žene kao primarne korisnike, kako bi se bolje razumele njihove potrebe i potencijalne prepreke u pristupu uslugama. Ovi pristupi predstavljaju važan pomak ka dizajnu usluga koji je više orijentisan na korisnike i doprineli su

tome da usluge budu pristupačnije i da bolje odgovaraju potrebama korisnika. Međutim, intersekcionalna rodna analiza se ne primenjuje *uvek sistematski* u *svim* uslugama u dizajniranju, pregledu i praćenju reformi. Ovo nosi rizik da neke reforme neće dovoljno identifikovati i rešiti prepreke koje pogađaju različite žene i muškarce. Angažovanje Agencije za rodnu ravnopravnost (ARR), službenika za rodnu ravnopravnost (SRR) i stručnjaka za rodnu ravnopravnost nije dosledno institucionalizovano u dizajniranju, pregledu i praćenju reformi.

Postoje mogućnosti za poboljšanje sistematskog prikupljanja, deljenja, objavljivanja i praćenja međusekcionih rodno razvrstanih podataka putem interoperabilnih sistema kako bi se bolje merio uticaj ABR-a na različite žene i muškarce.

Izgradnja kapaciteta u vezi sa ABR-om i reformom javne uprave (RJU) nedosledno je integrisala rodno odgovornu analizu. Nisu sve obuke sistematski integrisale rodna razmatranja ili pružile službenicima praktične alate za procenu i rešavanje različitih prepreka u pristupu. U međuvremenu, zahvaljujući usklađenim naporima, jednako učešće žena i muškaraca u obuci se poboljšalo. Neki izazovi ostaju vezani za putovanja, zakazivanje i brigu o deci. Iako su i žene i muškarci težili da smatraju obuku korisnom, muškarci su izjavili da više koriste znanje, možda s obzirom na njihovu sklonost da budu na pozicijama donošenja odluka. Jačanje rodno odgovornog sadržaja obuke moglo bi podržati dosledniju implementaciju inkluzivnih reformi.

METODOLOGIJA

Ovaj deo rezimira korišćenu metodologiju.¹ Osmišljen je u skladu sa [smernicama](#) Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE), [Politikom feminističkog razvoja BMZ-a za održivi razvoj](#), Trećim akcionim planom razvojne politike o rodnoj ravnopravnosti 2023–2027, Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, ARR-ovim [Priručnikom za procenu rodnog uticaja](#) i opštim uslovima (OU). Korišćeni su kriterijumi Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) za procenu uticaja, uključujući relevantnost, koherentnost, delotvornost, efikasnost, uticaj i održivost. Metodologija je takođe bila informisana „[Okvirom za rodnu analizu](#)“ Univerziteta Džons Hopkins i Modelom rodno odgovorne inkluzivne digitalne transformacije MŽK-a.² Koristeći ove okvire, obuhvatilo je ispitivanje razlika u pravima, zastupljenosti, pristupu, resursima, praksama, normama i moći među različitim ženama i muškarcima u vezi sa ABR-om. GIA je obuhvatila interseksionalnu analizu, koja podrazumeva ispitivanje kako rod može da bude u vezi sa drugim sociodemografskim okolnostima kako bi omogućio ili otežao pristup i korišćenje različitih žena i muškaraca. Odražavajući ovo, u ovom izveštaju se koristi termin „**raznolik**“; Trebalo bi da se shvati da se odnosi na žene i muškarce različitih uzrasta, etničkih pripadnosti, geografskih lokacija (ruralno/urbano), ekonomskog statusa i (invaliditeta) sposobnosti.³ Eksplicitna analiza tako različitih potreba korisnika može pomoći da se osigura da su mere pojednostavljena i digitalizacije osmišljene tako da zadovolje njihove potrebe. Glavna istraživačka pitanja su uključivala:

1. **Koherentnost:** Koliko su dobro RJU, posebno zakoni, politike i programi vezani za ABR, usklađeni sa standardima EU za rodnu ravnopravnost i bolju regulativu, ZRR i Zakonom o opštem upravnom postupku?⁴ Koliko su rodno odgovorni? Podpitanja vezana za relevantnost, efikasnost i uticaj: Kako bi ABRP 2025-2028 mogao biti rodno odgovorniji, informišući ABR akcioni plan za 2026. godinu?
2. **Relevantnost:** Koje su uloge različitih zainteresovanih strana žena i muškaraca u javnoj administraciji i pristupu uslugama?
3. **Delotvornost:** U kojoj meri su različite žene i muškarci učestvovali u ABR-u i obuci vezanoj za ABR? Kakav je bio uticaj obuke iz rodne perspektive?
4. **Delotvornost:** Kakva su različita iskustva žena i muškaraca sa administrativnim opterećenjem i administrativnim pristupom u pogledu učešća, pristupa, korišćenja, resursa, normi i vrednosti, prava i moći? Ovo se fokusiralo na promene u iskustvima nakon uvođenja reformi administrativnog pristupa, prvenstveno od 2022. godine do danas.
5. **Uticaj:** Kakav je bio uticaj reformi ABR-a na različite žene i muškarce?

Prikupljanje i analiza podataka vođena su pitanjima. Metodologija je obuhvatala mešovite metode, uključujući pregled dokumentacije; analizu rodno sadržaja ABR programa 2022-2027 i 2025-2028, ABR metodologije (Standardni model troškova, KAKO JESTE/KAKO ĆE BITI, Kontrolna lista za digitalnu spremnost), pet konceptualnih dokumenata i 15 zakonskih akata;⁵ onlajn anketu sprovedenu među 203 službenika (48% žena) od 1.004 službenika obučanih za ABR alate; onlajn anketu sprovedenu među 247 građana (75% žena); i ključne inspiracije sa 34 službenika, stručnjaka, razvojnih partnera i predstavnika organizacija civilnog društva (CSO) (65% žena), odabranih korišćenjem varijacionog uzorkovanja (npr. CSO koje

¹ Vidi Aneks 1 za kompletnu metodologiju.

² Ovaj sveobuhvatni model je objašnjen u KWN, [Gender Equality: At the Centre of IT...and Beyond: A Gender Analysis of Digitalisation in Kosovo](#) (Pristina: KWN, 2024, str. 23-33).

³ Ova terminologija je u skladu sa ARR-ovim [Priručnikom za procenu rodnog uticaja](#).

⁴ Originalno istraživačko pitanje uključivalo je EU GAP III. Međutim, uklonjeno je jer je to radni dokument osoblja Evropske komisije (EK) koji Vlada Kosova nije obavezna da sprovodi. Ipak, utiče na finansiranje reformi od strane EU, koje podstiču rodno odgovornu RJU i GBR.

⁵ Njih je predložio KSP KP kao najkorisnije za svoje svrhe, odabrane iz populacije (liste) od 85 zakonskih akata i 218 politika koje je KSP pregledala od 2023. do 2025. godine.

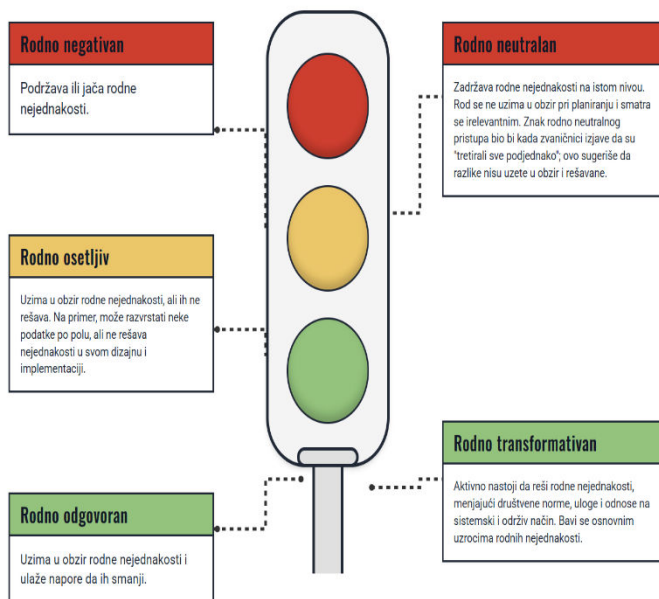
služe ženama na selu, osobama sa invaliditetom i etničkim manjinama).⁶ Primenjeni su etički standardi za istraživanje sa ljudskim subjektima.

Rodna (sadržajna) analiza pravnih i političkih dokumenata, kao i kontrolnih lista, sprovedena je korišćenjem skale rodne transformacije „Semafor“ (Slika 1). KII su analizirani kvalitativno, korišćenjem kodiranja u odnosu na istraživačka pitanja. Ankete su analizirane kvantitativno i kvalitativno.

Ključno ograničenje bilo je korišćenje uzorkovanja iz pogodnosti za onlajn ankete zbog finansijskih ograničenja. Kao rezultat toga, nalazi ankete nisu statistički reprezentativni. Stoga, sve nalaze ankete ovde treba tretirati kao indikativne, a ne kao reprezentativne za populaciju. Primetno je da su muškarci nedovoljno zastupljeni uprkos opsežnim naporima da se anketa promovira među muškarcima. Poduzorci po etničkoj pripadnosti, starosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, opštini i invaliditetu su premali za smislenu analizu. Da bi se rešilo ovo ograničenje, GIA je nastojala da obuhvati sve moguće varijacije vezane za istraživačka pitanja kroz varijaciono uzorkovanje ključnih kvalifikovanih ličnosti i crpeći iz drugih istraživanja. Primetno je da se ova GIA fokusirala na pojedinačne korisnike. ABR se primenjuje i na građane i na preduzeća, a njegovi efekti se mogu različito doživeti u ovim grupama; međutim, ova razlika nije istražena u ovoj GIA.

Zarad validnosti, primenjena je triangulacija metoda, izvora i istraživača sa različitim stručnim znanjem. Recenzija nacrtu GIA i radionica za validaciju sa 41 zainteresovanom stranom (36 žena, 5 muškaraca) dodatno su nastojale da poboljšaju validnost.

Slika 1. „Semaforska“ skala rodne transformativnosti

NALAZI

Rezultati su predstavljeni redosledom svakog istraživačkog pitanja i podpitanja.

1. Koliko su dobro RJU, posebno zakoni, politike i programi vezani za ABR, usklađeni sa standardima EU za rodnu ravnopravnost i bolju regulativu, ZRR i Zakonom o opštem upravnom postupku? Koliko su rodno odgovorni?

Okvir EU za bolju regulativu nastoji da osigura da su zakoni i politike zasnovani na dokazima, transparentni, proporcionalni i efikasni, uz minimiziranje nepotrebnog administrativnog opterećenja za građane i preduzeća. Primenjuje se tokom celog ciklusa

⁶ Prethodne studije vezane za ABR koje je pregledala MŽK u velikoj meri su se oslanjale na sekundarne izvore i KII. Malo njih je uključivalo kvantitativne podatke ili administrativne rodno razvrstane podatke. Takve metode mogu iskriviti podatke ka digitalno povezanim, urbanim i visokoobrazovanim učesnicima istraživanja; žene u ruralnim područjima, stariji korisnici, osobe sa invaliditetom i manjine mogu biti nedovoljno zastupljene. Dokazi mogu ukazivati na probleme, ali nisu dovoljni da kvantifikuju teret, različite uticaje i napredak. Ova GIA je koristila mešovite metode i intersekcionalnu analizu kako bi pokušala da reši ova pitanja.

politike, od procesa utvrđivanja dnevnog reda do evaluacije.⁷ Dalje, pravna i institucionalna konsolidacija ovih principa ogleda se u Međuinstitucionalnom sporazumu o boljoj donošenju zakona, koji obavezuje institucije EU na visokokvalitetno zakonodavstvo zasnovano na proceni uticaja, proporcionalnosti, transparentnosti i mehanizmima evaluacije.⁸

Primena ovih zahteva na [Strategiju reforme javne uprave Kosova 2022-2027](#) (SRJU) otkriva praznine u poštovanju obaveza u pogledu rodne ravnopravnosti. Iako je Strategija formalno usklađena sa ciljevima integracije u EU i uključuje alate za procenu uticaja propisa, njen tretman pravičnosti ostaje uglavnom deklarativan, a ne operativan. Ne procenjuje se sistematski kako reforme mogu uticati na pojedince polazeći od nejednakih rodni i/ili socio-ekonomskih položaja. U politiku nije ugrađena strukturirana procena učinka po pitanju rodne ravnopravnosti, a dokument je rodno neutralan. Odsustvo osnovnih rodno razvrstanih podataka i merljivih pokazatelja rodne ravnopravnosti nije u skladu sa ZRR-om. Iako mehanizmi za praćenje učinka postoje, oni ne integrišu rodno odgovorno budžetiranje (ROB) niti evaluaciju preraspodele u skladu sa okvirom za ravnopravnost EU alata za bolju regulativu. Jačanje usklađenosti zahtevalo bi institucionalizaciju GEIA, uključivanje merljivih ishoda ravnopravnosti, integraciju rodno razvrstanih pokazatelja i osiguravanje da se razmatranja ravnopravnosti uzimaju u obzir tokom sprovođenja SRJU-a. Pravni akti i konceptualna dokumenta analizirana u aneksima 2-4 pokazuju slične izazove.

1.1. Kako ABPRP mogu biti rodno odgovorniji?

Pregled [ABPRP 2022-2027](#) i njegovog Akcionog plana za 2022-2024. sugerise prvenstveno **rodno neutralan** pristup.⁹ „Prioriteti“ sadrže opštu izjavu da će „prednost biti data onim uslugama za koje se, na osnovu analize, zaključi da ih više koriste žene i ranjive grupe“. Međutim, ne uključuje ciljeve, akcije ili pokazatelje za merenje napretka ka ostvarivanju ciljeva rodne ravnopravnosti ili praćenje rodno razvrstanih podataka. Program eksplicitno ne pominje različite žene i muškarce, iako ova procena uticaja na zdravlje sugerise da se mogu suočiti sa dodatnim preprekama u korišćenju digitalizovanih usluga, što zahteva rešavanje. ROB se ne primenjuje; stoga, resursi nisu jasno raspoređeni za unapređenje rodne ravnopravnosti u vezi sa ABR-om, što takođe otežava praćenje rashoda.

[ABPRP 2025-2028](#) je rodno osetljiviji, ali nije dovoljno rodno odgovoran. Uključuje neke rodne analize vezane za nejednakost u učešću žena u obukama vezanim za ABR. Naglašava opšti značaj pristupa usmerenog na korisnika, koji uključuje analizu demografskih podataka, uključujući rod, tokom razvoja politika. Međutim, ciljevi i akcije nemaju jasan cilj na unapređenje rodne ravnopravnosti. Odsustvo jasnih ciljeva u pogledu rodne ravnopravnosti može ometati praćenje napretka. Dva pokazatelja koja pominju rod: (1) „Broj usluga pojednostavljenih na centralnom nivou, razvrstanih po polu i ranjivim grupama“; i (2) „Broj usluga digitalizovanih korišćenjem metodologije ABR, razvrstanih po polu i ranjivim grupama“. Međutim, osnovni i međuciljevi ne zahtevaju rodno razvrstane podatke i nisu postavljeni jasni ciljevi, što može otežati praćenje. Dokument takođe ne sadrži intersekcionalnu rodnu analizu u vezi sa ženama sa invaliditetom, starijim osobama ili ženama iz manjinskih zajednica. One su grupisane kao „ranjive“. Ovakav okvir je problematičan, jer žene kao cela kategorija ne predstavljaju ranjivu (ili marginalizovanu) grupu same po sebi; one predstavljaju polovinu stanovništva i među ženama postoje razlike, koje nisu jasno razmotrene ili merene.

Učesnici istraživanja su slično težili da opišu reforme RJU i ABR kao uglavnom rodno neutralne u dizajnu i implementaciji. Učesnici su primetili da se rodna pitanja retko integrišu u faze izrade zakona ili dizajna programa i da se reformama obično pristupa kao procesima tehničkog pojednostavljenja koji podjednako utiču na sve građane. Neki su naveli da su ranije

⁷ Okvir bolje regulative EU proizilazi iz: Principa Ugovora EU (proporcionalnost, supsidijarnost, jednakost); Povelje EU o osnovnim pravima; Međuinstitucionalnog sporazuma o boljoj donošenju zakona iz 2016. godine; Smernica EK za bolju regulativu; i širih principa upravljanja EU. Ove obaveze su razrađene u [Smernicama i alatima za bolju regulativu EK](#), posebno u Odeljku 3.3 („Pravičnost“), koji identifikuje pravičnost i socijalne ciljeve kao legitime osnove za intervenciju politike (takođe, Evropski parlament, Savet Evropske unije i EK, [Međuinstitucionalni sporazum o boljem donošenju zakona](#), SL L 123, 2016).

⁸ Službeni list 123, 12. maj 2016.

⁹ Molimo pogledajte kompletnu analizu ovih dokumenata u Aneksu 2, s obzirom na ograničenja prostora.

analize ABR-a i administrativni skupovi podataka razvijeni bez razmatranja roda i da rodno razvrstani pokazatelji i mehanizmi praćenja ostaju ograničeni u praksi, uprkos postojećim zakonskim zahtevima. Kao rezultat toga, potencijalno različiti uticaji vezani za vremenska ograničenja, obaveze brige, izloženost sektora javnim uslugama i digitalni pristup nedosledno su razmatrani u dizajnu reformi. Ispitanici su primetili da je rodna perspektiva poslednjih godina dobila više pažnje, posebno u inicijativama za digitalizaciju koje se podržavaju spolja, pristupima dizajnu usmerenim na korisnika i istraživačkim vežbama. Ipak, postoje mogućnosti za bolju institucionalizaciju integracije rodne perspektive u program ABR, u skladu sa zahtevima lokalne samouprave. Zainteresovane strane su takođe primetile da SRR nisu sistematski uključene u dizajn politika. Iako ARR redovno dostavlja doprinose u vezi sa rodnom analizom i izveštajima o rodnoj ravnopravnosti, oni su često minimalno uključeni ili zanemareni. Ovo može ograničiti integraciju rodnih razmatranja u ranijim fazama procesa reformi.

Stoga, reforme ABR mogu biti rodno odgovornije tako što će se osigurati da buduće verzije ABPRP-a budu zasnovane na intersekcionalnoj analizi roda, da je takva analiza potrebna za informisanje svake reforme, da se jasni ciljevi u pogledu rodne ravnopravnosti kao dela ABR-a postavljaju u okviru ABPRP-a, da se uspostavljaju pokazatelji, osnovne vrednosti i ciljevi razvrstani po polu za praćenje napretka; i da se sprovedi ROB. Povećano učešće ARR-a, SRR-a i stručnjaka za rodna pitanja može podržati ove procese. Rezultati ukazuju na to da bi poboljšanje rodne odgovornosti sadašnjih i budućih programa ABR-a zahtevalo kontinuirane pristupe dizajnu usmerene na korisnike koji sistematičnije uključuju intersekcionalnu analizu roda. Ovaj izveštaj sadrži dodatne, konkretne preporuke za sledeći ABPRP u daljim odeljcima, uključujući preporuke.

1.2. Uticaj: Koje su reforme ABR bile najuspešnije u rešavanju rodnih nejednakosti do sada?

Kao što je predviđeno u ABPRP-ovima, Vlada je nastojala da da prioritet digitalizaciji administrativnih procedura koje koriste različitim ženama i muškarcima, a u nekim slučajevima posebno ženama.¹⁰ Digitalizacija administrativnih procedura imala je pozitivan uticaj na žene i muškarce. Učesnici istraživanja su primetili da onlajn usluge smanjuju potrebu za ponovljenim fizičkim posetama institucijama, što može biti posebno korisno za žene koje se suočavaju sa većim vremenskim ograničenjima zbog obaveza brige o drugima ili ograničene fleksibilnosti u putovanju. Pojednostavljene procedure su takođe smanjile izloženost diskrecionim interakcijama licem u lice, koje su neki akteri povezali sa društvenim predrasudama, nejednakim tretmanom i/ili diskriminacijom.

Nekoliko ciljanih inicijativa bavilo se rodnom nejednakostima, doprinoseći pozitivnim uticajima. Usluge vezane za životne događaje, posebno one koje se odnose na registraciju porođaja i povezane beneficije, pojednostavile su administrativne korake za nove roditelje i smanjile potrebu za višestrukim dostavljanjem ličnih podataka tokom perioda kada žene često komuniciraju sa javnim institucijama (videti okvir). Žene su bile posebno ciljane prilikom dizajniranja ovih usluga. Kao pilot projekat u dve bolnice u Gnjilanu i Uroševu, sada zdravstveni radnici mogu direktno registrovati porođaje u bolničkoj sobi, a zahtevi za dečji i majčinski dodatak se obrađuju automatski, eliminišući potrebu da majke putuju ili same podnose zahteve.¹¹ Postoje planovi za proširenje ove najbolje prakse. Informativna stranica na eKosova posvećena životnom događaju porođaja

“
Žene imaju manje vremena, pa digitalizacijom procesa štedimo to malo vremena

“
Rodne norme i odnosi moći u uslugama licem u lice (uključujući uznemiravanje ili neprimerene komentare muških službenika) obeshrabruju žene da koriste javne usluge.

¹⁰Razgovori MŽK sa KSP KP. Za spisak nekoliko, ali ne svih, usluga koje su digitalizovane i kako su ih koristile žene i muškarci, pogledajte Aneks 13.

¹¹ GIZ-ov komentar na nacrt izveštaja.

osmišljena je da cilja žene, osiguravajući da imaju rani pristup osnovnim informacijama o trudnoći, porođaju i brizi o deci. Ove mere aktivno olakšavaju pristup žena uslugama i podršci tokom kritičnih životnih faza. U budućnosti, Vlada planira da poveže usluge sa državnim naknadama za porodiljsko odsustvo, između ostalih usluga koje će podržati majke.

Dobra praksa: Usluge životnog događaja

Pristup pružanju javnih usluga zasnovan na životnim događajima organizuje vladine usluge oko stvarnih životnih situacija koje građani doživljavaju, kao što su rođenje deteta, preseljenje na novu adresu ili pokretanje posla, a ne oko unutrašnje strukture javnih institucija. Umesto da se odvojeno kreću kroz više agencija, građani pristupaju jednoj ulaznoj tački gde su povezane procedure objedinjene u jedno koordinisano korisničko putovanje. Ovaj model se široko promovise u međunarodnim okvirima digitalne uprave kao način za smanjenje administrativnog opterećenja, pojednostavljivanje procedura i poboljšanje korisničkog iskustva.

Na Kosovu se ovaj pristup uvodi kroz platformu eKosova kao deo širih inicijativa za reformu javne uprave i digitalno upravljanje. Strategija e-uprave 2023–2027 i ABPRP 2022–2027 naglašavaju pomak ka uslugama usmerenim na građane, gde javna uprava reaguje na „događaje iz stvarnog života“, a ne na institucionalne naloge. U okviru ovog okvira, eKosova funkcioniše kao portal „jednog šaltera“ preko kojeg građani mogu pristupiti uslugama više institucija na jednom mestu. Praktičan primer koji je već implementiran je **životni događaj „Rođenje deteta“**, koji integriše nekoliko administrativnih procedura u jedan proces. Putem ove usluge, roditelji mogu da registruju novorođenče u matičnoj knjizi i pokrenu povezane procedure, kao što su zdravstvena registracija i zahtevi za određene beneficije, putem koordinisanog toka rada, umesto da podnose odvojene zahteve višestrukim institucijama. Ova inicijativa je poslužila kao početni pilot projekat za testiranje kako se međuinstitucionalne usluge mogu pojednostaviti digitalnom integracijom.

Na osnovu ovog iskustva, Vlada trenutno proširuje model životnog događaja. Novi integrisani životni događaji koji su u razvoju uključuju **„Smrt rođaka“**, **„Selidba/Promena adrese“** i **„Pokretanje posla“**. Ovi životni događaji su po svojoj prirodi međuinstitucionalni i zahtevaju koordinaciju između više registara i agencija. Na primer, životni događaj „promena adrese“ može uključivati ažuriranja u matičnim registrima, poreskoj upravi, opštinskim evidencijama i drugim javnim službama. Razvoj usluga životnih događaja takođe zahteva **reinženjering administrativnih procesa u svim institucijama**, mapiranje putovanja građana, analizu relevantnog zakonodavstva i obezbeđivanje interoperabilnosti između vladinih baza podataka. U praksi, ovo uključuje analizu postojećih („KAKVE JESU“) administrativnih procedura, dizajniranje pojednostavljenih budućih procesa („KAKVE ĆE BITI“) i definisanje tehničke arhitekture potrebne za razmenu podataka i automatizovano pružanje usluga. Iz perspektive roda i inkluzije, usluge životnih događaja takođe stvaraju mogućnosti za dizajniranje javnih usluga koje bolje odražavaju životna iskustva građana. Na primer, događaji kao što su porođaj, obaveze brige o deci ili pristup socijalnim davanjima često uključuju višestruke administrativne interakcije koje nesrazmerno pogađaju žene. Osmišljavanje usluga oko ovih životnih događaja stoga može doprineti smanjenju administrativnih prepreka i poboljšanju pristupa pravima i uslugama, pod uslovom da se tokom osmišljavanja i primene usluga konsultuju različiti korisnici, žene i muškarci.

Pored toga, učesnici istraživanja su primetili da je digitalizacija profesionalnih procedura, kao što je proces prijave za pravosudni ispit, smanjila administrativne korake i zahteve za dokumentaciju sa pozitivnim efektima za podnosiocima zahteva (prilično

uravnoteženo 48% žena, 52% muškaraca).¹² Opštine dupliraju i proširuju dobru praksu Suve Reke u ponudi podsticaja ženama za registraciju imovine, što potencijalno može doneti širi uticaj na ravnopravni pristup žena imovini. Kao rezultat planiranih mera [ABPRP 2025-2028](#), povećano je učešće žena u obuci za ABR (videti [dole](#)). Tekuća digitalizacija sistema grantova i subvencija ARR imaće pozitivan uticaj na pristup žena vladinom finansiranju. Još jedna dobra praksa u nastajanju je razvoj digitalnog sistema za upravljanje grantovima u okviru Ministarstva kulture, osmišljenog da poboljša transparentnost i standardizaciju u raspodeli javnih sredstava.¹³ Sistem, koji je trenutno u razvoju i očekuje se da će biti pokrenut 2026. godine, omogućava prikupljanje rodno razvrstanih podataka o podnosiocima zahteva i korisnicima i omogućava integraciju specifičnih kriterijuma i indikatora kako bi se podržale odluke o finansiranju koje su odgovorne na rodnu razliku i potencijalno afirmativne.¹⁴ Kada bude operativan i povezan sa eKosovom, može poboljšati praćenje ko koristi javna sredstva i pomoći da se osigura da se ciljevi rodne ravnopravnosti aktivno odražavaju u raspodeli sredstava.

1.3. Uticaj: Gde su napravili propust u rešavanju rodnih razlika u administrativnom opterećenju?

Uprkos napretku, nalazi intervjua ukazuju na preostale izazove, posebno u primeni principa „samo jednom“ i interoperabilnosti, što može ograničiti napredak u rešavanju rodnih razlika. Korisnici često i dalje moraju da dostavljaju štampane dokumente ili da pružaju informacije koje su već dostupne u administrativnim sistemima. Osobe sa invaliditetom opisale su da moraju da obavljaju više poseta kako bi potvrdile informacije koje su već elektronski registrovane, što povećava opterećenje u pogledu vremena, putovanja i pristupačnosti. Neke žene sa invaliditetom su prijavile da su doživele diskriminatorski tretman tokom ovih interakcija zbog svog pola, invaliditeta i pretpostavljene starosti (videti [Aneks 12](#)). Zainteresovane strane su više puta napominjale da su mnoge procedure samo delimično digitalizovane, zahtevajući i onlajn podnošenje i naknadnu fizičku verifikaciju, što smanjuje planirano povećanje efikasnosti. Primetno je da određene usluge moraju biti završene lično zbog bezbednosnih razloga, a digitalizacija je postepen proces koji zahteva mnogo resursa i čija je implementacija potrebna. Uzimajući u obzir ova upozorenja, delimična digitalizacija može doprineti postojanju prepreka i nejednakosti u pristupu uslugama. Iako izazovi povezani sa delimičnom digitalizacijom usluga utiču na sve korisnike, ova GIA sugeriše da povezane prepreke mogu da imaju vezu sa postojećim rodnom nejednakostima, uključujući razlike u raspoloživosti vremena žena i muškaraca, pristupu prevozu, finansijskim resursima, obavezama brige i/ili rodnom normama koje ometaju kretanje, stvarajući dodatne prepreke za žene, posebno žene sa invaliditetom.

Reforme nisu dosledno rešavale nejednakosti identifikovane tokom implementacije ili analize korisnika.¹⁵ Učesnici istraživanja su više puta isticali da potrebe žena sa invaliditetom, u ruralnim područjima i iz manjinskih zajednica ostaju nedovoljno rešene. Naglasili su potrebu za redovnijim konsultacijama sa ženskim organizacijama, korisnicima usluga i stručnjacima za rodnu ravnopravnost, kao i za sistematskim praćenjem korišćenja usluga od strane mehanizama za rodnu ravnopravnost kako bi se identifikovale, prijavile i rešile prepreke u pristupu povezane sa rodnom. Pored toga, intervjuisani stručnjaci angažovani u dizajniranju usluga primetili su da administrativni sistemi ne prate sistematski putanje korisnika, vreme završetka, zahteve za pomoć ili tačke neuspeha u korišćenju usluga. Mehanizmi za žalbe, interakcije sa službama za pomoć i zahtevi za podršku uživo često se ne evidentiraju digitalno

Čak i kada određeni dokumenti i podaci postoje na mreži, službenici nastavljaju da ih fizički traže zbog nedostatka poverenja u

¹²Podaci Agencije za informaciono društvo dostavljeni su MŽK-u, 2021-2026 (februar).

¹⁵ Intervjui MŽK, januar i februar 2026.

ni analiziraju, što ograničava institucionalne kapacitete za otkrivanje ponavljajućih prepreka u pristupu koje utiču na određene grupe korisnika. Bez rutinskog praćenja kako procedure funkcionišu u praksi, uključujući iskustva korisnika diferencirana po polu, problemi u implementaciji mogu postojati čak i tamo gde su uvedene mere pojednostavljenja.

1.4. Koji rodno razvrstani pokazatelji mogu biti uključeni u buduće ABPRP-ove kako bi se bolje pratila percepcija opterećenja i uticaj tokom vremena?

Budući ABPRP-ovi bi trebalo da uključuju neke obavezne rodno razvrstane pokazatelje koji obuhvataju ko koristi digitalizovane/pojednostavljene usluge ili ne (zašto ne), ko ih završava ili napušta procese (i zašto), koliko je vremena i putovanja potrebno, zadovoljstvo korisnika, da li procedure ostaju hibridni troškovi (uključujući prevoz i plaćenu pomoć), oslanjanje na podršku, žalbe i primenu principa „samo jednom“. U skladu sa razmišljanjem EU o kvalitetu usluga, sledeći pokazatelji mogli bi biti uključeni: ocena zadovoljstva korisnika nakon završetka, razvrstano po polu; žalbe na 1.000 zahteva, razvrstano po polu; Udeo žalbi rešenih u ciljanom roku i najvažnije kategorije žalbi, razvrstano po polu, uključujući kašnjenje, nejasna uputstva, sistemске greške, diskriminatorni tretman i analizu ponovljenih zahteva za dokumentima.¹⁶ Sve pokazatelje koji uključuju korisnike treba razvrstati najmanje po polu i starosti i, gde je to izvodljivo, po opštini, ruralnom/urbanom prebivalištu, statusu invaliditeta i etničkoj pripadnosti. Bez ovih indikatora, reforme rizikuju da izveštavaju o agregatnim rezultatima, a da nejednaki administrativni teret ostane neizmeren. Konkretni predloženi pokazatelji nalaze se u [Aneksu 5](#).

1.5. Kako KP može poboljšati rodnu odgovornost konceptualnih dokumenata i pravnih akata vezanih za ABR?

Sva konceptualna dokumenta moraju da primene ABR u vezi sa različitim instrumentima za procenu regulatornog uticaja, uključujući i procenu socijalnog i rodnog uticaja, između ostalog. Pregled konceptualnih dokumenata i nacrt zakonskih akata u različitim sektorima u vezi sa rodnim uticajem pokazao je da razmatranja rodne ravnopravnosti ostaju nedovoljno institucionalizovana u okviru procesa kreiranja politika i regulatornih reformi u okviru ABR-a.¹⁷ ZRR utvrđuje jasne obaveze za sve institucije da sprovede integraciju načela rodne ravnopravnosti (na osnovu rodne analize), obezbede rodno osetljiv jezik, prikupljaju i izveštavaju o rodno razvrstanim podacima Kosovskoj agenciji za statistiku (KAS) i koriste afirmativne mere. Međutim, ovi standardi nisu dosledno primenjeni u pregledanim dokumentima. Uprkos zakonskim zahtevima, radne grupe zadužene za izradu konceptualnih dokumenata nisu uključivale adekvatne konsultacije sa SRR-ima, što može uticati na rodnu odgovornost zakona i politika, uključujući aspekte vezane za ABR.

GEIA nisu sistematski sprovedene za konceptualne dokumente pregledane u ovoj GIA, uprkos smernicama u Priručniku za razvoj konceptualnih dokumenata. Intersekcijaska analiza pola i starosti, etničke pripadnosti, ruralnog/urbanog prebivališta, invaliditeta, obaveza negovatelja i socioekonomskog statusa je retko sprovedena. Neidentifikovanje intersekcijaskih rodni razlika u ranoj fazi može potkopati dizajn mera koje odgovaraju na rodnu ravnopravnost.

Obezbeđivanje sprovođenja ovih zahteva za rodnu ravnopravnost u okviru zakonodavstva vezanog za ABR prevazilazi mandat KSP KP. U međuvremenu, KP može podstaći odgovorne institucije da ispune svoje zakonske obaveze za SRR i da osiguraju da ARR pregleda ove provere radi osiguranja kvaliteta, kao što je održavanje izmene kontrolnih lista i SOP (aneksi 9-11) kako bi se pružile jasnije smernice.

Odredbe o podobnosti i licenciranju u svim sektorima sadrže kriterijume koji, iako formalno rodno neutralni, mogu stvoriti indirektno prepreke. Zahtevi za neprekidno profesionalno iskustvo, strogi godišnji sistemi za obnavljanje licenci i pravila suspenzije koja

¹⁶ Zavisnost od podrške je u skladu sa razmišljanjem EU o kvalitetu usluga. Videti na primer, Sprovedbenu uredbu EK 2020/1121 od 29. jula 2020. o prikupljanju i deljenju statistike korisnika i povratnih informacija o uslugama jedinstvenog digitalnog prolaza u skladu sa Uredbom EU 2018/1724 Evropskog parlamenta i Saveta.

¹⁷ Za više detalja, pogledajte [Aneks 4](#).

eksplicitno ne priznaju porodijsko odsustvo mogu nesrazmerno uticati na žene zbog postojećih rodni nejednakosti na koje utiču njihove uloge negovanja, utičući na njihovo ravnopravno učešće u radnoj snazi. Dalje, ograničeno priznavanje angažovanja žena sa skraćenim radnim vremenom na tržištu rada može staviti u nepovoljan položaj žene profesionalke koje, zbog obaveza negovanja, ne mogu u potpunosti da se uključe u svoje karijerne puteve. Krute zabrane ponovnog prijavljivanja u slučajevima nepotpune dokumentacije ili tehničkih grešaka mogu pogoršati ove prepreke. Ove strukturne karakteristike ukazuju na nedovoljnu procenu u kakvoj su vezi različiti regulatorni zahtevi sa rodno definisanim obrascima zapošljavanja i obavezama negovanja, što potencijalno stvara dodatne prepreke za žene.

Digitalizacija, iako je ključna za napore za pojednostavljenje, takođe izaziva zabrinutost u vezi sa inkluzivnošću. Prelazak na onlajn prijave i digitalne procese nedosledno je praćen adekvatnim alternativama za pomoć uživo, nudeći vođenu podršku, produženo radno vreme ili jasne savete o procedurama za nepotpune elektronske prijave. Na primer, mehanizmi onlajn notarizacije i interoperabilnosti nisu jedinstveno predviđeni u zakonodavstvu, iako bi mogli olakšati pristup. Digitalna transformacija bez mera zaštite za inkluziju može produbiti isključenost umesto da smanji administrativno opterećenje, posebno u situacijama digitalne nepismenosti, nepokretnosti, vremenskog siromaštva, etničke isključenosti i geografske udaljenosti, što može više pogoditi žene nego muškarce. Zakonski amandman kojim se omogućava onlajn overa značajno bi smanjio opterećenje

Bez zahteva za rodno razvrstanim podacima, merama zaštite digitalnog pristupa (npr. lično), kao i integrisanja rodni razmatranja u osnovne priručnike (Priručnik za pojednostavljenje, Priručnik za procenu digitalnog uticaja, Priručnik za strateško planiranje), rodna ravnopravnost može biti nedovoljno operacionalizovana. Prikupljanje i objavljivanje rodno razvrstanih podataka se ne vrši sistematski putem interoperabilnih sistema, kao što je omogućavanje automatskog izveštavanja u realnom vremenu KAS-u. Bez podataka u realnom vremenu, institucije nemaju dokaze za praćenje rodno diferenciranih uticaja, što potkopava adekvatne evaluacije politika u pogledu odgovornosti. Istovremeno, rodno osetljiv jezik se nedosledno koristi u izradi zakona, jačajući rodne norme i ne usklađujući se sa standardima inkluzivnosti predviđenim u ZRR.

Generalno, analiza sugerise da su razmatranja rodne ravnopravnosti u okviru kreiranja politika ABR fragmentisana i primenjivana *ad hoc*, umesto da su strukturno ugrađena u regulatorni dizajn, okvire upravljanja, procese digitalne transformacije i sisteme praćenja. Sistematskim integrisanjem rodni kriterijuma u smernice, kontrolne liste i u sve procese, kreiranje politika ABR i procesi regulatorne reforme mogu biti usklađeni sa ZRR i biti rodno osetljiviji. Ovo uključuje uspostavljanje smernica i kontrolnih lista koje zahtevaju GEIA, osiguravanje da su one pravilno urađene i da informišu zakone/politike, obavezno prikupljanje intersekcionalnih rodni podataka i rodno osetljiv jezik, podsticanje angažovanja GEO u procesima izrade i proveru kako reforme mogu različito uticati na žene i muškarce, kao što je predviđanje dostupnosti i fizičkih i onlajn opcija. Iako ovo nije isključivo u nadležnosti KSP KP, obavezno je za sve institucije prema ZRR. Stoga, KSP KP može da predloži uključivanje takvih razmatranja u kontrolne liste, smernice i obuku za druge institucije, kao i pregleda nacрте zakona i politika kako bi se osiguralo da su ova pitanja razmotrena, u konsultaciji sa ARR.

1.6. Koliko su metodologije ABR-a rodno odgovorne i kako mogu biti rodno odgovornije?

Ovaj odeljak sadrži kratak pregled metodologija ABR-a radi procene njihove rodne odgovornosti, uključujući standardne operativne procedure (SOP) koje se koriste za eKosova, model standardnog troška, KAKO JESTE/KAKO ĆE BITI, kontrolnu listu za digitalnu spremnost i druge kontrolne liste.

Standardne operativne procedure za integraciju u platformu eKosova

SOP koji reguliše integraciju usluga u platformu eKosova fokusira se na tehničke, proceduralne i institucionalne korake potrebne za integraciju digitalnih usluga. SOP utvrđuje uloge i odgovornosti institucija, opisuje faze integracije usluga (zahtev, analiza i evaluacija, donošenje odluka, tehnički razvoj, testiranje i objavljivanje) i definiše standarde za interoperabilnost, bezbednost i dostupnost usluga. SOP uključuje opšte reference na pristupačnost i korišćenje usluga za različite kategorije korisnika; predviđa mogućnost analize korišćenja usluga po polu i drugim karakteristikama. Međutim, rodna razmatranja nisu sistematski operacionalizovana u okviru procedure. SOP ne zahteva strukturiranu rodnu analizu tokom dizajniranja usluga. Takođe ne uspostavlja jasne smernice za procenu kako administrativne procedure ili digitalne usluge mogu različito uticati na različite žene i muškarce. Da bi se ojačala rodna osetljivost SOP-a, predlaže se nekoliko poboljšanja. Ona uključuju sistematsko prikupljanje i analizu korisničkih rodno razvrstanih podataka i druge relevantne karakteristike prilikom predlaganja usluga za digitalizaciju, eksplicitno uključivanje GEO tokom faze analize usluga radi identifikacije potencijalnih prepreka u pristupu i osiguravanje da dizajn i testiranje usluga uzimaju u obzir iskustva različitih žena i muškaraca. Pored toga, mehanizmi praćenja mogli bi da se sistematičnije koriste za analizu obrazaca korišćenja usluga po polu i identifikaciju potencijalnih nejednakosti u pristupu ili korišćenju. Takva prilagođavanja bi podržala doslednije razmatranje rodne ravnopravnosti u dizajniranju, integraciji i praćenju digitalnih javnih usluga u okviru platforme eKosova.

Model standardnog troška

Cilj ovog modela je merenje administrativnog opterećenja koje stvaraju zakoni i propisi, fokusirajući se na vreme, troškove i resurse koje preduzeća troše da bi se pridržavala obaveznih zahteva za informacijama. To je uglavnom dijagnostički i alat za praćenje kako bi se identifikovalo gde pojednostavljenje ili digitalizacija mogu smanjiti opterećenja.¹⁸ Metodologija je potpuno **rodno neutralna** po dizajnu. Ne pominje žene, muškarce ili različite društvene grupe. Takođe ne prepoznaje da administrativno opterećenje može imati nejednake efekte, na primer, na preduzeća koja vode žene, male porodične firme ili negovatelje sa manje vremena za usklađenost. Nisu predloženi niti zatraženi rodno razvrstani podaci. Konsultacije (npr. fokusne grupe, intervjui) nisu osmišljene da obezbede učešće različitih žena i muškaraca, što bi moglo doprineti identifikovanju potencijalnih rodni razlika.

Da bi se ojačala rodna odgovornost modela standardnog troška, buduće primene metodologije mogle bi da uključe elemente ROB-a. Ovo bi moglo da uključi prilagođavanje postojećih proračuna troškova kako bi se bolje obuhvatili troškovi diferencirani po polu sa kojima se suočavaju različiti korisnici, kao što su troškovi vezani za obaveze brige, oslanjanje na posrednike ili transport.¹⁹ Primena modela zasnovanih na ROB-u bi takođe podržala prikupljanje i analizu rodno razvrstanih podataka, ciljane konsultacije sa preduzećima kojima upravljaju žene i drugim raznovrsnim ženama i muškarcima kako bi se procenilo da li mere pojednostavljenja smanjuju administrativno opterećenje kod različitih korisnika.

KAKO JESTE / KAKO ĆE BITI

Metodologija KAKO JESTE / KAKO ĆE BITI je prvenstveno alat za proces i efikasnost. Njena prvobitna svrha je da analizira trenutno stanje pružanja usluga, definiše željeno buduće stanje i sprovede promene kako bi se pojednostavile, digitalizovale i uskladile usluge sa zakonskim zahtevima.²⁰ U tom smislu, metodologija nije osmišljena da se bavi strukturnim nejednakostima ili da bude inherentno rodno odgovorna; već je njen fokus na efikasnosti, poboljšanju procesa i usklađenosti sa standardima pružanja usluga. Međutim, pošto se administrativni teret ne doživljava podjednako u celoj populaciji, model „KAKO JESTE / KAKO

¹⁸ Republika Kosovo, Vlada, [Modeli Standard I Kostos: Doracak për Matjen e Barrës Administrative](#) [Model standardnih troškova: Vodič za merenje administrativnog opterećenja], 2023.

¹⁹ Ovo treba da posluži kao primer. Bila bi potrebna dalja rodna analiza u vezi sa specifičnim uslugama.

²⁰ [ABPRP 2025-2028](#), str. 15.

ĆE BITI“ pruža važne mogućnosti za integraciju rodnih razmatranja. Metodologija već zahteva pokazatelje razvrstane po polui ranjivim grupama, na primer, izveštavanje o broju usluga pojednostavljenih i digitalizovanih za žene, muškarce i ugrožene kategorije. Ovo omogućava praćenje da li reforme dopiru do različitih grupa stanovništva. Pa ipak, analiza „KAKO JESTE“ ne zahteva eksplicitno interseksionalnu analizu uticaja na rod, iako je takva analiza neophodna za identifikovanje potencijalnih nejednakosti i uticaja u skladu sa zahtevima lokalne samouprave. Na primer, takva analiza bi mogla da identifikuje razlike u načinu na koji različite žene i muškarci korisnici doživljavaju administrativne procedure, uključujući i ograničenja vezana za pol, u vezi sa rodnim normama i neravnotežom moći, raspoloživošću vremena, mobilnošću, pristupom digitalnim alatima i/ili digitalnom pismenošću. Iako su konsultacije sa korisnicima nastojale da uključe različite kategorije, one nisu uvek sistematski osiguravale učešće različitih korisnika, žena i muškaraca, tako da problemi definisani na početku mogu odražavati samo delimična iskustva korisnika. Ovo može ometati identifikaciju potrebnih koraka za poboljšanje pristupa različitim ženama i muškarcima.

Faza „KAKO ĆE BITI“ nastavlja ovaj obrazac. Iako je vizija pojednostavljenja, usklađivanja sa zakonodavstvom i digitalizacije ključna, uključivanje roda je ograničeno na praćenje ishoda. Ovo obezbeđuje podatke o tome ko ima koristi, ali ne nužno oblikuje dizajn novih usluga na način koji rešava postojeće nejednakosti. Bez takvih ciljanih odluka, strukturne nejednakosti rizikuju da se zadrže ispod površine povećanja efikasnosti.

U praksi, faza realizacije, uključujući i razvoj i testiranje usluga, uključivala je konsultacije sa različitim ženama i muškarcima, što je uticalo na dizajn usluga.²¹ Međutim, metodologija ne zahteva eksplicitno konsultacije i testiranje sa utvrđenom listom različitih korisnika usluga žena i muškaraca (npr. po starosti, etničkoj pripadnosti, invaliditetu, lokaciji). Kao rezultat toga, neke grupe mogu biti izostavljene. Uspostavljanje kontrolne liste za konsultacije i testiranje moglo bi pomoći da se osigura da se različiti, relevantni korisnici žene i muškarci *uvek* konsultuju kao deo institucionalizovane prakse. Osoblju odgovornom za realizaciju može nedostajati obuka za identifikovanje i ublažavanje rodnih predrasuda u pružanju usluga.²² Kao rezultat toga, reforme mogu ispuniti ciljeve efikasnosti, a istovremeno ostaviti osnovne nejednakosti netaknutim.

Generalno, metodologija 'KAKO JESTE / KAKO ĆE BITI' može se opisati kao **rodno osetljiva** jer omogućava određeno praćenje razvrstano po polu. Međutim, ona nije rodno osetljiva jer ne integriše jasno rodna razmatranja u analizu problema, konsultacije sa korisnicima ili dizajn usluga. Pa ipak, njena logika usmerena na korisnika stvara snažan potencijal za svrsishodnu integraciju roda. Proširivanjem analize 'KAKO JESTE' kako bi se prikupili rodno razvrstani dokazi i uključile ženske organizacije, ugrađivanjem rodno osetljivih ciljeva u viziju 'KAKO ĆE BITI' i obezbeđivanjem inkluzivnog učešća u testiranju i praćenju, metodologija bi se mogla razviti u alat koji ne samo da poboljšava efikasnost već i smanjuje nejednakosti u načinu na koji žene i muškarci doživljavaju administrativne procedure. Na ovaj način, model dizajniran za efikasnost procesa može istovremeno poslužiti kao poluga za ravnopravnost kada se rod integriše u njegovu primenu.

Kontrolna lista za digitalnu spremnost

Kontrolna lista za digitalnu spremnost navodi ključna razmatranja za izradu i evaluaciju zakona koji se odnose na dizajn i digitalizaciju javnih usluga.²³ Ona vodi zvaničnike da osiguraju da zakoni omogućavaju elektronsku komunikaciju, automatizaciju, interoperabilnost i inovacije, izbegavajući pravne prepreke kao što su obavezni fizički dokumenti ili postupci ličnog prisustva. Kontrolna lista promoviše dizajn usluga usmeren ka korisnicima podstičući pojednostavljenje, eliminisanje nepotrebnih koraka i širu upotrebu digitalnih rešenja. Iz **rodne perspektive**, alat je potpuno **rodno neutralan**. Naglašava „korisnike“ u opštem smislu, ali ne pravi razliku kako digitalizacija može različito uticati na žene i muškarce. Takođe ne zahteva procenu specifičnih prepreka sa kojima se suočavaju žene, ruralno stanovništvo ili

²¹ MŽK diskusije sa KSP KP.

²² MŽK intervjui, 2026.

²³ ABPRP 2025-2028, Aneks 2.

marginalizovane grupe u pristupu digitalnim uslugama. Ključna pitanja kao što su nejednak pristup tehnologiji, niži nivoi digitalne pismenosti među ženama i rodno obojeno opterećenje administrativnih zahteva nisu razmotrena.

Kontrolna lista za rešavanje administrativnog opterećenja u konceptualnim i strateškim dokumentima i kontrolna lista za zakonodavstvo o dizajnu usluga i digitalizaciji

Ove dve postojeće kontrolne liste koje se koriste u procesima ABR i digitalizacije usluga na Kosovu pregledane su iz rodne perspektive.²⁴ Pregled je imao za cilj da podstakne institucije da razmotre kako administrativno opterećenje i digitalne usluge različito utiču na različite žene i muškarce, kako bi se osiguralo da reforme ABR i digitalizacije zadovoljavaju različite potrebe. Pregled je pokazao da su obe kontrolne liste, koje služe kao smernice, uglavnom rodno neutralne. Od institucija se ne traži da ispituju kako administrativne procedure i javne usluge različito utiču na žene i muškarce. Niti zahtevaju rodnu analizu i rodno razvrstane podatke u vezi sa korisnicima usluga ili razmatranje prepreka sa kojima se suočavaju žene, posebno one u ruralnim područjima, sa invaliditetom ili iz manjinskih etničkih grupa. Uvođenje takvih elemenata moglo bi da uskladi kontrolne liste sa obavezama rodne ravnopravnosti prema ZRR i očekivanjima EU da se rodna ravnopravnost razmatra u procesima RJU i digitalizacije.

MŽK je predložila revizije sa praćenjem promena ka integrisanju rodne analize i rodno razvrstanih podataka u dve kontrolne liste. Kontrolne liste sada bolje odražavaju obaveze rodne ravnopravnosti i pružaju praktične podsticaje institucijama da razmotre kako reforme ABR i digitalizacija mogu uticati na različite žene i muškarce.

Predložene revizije takođe zahtevaju poboljšano prikupljanje podataka u skladu sa zahtevima ZRR. ZRR zahteva da svi podaci budu razvrstani po polu i prijavljeni Kosovskoj agenciji za statistiku (KAS). Međutim, u praksi se podaci češće prikupljaju po biološkom polu, a nedosledna terminologija doprinosi jazovima i nedoslednostima. Radi doslednosti sa ZRR, ovde se koristi termin rod. Intervjui pokazuju da je sistematsko prikupljanje i korišćenje rodno razvrstanih podataka u sistemima vezanim za ABR i dalje ograničeno. Prikupljanje podataka korisnika po polu, starosti, prebivalištu ili drugim karakteristikama nije standardna praksa, a administrativni sistemi generalno ne prate ko koristi usluge, stope završetka, tačke neuspeha ili putanje korisnika. Ovo ograničava rodnu analizu i identifikaciju prepreka u pristupu. Čak i tamo gde platforme poput eKosova uključuju osnovna polja o rodu, podaci su često nedovoljni za smislenu analizu, nedostaju im informacije o korišćenju vremena, potrebama za podrškom, regionalnim razlikama ili da li korisnici samostalno popunjavaju prijave. Institucionalni podaci se takođe ne prijavljuju redovno KAS-u, kako je potrebno, a dostupni otvoreni podaci nisu dosledno razvrstani po rodu. Mehanizmi za žalbe i zahtevi za pomoć se retko digitalizuju ili analiziraju, što dodatno ograničava uvid u prepreke vezane za rod. Iako neke inicijative i institucije koje podržavaju donatori proizvode rodno razvrstane podatke, one ostaju izolovane prakse, a ne sistematski ugrađene u ABR sisteme.

Generalno, dokazi ukazuju na to da, iako tehnički kapaciteti za generisanje rodno razvrstanih podataka postoje u nekim oblastima, rutinsko prikupljanje, interoperabilnost između institucija i redovna analiza takvih podataka ostaju nerazvijeni. Jačanje automatizovanog prikupljanja podataka unutar digitalnih platformi, poboljšanje interoperabilnosti kao što je deljenje podataka u realnom vremenu sa KAS-om, obezbeđivanje konzistentnih varijabli u svim ministarstvima, digitalizacija evidencije o žalbama i pomoći i sistematska analiza obrazaca korišćenja usluga po rodu i drugim karakteristikama bili bi neophodni koraci za veće usklađivanje sistema podataka ABR-a sa zahtevima lokalne samouprave.

²⁴ Primetno je da one takođe služe kao „plan“ za podršku ministarstvima i agencijama da sistematski integrišu rod u ABR (videti anekse 9 i 10).

2. Koje su uloge različitih zainteresovanih strana žena i muškaraca u javnoj administraciji i pristupu uslugama?

Ovaj odeljak ispituje uloge različitih žena i muškaraca u javnoj upravi, uključujući i službenike angažovane u ABR-u odnosno osobe koje pristupaju uslugama. Aneks 6 sumira ove uloge.

2.1. Rodne uloge u javnoj upravi

Dostupni administrativni podaci ukazuju na to da su žene i dalje nedovoljno zastupljene na višim pozicijama donošenja odluka u celoj vladi i javnoj upravi.²⁵ Shodno tome, muškarci su skloniji da služe u radnim grupama i komisijama u okviru različitih ministarstava i institucija koje su uključene u izradu zakona, politika i programa, uključujući i one koji se odnose na RJU i ABR. Ova neravnoteža može uticati na to čija se iskustva i prioriteta odražavaju u dizajnu reformi. SRR imaju mandat da podrže integraciju rodne ravnopravnosti u institucionalne politike i mogli bi doprineti procenama ravnopravnosti polova tokom procesa izrade. Međutim, nalazi intervjua ukazuju na to da SRR nisu sistematski uključeni u rane faze dizajniranja reformi vezanih za ABR, i da njihovo učešće u velikoj meri zavisi od institucionalne prakse, a ne od formalnog zahteva. Dalje, nekima nedostaju adekvatni kapaciteti za razumevanje digitalizacije kako bi mogli da pruže smislene savete.²⁶ ARR ima savetodavnu ulogu i ulogu u osiguravanju kvaliteta u pregledu zakona i predloga politika. U praksi, zainteresovane strane su primetile da se ARR često konsultuje kasno u procesu, što ograničava njen uticaj na dizajn programa. Takođe, njene preporuke se ne sprovode uvek.

Uzeti zajedno, nalazi ukazuju na to da bez sistematskog uključivanja rodne analize, mehanizama za rodnu ravnopravnost i doslednih praksi sprovođenja, administrativne reforme rizikuju reprodukciju postojećih nejednakosti umesto da ih smanje.

Rodne uloge u pristupu uslugama

Rodne uloge oblikuju način na koji žene i muškarci imaju odnos sa javnim institucijama, utičući na to ko upravlja administrativnim zadacima, ko ima vremena da se bavi procedurama i ko pristupa javnim uslugama. Budući da se ove dinamike ispituju u kasnijim odeljcima, ovde su sumirane. Intervjui pokazuju da žene i muškarci ostvaruju različit odnos sa javnim uslugama zbog nejednakih obaveza brige, vremenskih ograničenja, digitalnog pristupa i obrazaca administrativne interakcije. Opisano je da žene češće koriste usluge vezane za porodičnu administraciju, zdravlje, obrazovanje i socijalnu zaštitu, što povećava njihovu izloženost administrativnim procedurama. Procedure koje zahtevaju putovanje, vreme čekanja ili ponovljene posete mogu predstavljati veće prepreke za žene, posebno one u ruralnim područjima, sa invaliditetom, iz manjinskih zajednica ili sa obavezama brige. Digitalni pristup i samopouzdanje takođe utiču na korišćenje usluga. Neki učesnici istraživanja su primetili da se žene mogu više oslanjati na članove porodice ili posrednike za obavljanje onlajn procedura; u nekim domaćinstvima, muškarci su skloniji da rukuju zvaničnom dokumentacijom. Ove razlike ukazuju na to da se administrativno opterećenje u praksi neravnomerno doživljava i da bi ga trebalo uzeti u obzir prilikom dizajniranja usluga i mera pojednostavljenja.

Rodne uloge i obaveze brige ograničavaju vreme i mogućnost žena da pristupe uslugama, posebno kada su potrebne fizičke posete.

3. U kojoj meri su različite žene i muškarci učestvovali u ABR-u i obuci vezanoj za ABR?

Učešće u obuci o ABR se obično zasniva na institucionalnoj ulozi i funkciji pojedinaca. Jedinice koje su najviše uključene u RJU, ABR ili digitalizaciju imaju tendenciju da imaju više

²⁵UN Women, [Profil zemlje o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu](#), 2024

²⁶ Ibid.

zaposlenih muškaraca, što može uticati na rodnu ravnotežu učesnika obuke. Neki učesnici ankete sugerisali su da bi trebalo uključiti dodatne i/ili različite učesnike, uključujući donosiocelu odluku i potencijalno sve zaposlene. Tako je 2023. godine 39% učesnika ABR obuke bilo žena. Međutim, ovaj broj se povećao na 45% u 2024. godini zahvaljujući svesnim akcijama preduzetim u okviru ABPRP 2025-2028.²⁷

3.1. Koje su rodne razlike uticale na nejednako učešće službenika u ABR-u?

Od 203 učesnika obuke za učešće žena (98) i muškaraca (102) koji su učestvovali u onlajn anketi, većina (80%) je smatrala da je učešće bilo lako ili veoma lako; samo 1% je smatralo da je to bilo teško. Nije bilo značajnih razlika po polu. Kod onih koji nisu pohađali celu obuku, veći procenat žena (14%) nego muškaraca (5%) suočio se sa poteškoćama u obezbeđivanju brige za svoju decu. U međuvremenu, više muškaraca je navelo da su udaljenost od kuće (20%) i dužina obuke (35%) razlozi za prekid obuke. Ovo bi moglo biti povezano sa činjenicom da je više muškaraca učesnika ankete (29%) nego žena (17%) bilo iz ruralnih područja. U međuvremenu, za manje od jedne trećine žena i muškaraca koji su se suočili sa izazovima u pohađanju obuke, glavni izazovi su uključivali izostanak sa posla i troškove putovanja. Stoga se čini da se žene i muškarci nisu suočavali sa značajno različitim izazovima u pohađanju obuke. I jedni i drugi su rekli da bi organizovanje obuka bliže poslu/kući, subvencionisanje putnih troškova, nuđenje kurseva onlajn i pružanje obuke na njihovom maternjem jeziku olakšalo buduće pohađanje. Dok su neki učesnici više voleli da završe sve obuke uzastopno, drugi su tražili da se obuka rasporedi na nekoliko kraćih, a ne uzastopnih celodnevni obuka.

Kada se obuka održava van radnog mesta, putovanje postaje izazov!

3.2. Kakav je bio uticaj ovih obuka iz rodne perspektive?

Većina žena (89%) i muškaraca (95%) smatra obuku korisnom; nešto više žena (8%) nego muškaraca (5%) nije je smatralo korisnom. Iako su učesnici generalno bili zadovoljni sadržajem obuke, nekoliko njih je reklo da bi se mogao poboljšati sa više praktičnih primera i interaktivnih vežbi (posebno relevantnih za Kosovo, postojeće zakonodavstvo, njihov rad i sektore). Jedan je zatražio više informacija o ublažavanju finansijskog tereta (npr. potvrda plaćanja i obaveštenje o izvršenju; otpis duga), a drugi je zamoljen da podeli materijale nakon obuke.

U međuvremenu, što se tiče uticaja, više muškaraca je izjavilo da češće koriste ono što su naučili u svom radu nego žene (Tabela 1). To može biti delimično posledica činjenice da je verovatnije da će muškarci raditi na pozicijama donošenja odluka gde bi imali više mogućnosti za primenu svog znanja.

Učestalost	Žene	Muškarci
Nikad	3 %	0 %
Retko	15 %	12 %
Ponekad, mesečno	25 %	22 %
Često, nedeljno	32 %	25 %
Vrlo često, dnevno	25 %	41 %

3.3. Rodna analiza materijala za izgradnju kapaciteta

Ovaj odeljak razmatra materijale za izgradnju kapaciteta koji se koriste u procesu reforme ABR-a, uključujući prezentacije za obuku, module za izradu zakona, materijale za dizajnersko razmišljanje i smernice za procenu regulatornog uticaja, od kojih se neki pružaju preko Kosovskog instituta za javnu upravu (KIJU). Svrha ovog pregleda bila je da se proceni u kojoj meri su ovi materijali integrisali rodnu perspektivu i opremili javne službenike da identifikuju i reše različite prepreke u pristupu administrativnim procedurama, digitalnim uslugama i regulatornim reformama. Analiza se fokusirala na to da li se rodna ravnopravnost pominje u materijalima i da li metodologije i praktične vežbe pružaju alate za operacionalizaciju rodno odgovornog donošenja odluka u praksi.

²⁷ KSP KP, „Lista službenika za ABR (zaposlenih)“, 2025.

Rodna analiza KIJU ABR obuke i vežbi

Prezentacija predstavlja osnovne proceduralne principe osmišljene da poboljšaju pristup administraciji i smanje nepotrebno opterećenje, uključujući transparentnost, neformalnost, efikasnost, administrativnu pomoć, usmeno podnošenje zahteva, jezička prava, elektronsku komunikaciju i princip „samo jednom“. Mnoge odredbe su veoma relevantne za obezbeđivanje jednakog pristupa javnim uslugama. Na primer, odredbe koje omogućavaju usmeno podnošenje zahteva, oslobađanje od plaćanja taksi za one kojima nedostaju finansijska sredstva ili komunikacija na maternjem jeziku mogu biti posebno važne za pojedince koji se suočavaju sa strukturnim preprekama u pristupu. Međutim, prezentacija tretira ove principe isključivo kao tehničke administrativne standarde i ne povezuje ih sa razmatranjima jednakosti ili pristupačnosti. Nema diskusije o tome da li različite žene i muškarci mogu da se suoče sa različitim preprekama prilikom snalaženja u administrativnim procedurama.

Praktične vežbe su osmišljene da obuče učesnike da identifikuju administrativno opterećenje i predlože mere pojednostavljenja. Prvi scenario se odnosi na proces registracije kao nezaposlenog i dobijanja potvrde, ističući probleme kao što su pogrešno upućivanje između institucija, ponovljene lične posete, fizičko podnošenje dokumenata, odložena komunikacija i proceduralne neefikasnosti. Drugi scenario se fokusira na proces podnošenja zahteva za dozvolu za taksi vozilo, uključujući višestruke zahteve za dokumentaciju, obavezno fizičko podnošenje dokumenata, dug rok obrade i administrativne takse. Obe vežbe su efikasne za podučavanje učesnika da otkriju proceduralne neefikasnosti i usklade administrativne procese sa principima administrativnog pojednostavljenja. Međutim, scenariji su formulisani neutralno i ne podstiču učesnike da razmotre da li različite žene i muškarci mogu različito doživeti administrativno opterećenje. Vežbe se fokusiraju na identifikovanje i smanjenje proceduralnih neefikasnosti, što je njihov primarni cilj. One ne podstiču eksplicitno razmišljanje o tome kako ponovljene posete, dugi rokovi, zahtevi za dokumentaciju ili administrativne takse mogu nesrazmerno uticati na pojedince sa obavezama brige, ograničenom pokretljivošću, ograničenim finansijskim resursima ili ograničenim pristupom digitalnim alatima. Niti podstiču razmatranje da li određeni sektori ili procedure mogu odražavati postojeće rodne nejednakosti. Iako se sami alati za ABR primenjuju jednoobrazno, integrisanje takvih razmatranja u obuku bilo bi u skladu sa pristupima integrisanja rodne perspektive i moglo bi ojačati identifikaciju različitih prepreka u pristupu.

Rodna analiza modula za obuku za izradu pravnih propisa za ABR

Modul za obuku za izradu propisa razvijen u okviru Programa za izgradnju kapaciteta za prevenciju i ABR fokusira se na jačanje sposobnosti službenika da izrađuju primarne i sekundarne zakone na načine koji minimiziraju administrativno opterećenje, pojednostavljaju procedure i podržavaju digitalizaciju usluga. Materijali naglašavaju testiranje proporcionalnosti, eliminaciju nepotrebnih dokumenata, izbegavanje dupliranja propisa, institucionalnu spremnost za razmenu digitalnih podataka i jasna proceduralna pravila. Obuka takođe naglašava konsultacije sa zainteresovanim stranama i analizu potreba korisnika tokom razvoja zakonodavstva, što konceptualno podržava inkluzivni dizajn usluga orijentisan na korisnike.

Ovaj modul uključuje eksplicitne reference na rodnu ravnopravnost i inkluziju. Upućuje sastavljače zakona da koriste rodno odgovoran jezik, razmišljaju o širem rodnom kontekstu na Kosovu prilikom pripreme zakona, konsultuju žene i marginalizovane grupe tokom procesa digitalizacije i primenjuju principe ROB-a. Takođe prepoznaje da digitalne usluge ne treba tretirati kao rodno neutralne i napominje da žene mogu imati različite potrebe zbog društvenih uloga i strukturnih nejednakosti. Ovi elementi pokazuju svest o tome da zakonodavni dizajn i reforme digitalizacije mogu različito uticati na različite žene i muškarce i da inkluzivne konsultacije i analize treba da informišu proces izrade. Iako se rodna pitanja eksplicitno pominju, ona nisu operacionalizovana u okviru analitičkih alata koji se koriste u obuci. Testovi proporcionalnosti, vežbe smanjenja dokumenata, smernice za određivanje tarifa i metode redizajniranja procedura ne uključuju pitanja ili pokazatelje uticaja na rod, iako bi se oni mogli

razmotriti. Praktične vežbe se fokusiraju na prepisivanje zakonskih odredbi za ABR, ali ne zahtevaju od učesnika da procene da li opterećenja različito utiču na žene i muškarce ili da li predložena pojednostavljena poboljšavaju jednak pristup.

Rodna analiza Priručnika obuke za dizajnersko razmišljanje za poboljšanje usluga

Ovaj priručnik predstavlja strukturiranu metodologiju za poboljšanje javnih usluga kroz pristupe usmerene na korisnike, uključujući intervju sa empatijom, mapiranje zainteresovanih strana, razvoj persona, analizu korisničkog putovanja, idejno kreiranje, izradu prototipova i testiranje. Metodologija naglašava razumevanje korisničkih iskustava i identifikovanje proceduralnih prepreka pre dizajniranja rešenja. Konceptualno, ovaj pristup je kompatibilan sa kreiranjem politika koje odražavaju rodnu ravnopravnost, jer zahteva analizu kako usluge funkcionišu u praksi za različite korisnike i podstiče direktno angažovanje sa korisnicima usluga. Međutim, Priručnik ne pruža smernice o uključivanju rodnih ili socijalnih aspekta pri njihovoj primeni. Na primer, faza empatije ne podstiče učesnike da razmotre rodne uloge, obaveze brige ili nejednak pristup resursima. Mapiranje zainteresovanih strana i vežbe razvoja ličnosti ne zahtevaju analizu različitih žena i muškaraca, a mapiranje korisničkog puta ne uključuje identifikovanje različitih prepreka u pristupu. Slično tome, faza testiranja ne zahteva prikupljanje povratnih informacija od različitih korisnika i korisnica ili analizu rezultata po rodu ili drugim demografskim karakteristikama (iako se to periodično radilo u praksi). Generalno, iako obuka jača kapacitete za participativnu reformu usluga usmerenu na korisnike, ona sistematski ne operacionalizuje pažnju na unapređenje rodne ravnopravnosti u svojoj metodologiji. Priručnik ne uključuje analitičke podsticaje osetljive na rod, inkluzivne profile korisnika ili smernice za osiguravanje da redizajnirane usluge rešavaju strukturne prepreke u pristupu. Kao rezultat toga, učesnici su obučeni da dizajniraju efikasnije usluge, ali ne nužno i pravednije ili rodno odgovorne.

Prezentacija obuke za procenu uticaja propisa na rodove

Ova prezentacija upoznaje zvaničnike sa metodologijom za procenu ekonomskih, socijalnih, ekoloških, rodnih i međusektorskih uticaja predloženih zakona i administrativnih procedura. Objašnjava kako definisati problem politike, identifikovati zainteresovane strane, uporediti regulatorne opcije, proceniti administrativne troškove koristeći model standardnog troška i proceniti digitalizaciju kao alat za procenu uticaja propisa na polove. Obuka uključuje vežbe o postupcima licenciranja i administrativnim zahtevima, podstičući učesnike da analiziraju kako postupci utiču na građane i preduzeća i da procene politička rešenja.

Prezentacija navodi rod među kategorijama uticaja koje se moraju proceniti tokom regulatorne analize. Odeljak o digitalizaciji podstiče učesnike da razmotre demografske karakteristike korisnika i kako predložena digitalna rešenja mogu uticati na različite grupe, uključujući žene. Obuka uključuje pitanja za diskusiju o tome koje digitalne usluge mogu posebno koristiti ženama ili marginalizovanim grupama. Ona priznaje rizike vezane za digitalni jaz, nedosledan pristup i različite digitalne veštine. Ovi elementi pokazuju da administrativne reforme i digitalizacija možda neće podjednako uticati na sve korisnike.

Iako su rodna razmatranja uključena u analitički okvir, obuka ne pruža alate ili metodološke smernice za sprovođenje analize uticaja na polove. ARR-ova GEIA nije uključena u obuku. Vežbe modeliranja troškova, zadaci mapiranja procedura i poređenja regulatornih opcija prvenstveno se fokusiraju na administrativno vreme, naknade, dokumentaciju i institucionalne procese, što je u skladu sa svrhom obuke o ABR-u i njenim fokusom na pojednostavljivanje procedura. Kao rezultat toga, službenici su podstaknuti da priznaju rodne uticaje, ali nisu opremljeni konkretnim metodama za njihovo merenje ili rešavanje u okviru procesa regulatorne procene. Iako ovo može biti van predviđenog obima obuke, uključivanje takvih metoda i primera moglo bi podržati identifikovanje mogućnosti za poboljšanje korisničkih iskustava.

4. Koja su različita iskustva žena i muškaraca sa administrativnim teretom i ABR-om?²⁸

4.1. U kojoj meri su raznovrsne žene i muškarci učestvovali u dizajniranju boljih javnih usluga u vezi sa smanjenjem administrativnog opterećenja?

Žene su bile nedovoljno zastupljene u procesima zajedničkog dizajna, što postavlja pitanja o inkluzivnosti digitalnog upravljanja.²⁹ Istorijski gledano, žene su bile uključene prvenstveno kao krajnji korisnici koji su davali povratne informacije nakon što su usluge pokrenute, umesto da učestvuju u zajedničkom dizajnu usluga, testiranju korisnika ili procesima donošenja odluka. Žene građanke, službenice, SRR i stručnjakinje za rodna pitanja nisu bile sistematski uključene u dizajniranje usluga eKosova.³⁰ Studija iz 2024. godine je otkrila da iako postoje formalni mehanizmi konsultacija, oni ostaju uglavnom proceduralni, sa malo dokaza o povratnim informacijama korisnika koje oblikuju reforme.³¹ Pregledane procene potreba bile su nedosledne, oslanjajući se uglavnom na interne ankete; praćenje zadovoljstva je bilo slabo; pristupi zajedničkog dizajna su odsutni; a usluge su retko strukturirane oko životnih događaja kako preporučuju međunarodni standardi. Studija je zaključila da Kosovo ima pravnu i regulatornu osnovu za participativni dizajn usluga, ali da i dalje nedostaje smisljena i inkluzivna primena, posebno za ranjive grupe.

Učesnici istraživanja su primetili da su ženske organizacije, korisnici u ruralnim područjima, osobe sa invaliditetom i druge grupe ponekad, iako nedosledno, uključene u faze dizajniranja ili testiranja usluga. Niti su SRR ili stručnjaci za rodnu ravnopravnost sistematski uključeni u radne grupe ili procese konsultacija. Ograničen direktan doprinos krajnjih korisnika o različitim preprekama u pristupu smanjuje sposobnost reformi da predvide i reše nejednaka administrativna opterećenja u praksi.

Potrebno je da razgovarate sa ljudima koji koriste uslugu. Faza dizajniranja je najvažnija.

4.2. Relevantnost: U kojoj meri je približno 20 digitalnih usluga i pojednostavljenih procedura adekvatno odgovorilo na specifične potrebe žena?

Ovo je obuhvatalo pristup i korišćenje platforme eKosova, fokusirajući se na usluge digitalizovane u okviru procesa ABR; i dostupnost i pristupačnost usluga relevantnih za žene, kao što su porođaj, životni događaji, pravosudni ispit i slobodne pravne profesije, između ostalog. Primetno je da su naponi za pojednostavljenje ograničeni pravnim okvirom i institucionalnim zahtevima. Stoga, osiguravanje da su usluge relevantne za potrebe žena može zahtevati pravne reforme van mandata Kabineta premijera. Dalje, tačna procena stepena u kojem su reforme zadovoljile potrebe žena zahtevala bi reprezentativno istraživanje domaćinstava kako bi se žene i muškarci pitali o meri u kojoj su usluge zadovoljile njihove potrebe. Ovaj odeljak koristi kvalitativne podatke i stoga ima ograničenja u odgovoru na ovo pitanje.

Učesnici su primetili da su pojednostavljene procedure, a posebno platforma eKosova, relevantne za mnoge žene (i muškarce). Pojednostavljenje je poboljšalo pristup administrativnim procedurama za korisnike koji mogu samostalno da se kreću digitalnim sistemima, posebno smanjenjem administrativnih koraka, ponovljenih poseta institucijama,

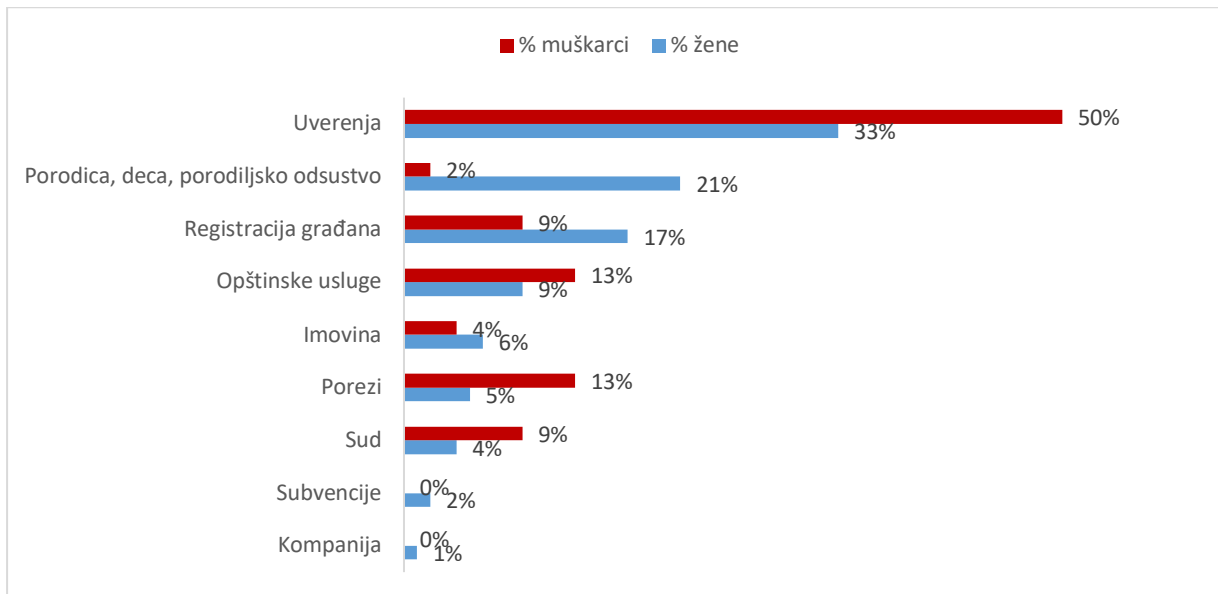
²⁸ Ovaj odeljak takođe odgovara na pitanja: kakva je bila efikasnost i uticaj reformi ABR na mogućnost žena da pristupe uslugama? U kojoj meri prijavljene uštede troškova odražavaju opipljivo smanjenje vremena i ekonomskog opterećenja za žene i marginalizovane grupe? U kojoj meri su mere pojednostavljenja, poput platforme eKosova i principa „samo jednom“, smanjile prepreke vezane za ABR za raznovrsne žene i muškarce?

²⁹ Blerta Thaqi, [Women Accessibility to e-Kosova](#), 2024.

³⁰ Isto i intervjui MŽK, 2026.

³¹ Sylë Sefaj, *User Involvement in Public Service Delivery*, 2024. Sefaj je primenio strukturirani okvir za praćenje četiri usluge sa velikim uticajem: građanski status, registracija vozila, socijalna zaštita/penzije i zapošljavanje. Metodologija je kombinovala pregled pravnog i regulatornog okvira sa institucionalnim anketama i konsultacijama, procenjujući šest dimenzija: konsultacije i inkluziju, procenu potreba, mehanizme povratnih informacija, praćenje zadovoljstva, zajednički dizajn i strukturiranje životnih događaja.

zahteva za putovanje, vremena čekanja i podnošenja dokumenata. Usluge povezane sa životnim događajima, uključujući registraciju porođaja i srodne procedure, istaknute su kao posebno korisne u pojednostavljivanju administrativnih procesa tokom perioda velike interakcije sa javnim institucijama. Slično tome, digitalizacija profesionalnih procedura, kao što su prijave za pravosudni ispit ili slobodne pravne profesije, smanjila je zahteve za dokumentaciju i proceduralne korake. Među uslugama koje su do sada digitalizovane, veći procenat muškaraca anketiranih putem ove GIA izjavio je da su uverenja *najkorisnija* usluga. Veliki procenat žena se složio, takođe pominjući usluge koje se odnose na porodične, dečije i porodijske naknade, kao i civilnu registraciju kao posebno korisne (Grafikon 1). Ovo ukazuje na to koje su usluge možda bile najrelevantnije za žene i muškarce.

U međuvremenu, zainteresovane strane su naglasile da pristup i efikasno korišćenje digitalnih usluga značajno varira u zavisnosti od roda, digitalne pismenosti, starosti, nivoa obrazovanja, etničke pripadnosti, invaliditeta i dostupnosti tehničke podrške. Neki korisnici samostalno obavljaju procedure onlajn, dok se drugi oslanjaju na članove porodice ili institucionalnu pomoć. Neke osobe, uključujući starije osobe i osobe sa invaliditetom, žive same i imaju ograničenu ili nikakvu porodičnu pomoć. Bez sistematskog praćenja korišćenja usluga po rodu, regionu ili profilu korisnika, procena da li usluge adekvatno odražavaju potrebe žena ostaje izazovna.

Generalno, dokazi ukazuju na to da, iako su inicijative za digitalizaciju doprinele poboljšanju proceduralne efikasnosti, one nisu sistematski uključile intersekcionalnu rodnu analizu administrativnih puteva žena, vremenskih ograničenja, obaveza brige ili sektorske izloženosti javnim uslugama. Stoga, digitalne usluge možda nisu uvek relevantne za specifične potrebe žena.

4.3. Kako različite žene i muškarci pristupaju i koriste alate za ABR, kao što su eKosova, dozvole, licence i dokumentacija?

Generalno, upotreba interneta na Kosovu je skoro univerzalna, sa 99,3% žena, 98,6% muškaraca i 99% stanovništva povezanim na internet.³² Pristup je pretežno zasnovan na mobilnim uređajima: 95% žena i 96% muškaraca oslanja se na pametne telefone za povezivanje na internet kod kuće.³³ Ove brojke ukazuju na to da je Kosovo u velikoj meri premostilo jaz u digitalnom pristupu na nivou povezanosti. Ipak, istraživanja pokazuju da se visoka povezanost nije pretvorila u ravnopravan pristup e-uslugama. Studija iz 2024. godine

³² MŽK, [Gender Equality: At the Centre of IT...and Beyond: A Gender Analysis of Digitalisation in Kosovo](#), 2024.

³³ Ibid.

je pokazala da, iako su ispitanici uglavnom izveštavali o visokom poverenju u digitalne veštine i pristup pametnim telefonima, usluge eKosova nisu bile podjednako dostupne: žene su se suočavale sa tehničkom nestabilnošću,³⁴ nejasnim uputstvima i neintuitivnom kategorizacijom osnovnih usluga kao što su dečiji dodaci ili invalidske penzije.³⁵

Iako nisu reprezentativni za opštu populaciju, žene i muškarci anketirani putem ove GIA su uglavnom smatrali da je eKosova laka za korišćenje (Grafikon 2). U međuvremenu, intervjui sugerišu da se određene kategorije i dalje suočavaju sa izazovima (videti dole). Učesnici ankete su se takođe uglavnom složili da su eKosova i druge onlajn platforme olakšale njihov život (Grafikon 3).

U međuvremenu, i ženama i muškarcima nedostaje znanje da je nekoliko usluga dostupno elektronski. Iako podaci nisu statistički značajni niti reprezentativni za populaciju, ukazuju na to da su žene bile bolje upućene od muškaraca o dostupnosti većine onlajn usluga, osim poslovnih usluga i civilnih dokumenata (Grafikon 4). Žene i muškarci su izjavili da se suočavaju sa nekoliko izazova u pristupu uslugama, posebno sa visokim troškovima i nezgodnim radnim vremenom usred nemogućnosti da izostanu sa posla kako bi pristupili uslugama (Grafikon 5). Veći procenat muškaraca nego žena je rekao da velike udaljenosti za putovanje do usluga (31%) i dugo vreme čekanja (46%) predstavljaju izazove, možda zato što su muškarci istorijski bili skloniji od žena da koriste usluge lično (videti dole). U međuvremenu, veći procenat žena nego muškaraca je rekao da zbunjujuće procedure (29%), diskriminacija (23%) i briga o deci (15%) predstavljaju izazove.

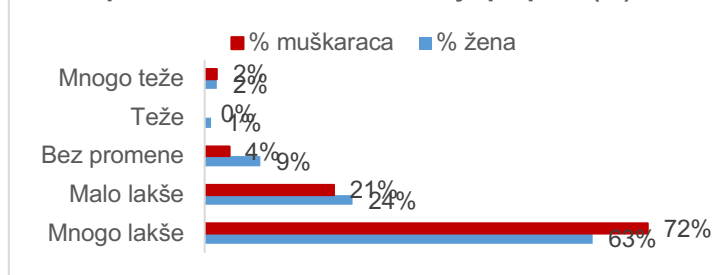
U nekim slučajevima, učesnici ankete su prestali da koriste onlajn uslugu pre nego što su je završili. Glavni razlozi su bili da je usluga bila previše komplikovana, previše spora ili da su traženi nepotrebni dokumenti (Grafikon 6).

Na pitanje koje akcije bi im najviše pomogle, žene i muškarci su pomenuli obuku za vođenje u korišćenju eKosova (koja bi mogla biti obezbeđena putem onlajn tutorijala i čet boksova) i poboljšanu dostupnost onlajn usluga, nakon čega slede kraće vreme čekanja, niži troškovi i bolje informacije (Grafikon 7).

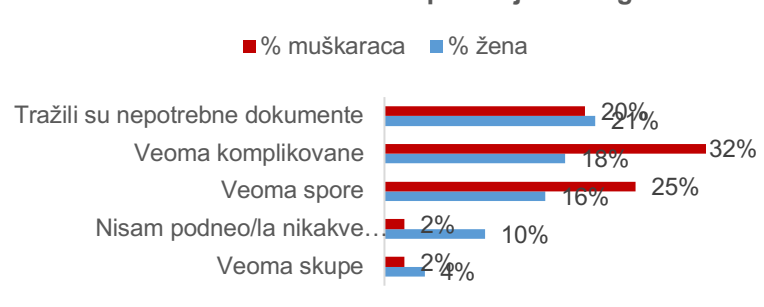
Ukupno gledano, podaci Agencije za informaciono društvo ukazuju na to da je između 2021. i februara 2026.

Ukupno gledano, podaci Agencije za informaciono društvo ukazuju na to da je između 2021. i februara 2026.

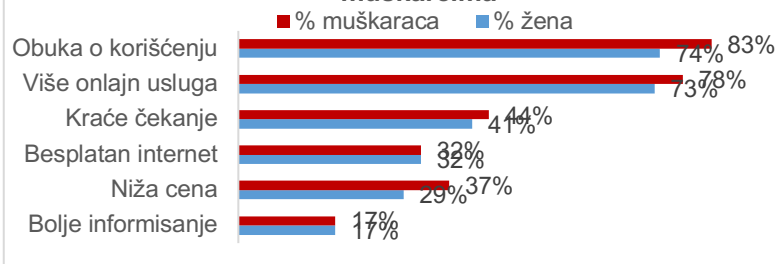
Grafikon 3. Da li su eKosova i druge platforme olakšale korišćenje po polu (%)

Grafikon 6. Razlozi za napuštanje eUsluga

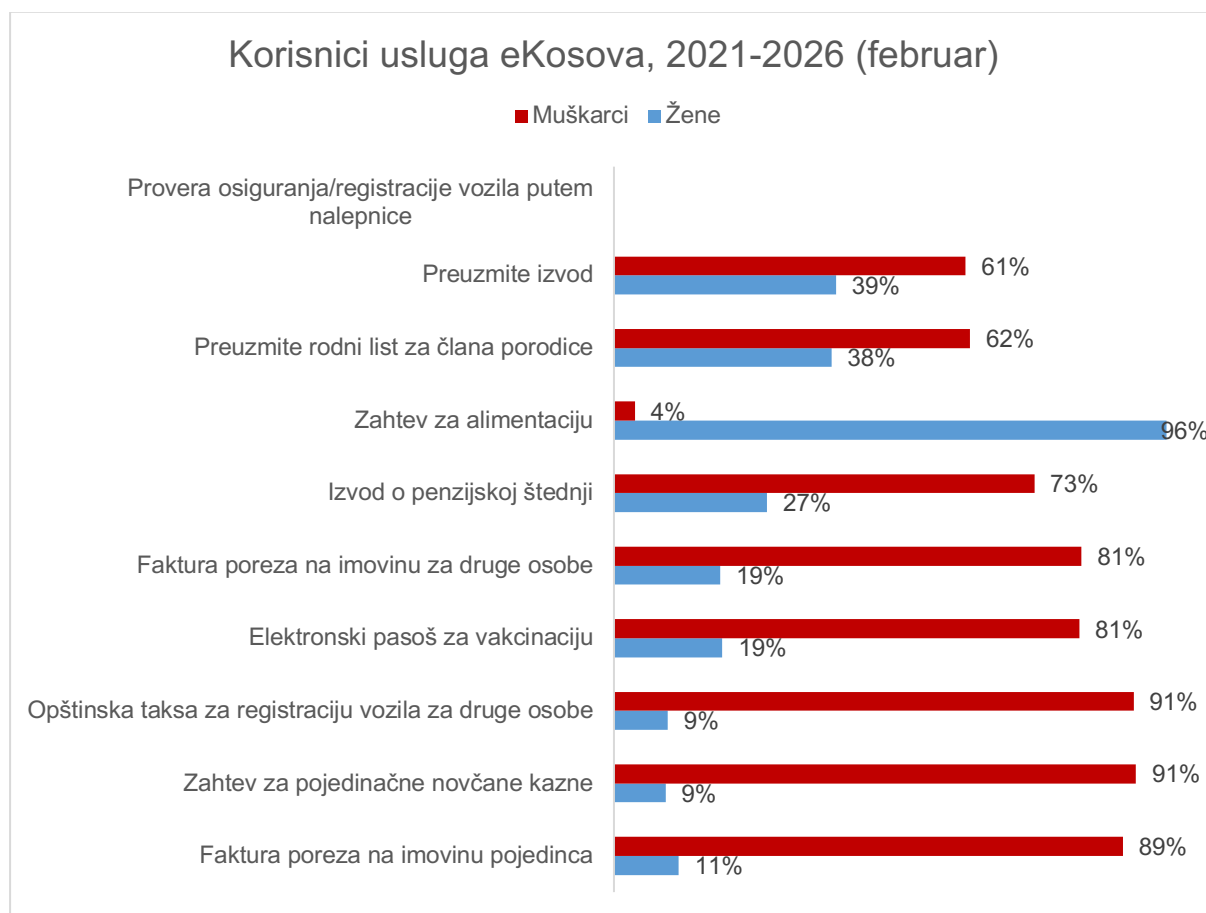
Grafikon 7. Akcije koje pomažu ženama i muškarcima

³⁴ To je uključivalo nefunkcionisanje sistema, padove platforme, sporo vreme učitavanja, neuspelo slanje i greške tokom prijavljivanja ili otpremanja dokumenata.

³⁵ Blerta Thaqi, [Women Accessibility to e-Kosova](#), 2024. *Studija* je primenila mešovite metode, kombinujući onlajn anketu sprovedenu među 76 žena iz različitih sredina sa intervjuima i sekundarnom literaturom.

godine usluge koristilo znatno više muškaraca (74% korišćenih usluga) nego žena.³⁶ Pregled 20 najčešće korišćenih usluga je ilustrativan (Grafikon 8). Usluge koje su žene koristile više od muškaraca odnose se na školska gradiva i dečji dodatak, što ilustruje važnost vladine inicijative koja podstiče žene da otvore bankovne račune za ove beneficije.

Zakazivanje termina za COVID-19 imalo je rodnu ravnotežu korisnika. Primetno je da provera osiguranja/registracije vozila i podnošenje žalbi protiv policajaca nisu imali dostupne rodno razvrstane podatke, što ukazuje na potrebu da se rod učini obaveznim poljem u okviru ovih sistema. Pošto registracija vozila, između ostalih usluga, može da uključuje treće strane, sistem bi mogao da prikuplja rodno razvrstane podatke i o trećoj strani i o krajnjem korisniku usluge, bacajući svetlo i na to ko koristi treće strane za takve usluge.

Donekle, korišćenje je predodređeno širim rodnim normama i stereotipima vezanim za određene profesije. Na primer, za geodetske poslove, rodni sastav kandidata je u velikoj meri definisan postojećom grupom licenciranih stručnjaka i kandidata koji ulaze u profesiju; geodetski radnici su uglavnom muškarci. Studija iz 2024. godine otkrila je da žene koriste licenciranje u zdravstvenim profesijama više od muškaraca i da su povećale svoje prisustvo u pravu, ali su gotovo odsutne u oblastima kao što su stečaj i geodetske radove.³⁷ Mlade žene su koncentrisane u tradicionalnim sektorima kao što su zdravstvo i obrazovanje. Digitalne usluge ne mogu nužno uticati na rodnu ravnotežu korisnika kada su većina kandidata muškarci.³⁸ U takvim slučajevima, digitalizacija ima za cilj da obezbedi jednak pristup i pojednostavljene procedure za sve podobne kandidate, ali ne može nužno promeniti demografski sastav same profesije. Stoga, dok usluge kao što su prijava za pravosudni ispit

³⁶Podaci dostavljeni MŽK u februaru 2026. Vidi Prilog 14 za dodatne podatke, razvrstane po rodu.

³⁷Autor nejasan, „Inkluzivnost sistema licenciranja na Kosovu za žene i mlade“, 2024. Studija je koristila podatke javnih institucija (2012-2022) da bi procenila kako žene i mladi upravljaju procesima licenciranja.

³⁸ GIZ-ov komentar na nacrt izveštaja.

ili procesi profesionalnog licenciranja smanjuju administrativne korake, njihov uticaj u vezi sa rodom zavisi od korisnika.

Generalno, nalazi intervjuja ukazuju na to da, iako su administrativno pojednostavljenje i digitalizacija smanjili neke proceduralne korake, pristup uslugama i dalje varira u zavisnosti od raspoloživosti vremena korisnika, digitalnih veština, jezika, geografske lokacije, statusa invaliditeta, etničke pripadnosti i obaveza brige. Ovi faktori utiču ne samo na to da li se uslugama može pristupiti digitalno, već i na ukupno vreme potrebno za završetak procedura, uključujući putovanje, čekanje, verifikaciju dokumenata i potrebu za pomoći.

Vremenska ograničenja i vreme čekanja

Istraživanje je imalo za cilj da ispita razlike sa kojima se različite žene i muškarci mogu suočiti u pogledu vremena čekanja, uzimajući u obzir putovanje, organizovanje brige o deci i druge troškove. Među učesnicima ankete, veći procenat žena nego muškaraca smatrao je da je vreme čekanja dugo ili prekomerno (Grafikon 9). Prilikom poslednjih usluga koje su posetili 2025. godine, nešto više žena nego muškaraca je prijavilo da je posetilo više od jedne institucije (Tabela 2).³⁹ Učesnici istraživanja su napomenuli da vreme čekanja treba shvatiti kao putovanje do institucija, ponovljene posete i povezano vreme čekanja zbog nepotpune digitalizacije i vremena potrebnog za organizovanje brige o deci ili odsustva sa posla. Žene su više puta opisivale da se suočavaju sa strožim vremenskim ograničenjima zbog kućnih i negovateljskih obaveza, što može učiniti ponovljene posete institucijama ili hibridne procedure posebno teškim.

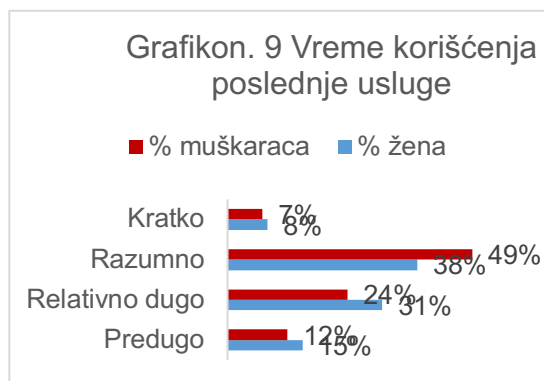

Tabela 2. Broj posećenih institucija za poslednju uslugu prema procentu anketiranih žena i muškaraca

Posete	Žene	Muškarci
1	50 %	56 %
2	30 %	25 %
3+	20 %	19 %

³⁹ S obzirom na mali uzorak, trendovi vezani za rod i urbano/rursko prebivalište i vrstu usluge nisu mogli biti identifikovani.

Starost, jezik, geografska lokacija, invaliditet

Ovo istraživanje je ispitalo pristupačnost alata za pristup digitalnim administrativnim alatima za određene grupe žena i muškaraca (ruralne, oni sa niskim prihodima, osobe sa invaliditetom, manjine i/ili stariji korisnici). Zainteresovane strane su izvestile da se pristup digitalnim administrativnim alatima značajno razlikuje među grupama stanovništva. Stariji korisnici i oni sa nižom digitalnom pismenošću mogu imati poteškoća da samostalno završe procedure onlajn. Stanovnici sela mogu se suočiti sa ograničenjima povezivanja ili dužim vremenom putovanja tamo gde je fizičko prisustvo i dalje potrebno. Korisnici iz redova manjina mogu naići na prepreke tamo gde digitalni interfejsi ili uputstva nisu dostupni na njihovom jeziku. Osobe sa invaliditetom su se suočavale i sa preprekama fizičke pristupačnosti i sa proceduralnim izazovima kada sistemi zahtevaju ponovljenu ličnu potvrdu ili podnošenje dokumentacije. Osobe sa trajnim invaliditetom su bile podvrgnute ponovnim procenama uprkos doživotnim stanjima; a roditelji dece sa invaliditetom su bili obavezni da ponovo podnose dokumenta i često se lično javljaju.⁴⁰ Učesnici su naglasili potrebu za potpunom digitalizacijom ovih procesa, pružanjem jasnijih smernica, osiguravanjem automatskog priznavanja trajnih stanja i efikasnijim informisanjem kako bi se osigurala pristupačnost.

Obaveze vezane za negu

Učesnici intervjua su naglasili da obaveze vezane za negu utiču na to kako korisnici koriste administrativne sisteme. Posebno je opisano da su žene sklonije da balansiraju administrativne procedure sa brigom o deci, brigom o starijima ili kućnim obavezama, što može ograničiti fleksibilnost u zakazivanju poseta institucijama ili čekanju na završetak usluge. Tamo gde usluge zahtevaju više koraka ili naknadne posete, ograničenja mogu povećati administrativno opterećenje čak i ako su formalne procedure pojednostavljene.

4.4. U kojoj meri raznovrsne žene i muškarci imaju resurse koji su im potrebni za korišćenje javnih usluga, a posebno alata za pomoć u vezi sa negom?

Istraživanje je ispitalo u kojoj meri ograničenja resursa mogu ometati pristup raznovrsnih žena i muškaraca, uključujući finansijske troškove, ograničen

“

Mnogo je starijih osoba koje žive same, jer su mlađi članovi porodice napustili zajednice, i često im nedostaje znanje potrebno za pristup uslugama.

“

Ljudi oko 50 godina takođe imaju poteškoća sa prijavljivanjem, čak i ako su obrazovani. Mnogi nemaju telefone ili laptopove kod kuće. [D]eluje im teško i ne žele da pokušaju. [...] Ne govorimo o studentima jer znamo da oni to mogu. Govorimo o domaćicama koje imaju poteškoća i potpuno su isključene iz eKosova.

“

Briga o deci treba da uključi dodatnu pažnju na vreme žena, bilo da se radi o deci ili starijim osobama. Bilo koji dokument koji se zahteva od druge institucije dodaje dodatno vreme i troškove.

“

Moja majka ima 78 godina; nije navikla da koristi platforme. Srećna je što ima mene da joj pomognem [...] Mnogi stariji ljudi i osobe sa invaliditetom imaju nekoga ko im pomaže. Ali šta da ja nisam bio tu? Svakih šest meseci mora da ide u odeljenje za penzije da dobije potpis i pečat kojim se potvrđuje da je živa da bi primila penziju. Kako se eKosova može razviti za ova pitanja kako ne bi morala da ide tamo? Mora da koristi autobus. Za ove grupe ljudi, ili za osobe sa oštećenim vidom, sa fizičkim invaliditetom [...] ko im pomaže?"

⁴⁰ Studija iz 2024. godine obuhvatila je direktne perspektive korisnika, crpeći informacije iz tri fokus grupe sa 28 učesnika iz pet opština. Učesnici su naglasili potrebu za digitalizacijom, jasnijim smernicama, automatskim priznavanjem trajnih stanja i efikasnijim informisanjem kako bi se osigurala pristupačnost (UBO Consulting, Izveštaj fokus grupe – Angažovanje korisnika u dizajnu i isporuci usluga, 2024). Izveštaj nije sadržao rodnu analizu.

pristup digitalnim alatima i ograničenja ljudskih resursa, kao što je vezano za digitalnu pismenost.

Izveštaj Međunarodne finansijske korporacije iz 2022. godine o administrativnim procedurama u opštini Peć otkrio je da 10% procedura čini 85% administrativnih troškova sa značajnim indirektnim opterećenjima kao što su vreme, dokumentacija i prepreke u pristupu.⁴¹ Iako je studiji nedostajala rodna analiza, takvi troškovi verovatno nesrazmerno pogađaju žene, posebno one sa ograničenim vremenom, prihodima ili digitalnim pristupom.

Intervjui su pokazali da pristup javnim uslugama zavisi od finansijskih, tehničkih i praktičnih resursa korisnika. Ispitanici su primetili da, iako digitalizacija smanjuje neke administrativne troškove,⁴² indirektni troškovi ostaju, uključujući prevoz, vreme odsustva sa posla, aranžmane za brigu o deci i potrebu za traženjem pomoći od drugih radi obavljanja procedura. Zainteresovane strane su izjavile da se neki korisnici oslanjaju na članove porodice, posrednike ili plaćenu pomoć za snalaženje u digitalnim sistemima, posebno tamo gde je digitalna pismenost ograničena. Pristup odgovarajućim uređajima, stabilnim internet vezama i osnovnim digitalnim veštinama opisan je kao neujednačen među grupama stanovništva, pri čemu stariji korisnici, stanovnici ruralnih područja i neka domaćinstva sa niskim prihodima imaju veću verovatnoću da se suoče sa ograničenjima u samostalnom korišćenju onlajn platformi poput eKosova. Ova ograničenja mogu biti pogoršana za žene u ovim grupama koje generalno imaju manje resursa. Ponavljajuće izražena zabrinutost je prekomerna potreba za štampanjem i skeniranjem dokumenata. Ova praksa stvara nepotrebne finansijske troškove i praktične poteškoće za korisnike, posebno za osobe sa invaliditetom i starije osobe koje možda nemaju štampače. Iako takvi troškovi mogu izgledati mali za neke korisnike, oni mogu predstavljati značajan teret za porodice sa niskim prihodima i osobe sa invaliditetom, posebno za žene koje se mogu suočiti sa dodatnim finansijskim preprekama.

Učesnici intervjuja su takođe naglasili da razlike u digitalnom znanju i samopouzdanju utiču na lakoću korišćenja. Dok neki korisnici brzo završavaju procedure onlajn, drugi imaju poteškoća u razumevanju koraka prijave, otpremanju/preuzimanju dokumenata ili praćenju podnetih zahteva. EKosova nudi odeljak „Pogledajte video snimke sa uputstvima“, a učesnici istraživanja su naveli da video snimci mogu pomoći ljudima da nauče da se kreću po platformi. Međutim, mnogi video snimci ne funkcionišu pouzdano i nemaju ih sve usluge. Video snimci uključuju glasovnu naraciju i prevod, ali im nedostaju funkcije poput audio opisa, što ih čini teškim za korišćenje slepim, gluvim i nagluvim osobama. Video snimci su u posebnom odeljku i nisu integrisani sa određenim uslugama, što zahteva od korisnika da se vrate na glavnu stranicu. Ovo može stvoriti izazove za lakoću korišćenja, vreme i korisnike sa ograničenim digitalnim veštinama.

“

Pristup pametnom telefonu ili internetu nije dovoljan. Žene takođe nemaju veštine i vreme neophodno da samostalno završe usluge.

“

Ako imate pametni telefon, morate da znate kako da otvorite eKosova pomoću njega. [...] Možda samo 5% osoba sa invaliditetom može ovo da uradi; posebno je teže za starije osobe. [...] Prošlog meseca sam pomogao možda 20 ljudi da se prijave za subvencije za struju [i] socijalnu pomoć. Mnogi nisu zainteresovani čak ni da zapamte svoje lozinke. „Zapamtite je“, kažu. „Ne mogu da zapamtim sve vaše lozinke“, kažem im. „Zaboravljam svoju.“

“

Žene se plaše da naprave greške i imaju manje samopouzdanja, dok su muškarci samopouzdaniji kada koriste digitalne usluge.

⁴¹ International Finance Corporation, *Inventory and Analysis of Administrative Procedures in the Municipality of Peja*, 2022.

⁴² Onlajn anketa nije otkrila značajne razlike u direktnim troškovima usluga za žene i muškarce u vezi sa uslugom koju su poslednji put koristili. S obzirom na nereprezentativni uzorak i činjenicu da usluge mogu podrazumevati različite troškove, podaci nisu uključeni kao potencijalno obmanjujući.

4.5. U kojoj meri norme i vrednosti utiču na pristup različitim žena i muškaraca alatima za pristupanje putem interneta?

Tradicionalno, muškarci su imali veću verovatnoću od žena da pristupaju javnim uslugama u ime svih članova porodice kao „nosioci domaćinstava“. S obzirom na socijalizovane rodne norme, uloge i odnose moći unutar porodica, žene mogu imati manji pristup pojednostavljenim i digitalizovanim uslugama, osim ako se takve uloge aktivno ne suprotstave. Na primer, zahtev da se žene registruju za dečiji dodatak je konkretan primer gde se vlada aktivno suprotstavila rodnim ulogama u pristupu javnim uslugama, pozitivno utičući na otvaranje bankovnih računa žena. Možda je nenamerni rezultat bio da je ova inicijativa dvostruko ojačala rodne norme da žene (ne muškarci) imaju primarnu ulogu u brizi o deci. Jačanje rodnih uloga može potkopati rodno uravnoteženu brigu o deci, doprinoseći kontinuirano niskom učešću žena u radnoj snazi i javnom životu.

Veći procenat anketiranih muškaraca (80%) je koristio usluge lično nego žene (68%), koje su bile nešto sklonije da zavise od svojih partnera (22% žena u poređenju sa 10% muškaraca). Intervjui su pokazali da društvene norme, odnosi moći u domaćinstvu i rodno definisane uloge u brizi mogu uticati na to kako žene i muškarci pristupaju administrativnim uslugama i digitalnim alatima. Rodne uloge vezane za kućne obaveze i brigu mogu smanjiti raspoloživo vreme žena za angažovanje u administrativnim procedurama, posebno tamo gde usluge i dalje zahtevaju fizičke posete ili ponovljene korake. Dinamika domaćinstva i društvena očekivanja mogu oblikovati pristup, uključujući situacije u kojima se žene oslanjaju na supružnike ili članove porodice da bi dobile dokumenta ili komunicirale sa institucijama u njihovo ime. Ovi obrasci mogu biti posebno izraženi među marginalizovanim zajednicama i među ženama sa invaliditetom, gde se preklapajuće barijere vezane za rod, invaliditet, pristup informacijama i komunikaciju mogu dodatno ograničiti nezavisan pristup uslugama. U širem smislu, institucionalno nepoverenje, prethodna negativna iskustva u direktnim administrativnim okruženjima i percipirani disbalans moći takođe mogu uticati na spremnost za angažovanje u javnim službama. Stoga, pristup oblikuje ne samo dostupnost sistema, već i društvene norme i porodična dinamika.

Zbog odnosa moći unutar porodica i društva, žene su znatno sklonije nego muškarci da trpe rodno zasnovano nasilje. Porodično nasilje može doprineti tome da žene nemaju pristup digitalnim alatima za korišćenje usluga. U situacijama porodičnog nasilja, žene mogu biti izolovane kod kuće, što sprečava fizički pristup uslugama. U nekim slučajevima, žene koje doživljavaju nasilje mogu koristiti digitalne alate za pristup uslugama i pomoći.⁴³ U drugim situacijama, muškarci mogu kontrolisati pristup žena digitalnim alatima, a one možda uopšte nemaju pristup. Đocaj je primetila da rodno zasnovano nasilje može ograničiti učešće u digitalnim prostorima, posebno kroz onlajn uznemiravanje, sajber-praćenje i kampanje dezinformisanja usmerene na žene u javnom životu, što potkopava digitalno poverenje i obeshrabruje aktivno onlajn angažovanje.⁴⁴

“ Muškarci kažu: „Ne, ne ideš... Šta ti, žena, tamo tražiš?“

“ Žene sa invaliditetom se često ne shvataju ozbiljno. Ne tretiraju me prema mojim godinama, već kao mladu devojkicu. [K]ada je u pitanju muškarac, tretira se kao muškarac. Zašto me tretiraju kao dete samo zato što sam u invalidskim kolicima? Invalidska kolica ne definišu moj karakter ili godine

⁴³ Potrebne su posebne procedure kako bi se osigurala bezbednost žena. MŽK i Autonomni ženski centar razvili su Protokol [Protokoll për frimin e shërbimeve të këshillimit individual psihosocial përmes aplikacioneve online, 2021] zasnovan na najboljim međunarodnim praksama koje bi Vlada mogla da koristi u uspostavljanju novih, bezbednih usluga.

⁴⁴ Shqipe Gjocaj, “Analysis on Gender ICT and Digitalization Policies”, 2024 (nije objavljeno).

4.6. Moć

Nalazi u prethodnim pododjeljcima ukazuju na to da je pristup administrativnim procedurama i digitalnim uslugama oblikovan formalnim pravilima, ali i institucionalnim praksama, obrascima donošenja odluka u domaćinstvima i nejednakim pristupom informacijama i resursima. Iako reforme u okviru ABR imaju za cilj da pojednostave procedure za sve građane, mogućnost korišćenja ovih reformi zavisi od toga ko kontroliše dokumentaciju, digitalne alate, vreme i znanje. Javni službenici zadržavaju značajnu diskrecionu moć u sprovođenju, uključujući zahteve za fizičku dokumentaciju, neujednačeno prihvatanje digitalnih zapisa i razlike u načinu na koji se procedure primenjuju u različitim opštinama. Odnosi moći mogu se razlikovati na osnovu roda, s obzirom na socijalizovane rodne uloge; presek pola i invaliditeta može pogoršati prepreke u pristupu. Moć stoga može uticati na to da li će se mere pojednostavljenja pretvoriti u stvarno smanjenje tereta za muškarce i žene korisnike. Na nivou domaćinstva, neki korisnici se oslanjaju na članove porodice ili posrednike da bi završili procedure, posebno tamo gde je digitalna pismenost, samopouzdanje ili mobilnost ograničena. Rodne uloge mogu uticati na to ko upravlja zvaničnom dokumentacijom i institucionalnim kontaktima, što može uticati na direktan pristup žena uslugama, informacijama i beneficijama, iako su potrebna dalja istraživanja.

ZAKLJUČAK

KSP KP je preduzela savesne napore za unapređenje rodne ravnopravnosti u okviru ABR-a, posebno od usvajanja ABPRP 2025-2028. Ovi napori su dali neke jasne rezultate i uticaje na rodnu ravnopravnost. Inicijativa za sprovođenje ove *ex ante* GIA signalizira posvećenost KSP-a unapređenju rodne ravnopravnosti kao dela budućih reformi i može poslužiti kao najbolja praksa za druge institucije. Mogućnosti za poboljšanja i dalje postoje. Pažnja posvećena unapređenju rodne ravnopravnosti još uvek nije dosledno institucionalizovana u ABR-u osiguravanjem GEIA-a, ciljeva zasnovanih na dokazima koji se odnose na ABR, indikatora za praćenje smanjenja rodno odgovornog tereta i ROB-a u naporima ABR-a. Uprkos izvesnoj pažnji posvećenoj rodu, metodologije ABR-a ne pružaju dovoljno jasne smernice koje zahtevaju analizu potencijalnih uticaja na različite korisnike, žene i muškarce. Ograničena integracija analize koja je odgovorna na rod u obuci, smernicama i operativnim procedurama smanjuje institucionalne kapacitete za identifikaciju različitih administrativnih prepreka i za sprovođenje reformi na dosledan način koji je odgovoran na rodnu ravnopravnost i inkluzivan.

Mere pojednostavljenja i digitalizacije smanjile su proceduralne korake u nekoliko oblasti, pozitivno utičući na mnoge žene i muškarce. Ipak, nedosledne institucionalne prakse, hibridne procedure i nepotpuna interoperabilnost i dalje generišu ponovljene podneske, dodatne posete i dupliranje procedura, što ograničava smanjenje opterećenja. Ove administrativne procedure se ne doživljavaju jednako među građanima. Razlike u obavezama brige, učestalosti interakcije sa javnim službama, digitalnom pristupu, znanju i dostupnim strukturama podrške oblikuju način na koji žene i muškarci ispunjavaju administrativne zahteve u praksi. Nedovoljno sistematsko prikupljanje, objavljivanje i analiza međusektorskih rodno razvrstanih podataka o korisnicima ometa praćenje uticaja i planiranje poboljšanja usluga zasnovano na podacima. Iako su ova pitanja uglavnom van mandata KSP KP, kroz smernice, planove i predstojeći ABPRP može podstaći odgovorne institucije da se bolje pozabave ovim pitanjima.

Prema kriterijumima za evaluaciju OECD-a, nalazi ukazuju da su reforme u okviru ABR široko relevantne, jer se pojednostavljenje procedura i digitalizacija bave stvarnim administrativnim preprekama sa kojima se suočavaju građani. Ipak, postoje mogućnosti za korišćenje intersektionalne ravnopravnosti žena i muškaraca kako bi se bolje odrazile potrebe i ograničenja različitih žena i muškaraca. Usklađenost sa okvirima EU i ZRR ostaje ograničena, jer obaveze u vezi sa rodnom ravnopravnošću nisu dosledno prenete u dizajn programa, metodologije, sisteme praćenja i prakse implementacije u reformama ABR-a. Stoga

je delotvornost mera ABR-a delimična: dok su neke usluge pojednostavljene ili digitalizovane, hibridne procedure, zahtevi za ponovljenom dokumentacijom, neujednačena institucionalna primena, problemi sa pristupom i rodne norme mogu potkopati smanjenje tereta za neke žene i muškarce. Administrativne reforme su u principu poboljšale proceduralnu efikasnost, ali nepotpuna interoperabilnost, kontinuirane prakse ručne verifikacije i duplirani administrativni koraci znače da potencijalne uštede vremena i troškova nisu u potpunosti ostvarene, što posebno pogađa žene koje imaju tendenciju da imaju manji pristup resursima. Iako su reforme ABR-a očigledno imale neke pozitivne uticaje na unapređenje rodne ravnopravnosti, izazovi ostaju. Strukturne razlike u izloženosti uslugama, obavezama brige, digitalnom pristupu, znanju i institucionalnim praksama znače da se koristi ne doživljavaju podjednako kod različitih žena i muškaraca. Održivost rodno odgovornog ABR-a zavisice od jačanja sistema razvrstanih podataka, ugrađivanja rodne analize u metodologije i dizajn programa, institucionalizacije uključivanja mehanizama za rodnu ravnopravnost i obezbeđivanja međusektorskog, rodno razvrstanog praćenja uticaja na korisnike.

PREPORUKE

Preporuke proizilaze iz nalaza i najboljih međunarodnih praksi, uključujući primenu OECD-ovog rodno markera u dizajnu programa i ARR-ovog GEIA.⁴⁵

Za sledeći ABPRP i Akcioni plan

- Eksplicitno navesti pravni i politički okvir za rodnu ravnopravnost Kosova, uključujući obaveze lokalnih vlasti, unapređenje pristupa zasnovanog na pravima integraciji rodne ravnopravnosti kao obaveznog.
- Osigurati da se sprovodi intersekcionalna rodna analiza (GEIA) i da se u nju uključi, informišući ciljeve i pokazatelje za rešavanje identifikovanih rodni nejednakosti.
- Uključiti ARR, SRR, stručnjake za rodna pitanja i raznovrsne ženske organizacije u dizajn, sprovođenje, praćenje i evaluaciju radi boljeg integrisanja pažnje na rodnu ravnopravnost.
- Osigurati da ciljevi i rezultati teže daljem unapređenju rodne ravnopravnosti, zajedno sa pokazateljima za merenje napretka (videti Aneks 5 za primere). Osigurati da okvir za praćenje uključuje pokazatelje, osnovne vrednosti i ciljeve razvrstane po polu. Izbegavati homogenu terminologiju poput „ranjive“ i „marginalizovane“, jer nisu sve žene ranjive i marginalizovane. Umesto toga, uključiti specifičnije pokazatelje za rod i starost, ruralnu/urbanu lokaciju, etničku pripadnost, (invaliditet) i ekonomski status.
- Osigurati jasnoću u odgovornostima i mehanizmima sprovođenja za dalje unapređenje rodne ravnopravnosti sa jasno dodeljenim ulogama, smernicama i resursima.
- Primeniti rodno odgovorno razmišljanje u akcionom planu u skladu sa zakonskim obavezama.
- Integrisati rodnu odgovornost u ABR u razvoju kapaciteta službenika.
- Realizovati planove za obezbeđivanje dostupnosti hibridnog pružanja usluga (npr. putem „jednošalterskog sistema“ sa integrisanim uslugama i mobilnim pružaocima usluga), kako bi raznovrsne žene i muškarci sa manjim digitalnim pristupom i znanjem mogli da prevaziđu administrativne prepreke. Pratiti korišćenje ovih usluga koristeći intersekcionalnu rodnu analizu kako bi se identifikovali uticaji i preostale barijere.
- Planirati i budžetirati višestrani terenski rad prilagođen različitim korisnicima putem televizije, društvenih medija i lično. Integrisati kratke, prilagođene video zapise i funkcije čet boksa na eKosova, kako je planirano, kako bi se pružila podrška u realnom vremenu.
- Dodeliti budžet za finansijsku podršku ženskim organizacijama, između ostalog, koje služe marginalizovanim grupama kako bi pružile alternativno obrazovanje i prilagođenu podršku u korišćenju alata, dosežući posebno marginalizovane i teško dostupne grupe (npr. Romi, Aškalijske, Egipćani, osobe sa invaliditetom).

⁴⁵ Nekoliko preporuka je dala i Đokaj („Analiza rodni IKT i politika digitalizacije“, 2024).

- Sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, planirati integraciju upotrebe onlajn alata u obrazovne programe u srednjim školama.
- Uključiti opštine u obezbeđivanje određenih usluga sa dužim radnim vremenom najmanje jednom nedeljno i subotom kako bi se bolje prilagodili različitim radnim rasporedima građana.
- Nastaviti davanje prioriteta digitalizaciji i pojednostavljivanju usluga sa najvećom učestalošću interakcije građana i administrativnim opterećenjem, uključujući, na osnovu zahteva žena i muškaraca: (1) povećanje i proširenje procedura u vezi sa životnim događajima, uključujući i one koje se odnose na rođenje, smrt (kroz tekuće reforme koje podržava Svetska banka), nasleđe i srodne beneficije; (2) socijalnu pomoć i socijalne usluge, posebno onlajn (rekvalifikaciju) za penzije, uverenje o invaliditetu i srodne usluge (npr. korišćenjem videa uživo); (3) zdravstvene usluge;⁴⁶ i (4) zapošljavanje.
- Razmotriti povezivanje izvoda iz matične knjige umrlih, nasleđa i katastarske agencije putem interoperabilnog sistema, omogućavajući automatsko obaveštavanje svih naslednika o pravima i obavezama nakon smrti člana porodice. Ovo može doprineti ravnopravnijem pristupu žena nasleđstvu, uključujući imovinu, rešavajući veliku nejednakost polova. Osigurati da dizajn uključuje rodnu analizu, uključujući i potencijalne rizike.
- Sarađivati sa policijom i sudovima kako bi zahtevi za zaštitne naloge bili dostupni onlajn radi zaštite osoba koje trpe rodno zasnovano nasilje, posebno žena, koje mogu biti izolovane i suočavati se sa bezbednosnim izazovima prilikom podnošenja zahteva.
- Sarađivati sa Agencijom za pravnu pomoć, koristeći primere i lekcije naučene iz [besplatnih pravnih usluga Kosovskog pravnog instituta](#) i [Grupe za pravne i političke studije](#), kako bi se uspostavili bezbedni sistemi za podnošenje zahteva za pravnu pomoć.
- Planirati poboljšanje pristupačnosti obezbeđivanjem pristupačnih formata (tekst, audio, video, znakovni jezik).
- Budžetirati za periodične procene potreba i ankete korisnika radi merenja uticaja. Institucionalizovati redovne ankete domaćinstava širom Kosova radi prikupljanja podataka specifičnih za digitalizaciju i korišćenje ABR-a, uključujući intersekcione, rodno razvrstane podatke o korišćenju, pristupu i moći, posebno u vezi sa predloženim pokazateljima (Aneks 5).
- Razmotriti uključivanje specifičnih akcija iz sledećih odeljaka u ABPRP, po potrebi.

Za plan i kontrolne liste

Sledeće preporuke mogu informisati plan i kontrolne liste za druge institucije, posebno zato što nisu sve pod mandatom KSP KP. Aneksi 9-11 sadrže konkretne preporuke.

- Zahtevati da se obavezna GEIA sprovede za sve konceptualne dokumente; sprovesti intersekcionalnu rodnu analizu za digitalnu inkluziju na početku svake inicijative za smanjenje administrativnog opterećenja.
- Osigurati da radne grupe koje razvijaju konceptne dokumente i politike uključuju ARR, SRR i stručnjake za rodna pitanja.
- Obezbediti konsultacije sa ARR i pregled osiguranja kvaliteta, posebno GEIA, uključujući i obraćanje pažnje na doprinos ARR.
- Osigurati da zakonodavstvo priznaje pauze u karijeri i rad sa nepunim radnim vremenom za žene sa obavezama negovanja i porodijskim odsustvom, uključujući režime licenciranja.
- Osigurati da se rodno osetljiv jezik sistematski primenjuje u svim zakonima i politikama, jer rodno pristrasan jezik može ojačati rodne norme u uslugama vezanim za ABR, što utiče na korišćenje.

⁴⁶ Među učesnicima ankete, većina je zahtevala bolje zdravstvene usluge na mreži, posebno žene.

- Garantovati rodnu ravnotežu (50% žena i 50% muškaraca) u svim odborima, telima, komisijama i strukturama upravljanja u skladu sa zahtevima ZRR, što može uticati na učešće žena i muškaraca u vezi sa ABR i drugim pravnim i političkim reformama.
- Naložiti prikupljanje, održavanje i izveštavanje o podacima o uslugama, podnosiocima zahteva i korisnicima putem interoperabilnih sistema, razvrstajući podatke po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, invaliditetu i ruralnoj/urbanoj lokaciji. Takvi podaci treba da se prikupljaju koristeći princip „samo jednom“, kao što je obavezno korišćenje naloga na eKosova u procesu registracije, pružanje takvih podataka bez traženja od podnosioca zahteva da ih ponovo dostave.
- Obezbediti interoperabilnost sa KAS-om i objavljivanje podataka u realnom vremenu, uključujući povezivanje sa platformama otvorenih podataka, u skladu sa obavezama ZGU.
- Obezbediti sprovođenje principa „samo jednom“ i osigurati interoperabilnost među uslugama.
- Osigurati da hibridne i lične opcije prijave ostanu dostupne, uključujući i pomoć pri popunjavanju onlajn obrazaca sa zaštitom lozinkom i zaštitnim merama bezbednosti podataka.
- Izmeniti Zakon o notarima kako bi se uveli mehanizmi za onlajn overu radi smanjenja vremena, troškova putovanja i prepreka koje posebno pogađaju žene, stanovnike ruralnih područja, osobe sa invaliditetom i manjine.
- Podstaći razmatranje povezanih naknada iz rodne perspektive. Razmotriti afirmativne mere za ukidanje naknada radi unapređenja rodne ravnopravnosti u sektorima gde je jedan rod nedovoljno zastupljen u skladu sa ZRR-om.

Za materijale za izgradnju kapaciteta

- Osigurati da materijali za obuku sistematski integrišu rodnu analizu administrativnog opterećenja rešavanjem dodatnih prepreka sa kojima se različite žene i muškarci mogu suočiti, uključujući zahteve za prevoz, naknade za usluge, proceduralne vremenske okvire, digitalnu pismenost, jezičke barijere, potrebe za pristupačnošću vezane za invaliditet i obaveze brige. Materijali treba da objasne kako ovi faktori utiču na pristup uslugama i da pruže praktične primere kako naizgled neutralne procedure mogu generisati nejednake uticaje u praksi.
- Integrišite dodatne prepreke iz stvarnog života u praktične vežbe, zahtevajući od učesnika da analiziraju kako faktori kao što su udaljenost prevoza, obaveze u vezi sa brigom o deci, ograničene digitalne veštine, jezičke barijere, potrebe za pristupom vezanim za invaliditet, naknade za usluge i ponovljeni zahtevi za dokumentaciju utiču na sposobnost različitih korisnika da završe administrativne procedure. Vežbe treba da traže od učesnika da identifikuju gde ove prepreke stvaraju nejednako administrativno opterećenje i da predlože proceduralna ili digitalna rešenja za njihovo smanjenje.
- Ojačati integraciju principa GEIA u okviru modula obuke tako što ćete usmeravati službenike da procene ko koristi uslugu, ko je samostalno završava, gde korisnici odustaju i kojim grupama su potrebne dodatne posete, pomoć ili dokumentacija. Vežbe treba eksplicitno da zahtevaju od učesnika da identifikuju različite putanje korisnika i potencijalna nejednaka opterećenja pre nego što predlože mere pojednostavljenja.
- Proširite praktične vežbe kako biste uključili simulirana putovanja korisnika za različite profile (na primer: žena sa sela, stariji korisnik, osoba sa invaliditetom, osoba koja govori manjinski jezik, vlasnik malog preduzeća ili negovatelj sa ograničenim vremenom). Učesnici treba da izračunaju administrativno opterećenje u smislu vremena, putovanja, broja koraka, indirektnih troškova i oslanjanja na posrednike, predlažući prilagođavanja kako bi se smanjili nejednaki uticaji.
- Uključiti smernice o prikupljanju i tumačenju rodno razvrstanih podataka i povratnih informacija korisnika kao deo praćenja ABR-a. Obuka treba da pokaže kako se evidencija žalbi, zahtevi službe za pomoć, stope završetka usluga i ankete korisnika

mogu analizirati kako bi se otkrile prepreke u pristupu vezane za rod i informisale za redizajn usluga.

- Osigurati da materijali razjasne institucionalne uloge SRR i ARR u pregledu nacrtu zakona i procedura, učešću u radnim grupama i podržavanju identifikacije rizika vezanih za rod tokom dizajniranja i sprovođenja reformi.
- Obezbediti specijalizovano mentorstvo i podršku SRR kako bi unapredili svoje kapacitete za savetovanje o reformama. Budžet za stručnjake za podršku rodno odgovornim reformama.

Za KSP KP

- Osigurati kroz osiguranje kvaliteta da odgovorna vladina tela konsultuju različite žene i muškarce, ženske organizacije, SRR i ARR prilikom dizajniranja zakona, politika i programa institucionalizacijom konsultacija kao obaveznog dela procesa dizajniranja.
- Unaprediti sisteme praćenja kako bi se bolje pretvorila rodna analiza u informisanje reformi.
-

Za Kancelariju revizora

- Uključiti u predstojeću reviziju RJU-a, i buduće revizije, pokazatelje vezane za uticaje na rodnu ravnopravnost u tesnoj koordinaciji sa KSP KP i ARR.

ANEKSI

Aneks 1. Metodologija

Kompletna metodologija je dostupna na zahtev od Kabineta premijera. S obzirom na njenu dužinu, data je kao poseban, eksterni aneks.

Aneks 2. Rodna analiza programa za smanjenje administrativnog opterećenja na Kosovu

Ovaj aneks pruža detaljniju analizu kosovskih ABPRP za period 2022-2027 odnosno 2025-2028, iz rodne perspektive, u cilju identifikovanja mogućnosti za poboljšanje sledećeg ABPRP i budućih akcionih planova. Rodna analiza je obuhvatala procenu u kojoj meri je svaki program prepoznao i rešio različite potrebe i potencijalne uticaje na različite žene i muškarce u pristupu administrativnim uslugama.

ABPRP 2022-2027

ABPRP 2022-2027 sadrži samo minimalne direktne reference na rod.⁴⁷ U odeljku o prioritetima, Program navodi da će se tokom pojednostavljenja i digitalizacije usluga „prednost dati onim uslugama za koje se, na osnovu analize, zaključi da ih više koriste žene i ranjive grupe“. Strategija se generalno odnosi na inkluzivnost i jednake mogućnosti. Međutim, on ne analizira korišćenje usluga po rodu niti daje prioritet reformama na osnovu specifičnih administrativnih potreba žena. Rodna ravnopravnost se pominje samo na nivou principa i nije sistematski integrisana. Program ne integriše rod sistematski u svoje ciljeve ili principe. Nijedan sveobuhvatni cilj ili princip se ne bavi rodnom ravnopravnošću ili inkluzivnim pristupom. Rod se ne pominje u glavnim ciljevima. „Rod“ ili „žene“ su uglavnom odsutni iz narativa (osim jednog gore navedenog primera). Vodeći principi Programa (principi e-uprave poput „usredsređenosti na korisnika“, „digitalno na prvom mestu“, itd.) su formulisani u rodno neutralnim terminima, bez eksplicitnog pominjanja roda ili raznolikosti. Stoga se rodna ravnopravnost tretira kao sporedno razmatranje, a ne kao ključna karakteristika dizajna Programa. Uključivanje žena u jednu prioritetsnu oblast, „Inkluzivnost“, je kratak klimanje glavom, a ne pažnja usmerena na rodne razlike u dizajnu Programa.

Pošto je eksplicitno pominjanje rodne ravnopravnosti retko, dubina rodne integracije u ovom Programu je ograničena. Na primer, okvir za praćenje i evaluaciju Programa ne uključuje rodno razvrstane pokazatelje ili rodno odgovorne metrike. Pokazatelji se fokusiraju na zbirne rezultate kao što su broj pojednostavljenih usluga, uštede vremena/troškova i ukupno zadovoljstvo korisnika, bez potrebe za praćenjem razlika među ženama i muškarcima, ili ženama i muškarcima iz određenih grupa (npr. po starosti, invaliditetu, etničkoj pripadnosti ili ruralnoj/urbanoj lokaciji). Ciljevi u pogledu svesti i zadovoljstva građana ne uključuju rodnu analizu. Slično tome, nema naznaka o ROB-u ili rodno specifičnoj raspodeli resursa za rešavanje potreba. Napori za izgradnju kapaciteta u okviru Programa (obuka javnih službenika o smanjenju opterećenja) opisani su uopšteno, bez pozivanja na izgradnju kapaciteta vezanih za rodnu ravnopravnost u ABR-u ili obezbeđivanje rodne ravnoteže među polaznicima. Rodna perspektiva, tamo gde postoji, tretira se više kao detalj primene (izbor određenih usluga za digitalizaciju) nego kao transformativni pristup.

U jednom slučaju, obrađeno je rodno specifično opterećenje: Akcioni plan uključuje meru za ukidanje zahteva za venčanim listom (za udate žene) koji nije stariji od šest meseci u određenim procedurama. Ovo je važan korak, jer uklanja nepotreban teret koji je pogađao samo žene (udate žene su morale više puta da dokazuju svoj bračni status). Osim te mere, druga potencijalno rodna pitanja (zahtevi u vezi sa dokumentima o vlasništvu nad imovinom koji često stavljaju žene u nepovoljan položaj ili dokumentacija o brizi o deci koja pogađa

⁴⁷ Republika Kosovo, Vlada, Kabinet premijera, [Program za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja 2022-2027](#), 2022.

samohrane majke) nisu eksplicitno razmatrana. Program je žene svrstao u „ranjive grupe“ bez nijansiranja, što bi moglo da zamagli specifične potrebe žena u odnosu na ranjive populacije, posebno zato što nisu sve žene ranjive.

Program za period 2022–2027 ima za cilj da koristi „građanima i preduzećima“ u širem smislu, ali bez ciljanih mera, određene grupe bi mogle biti zapostavljene. Dajući prioritet digitalnim javnim uslugama („princip digitalno na prvom mestu“) i efikasnosti, Program pretpostavlja da korisnici mogu lako pristupiti e-uslugama. Ovo može nenamerno favorizovati muškarce i gradsko stanovništvo ako, na primer, muškarci imaju veću verovatnoću da poseduju digitalne uređaje ili imaju slobodnog vremena za snalaženje u novim sistemima, dok žene, posebno starije žene ili žene na selu, mogu se suočiti sa preprekama u korišćenju tehnologije. Program eksplicitno ne pominje žene na selu, samohrane roditelje, osobe sa invaliditetom ili manjinske zajednice. Na primer, žena na selu ili starija penzionerka sa ograničenom pokretljivošću mogu imati poteškoća sa putovanjem do vladinih kancelarija, što znači da im opterećujuće procedure ličnog kontakta nesrazmerno oduzimaju vreme. Opšta poboljšanja Programa (kao što je smanjenje broja dokumenata ili potrebnih poseta) svakako bi koristila ovim grupama, ali nedostatak specifičnog informisanja znači da možda neće imati pristup takvim uslugama.

Sam Program u svojoj analizi ne navodi kako administrativna opterećenja različito utiču na žene i muškarce. Ipak, takve razlike su dobro dokumentovane u rodnim analizama upravljanja. Žene često doživljavaju vremensko siromaštvo zbog neplaćenih obaveza brige, tako da dugotrajni procesi papirologije ili čekanje u redovima nameću veće troškove za njih.⁴⁸ Slično tome, ograničenja mobilnosti (nedostatak pristupa vozilu ili bezbednom javnom prevozu) znače da zahtevi za lično podnošenje obrazaca mogu biti izazovniji za žene (posebno u ruralnim područjima) i starije osobe.⁴⁹ Digitalizacija bi mogla pomoći u ublažavanju ovih problema omogućavanjem udaljenog pristupa; zaista, Program ističe pristup uslugama preko više kanala, napominjući da je telefonska podrška „veoma korisna za starije i marginalizovane grupe“, dok društvene mreže više koriste mladi. Ovo pokazuje izvesnu svest o digitalnom jazu. Međutim, žene se eksplicitno ne razmatraju, već se samo podrazumevaju pod „marginalizovanim“. Na Kosovu, kao i drugde, žene (posebno starije žene ili one u tradicionalnim zajednicama) mogu imati nižu digitalnu pismenost, što pristup „digitalno na prvom mestu“ čini potencijalnom preprekom. Program ne pominje dokumentacione barijere kao što su registracije imovine ili preduzeća koje su obično na muško ime, problem koji ženama može otežati prikupljanje potrebnih dokumenata. Time što se ove rodne dimenzije eksplicitno ne razmatraju, Program rizikuje da previdi kako bi reforme mogle biti potrebno prilagoditi kako bi se osiguralo da žene imaju jednake koristi.

Zaključak: Glavni problemi sa Programom 2022-2027

- Nema naznaka da je rodna analiza uticala na razvoj Programa ili određivanje prioriteta. Ovo stvara rizik da su reforme rodno neutralne i da ne uspevaju da se pozabave specifičnim preprekama sa kojima se suočavaju žene, kao što su nedostatak vremena ili smanjen pristup informacijama.
- Iako se Program generalno odnosi na „ranjive grupe“, on ne identifikuje niti se bavi specifičnim potrebama grupa kao što su žene sa invaliditetom, žene iz manjina ili samohrani roditelji. Bez ciljanih mera, verovatno će se nastaviti složene administrativne prepreke za ove grupe.
- Pažnja posvećena daljem unapređenju rodne ravnopravnosti kroz ABR nije jasno uključena u rezultate ABR-a. Ovo zanemaruje rodna pitanja i povećava rizik da se ona previdaju tokom sprovođenja i praćenja.
- Okvir za praćenje ne uključuje pokazatelje, polazne vrednosti ili rodno razvrstane ciljeve, tretirajući građane i preduzeća kao jedinstvenu, rodno neutralnu grupu. Kao rezultat toga,

⁴⁸ MŽK, [Gender Equality: At the Centre of IT...and Beyond](#), 2024.

⁴⁹ Ibid.

Program ne može da meri da li ABR podjednako koristi ženama i muškarcima ili smanjuje postojeće rodne nejednakosti.

- Program ne dodeljuje nikakvu ulogu institucijama za rodnu ravnopravnost, ženskim organizacijama ili stručnjacima za rodnu ravnopravnost u upravljanju, konsultacijama ili nadzoru. Ovo ograničava strukturirani doprinos unapređenju rodne ravnopravnosti tokom procesa dizajniranja, sprovođenja, praćenja i evaluacije politika.
- Program ne koristi rodno odgovorno budžetiranje, ne dodeljuje resurse za mere koje uključuju rodnu ravnopravnost niti zahteva rodno odgovornu izgradnju kapaciteta za javne službenike. Ovo slabi sprovođenje, jer službenicima nedostaju smernice i veštine za identifikovanje i rešavanje rodni razlika u korišćenju i pristupu uslugama.

ABRPRP 2025-2028

Noviji ABPRP 2025-2028 pokazuje primetno poboljšanje u integrisanju rodne perspektive. Na početku dokumenta, on priznaje izazov „rodne nejednakosti“ u prethodnom Programu, navodeći nisko učešće žena u programima obuke za ABR, posebno na lokalnom nivou. Ovo prepoznaje da žene nisu imale podjednake koristi od izgradnje kapaciteta javnih službenika. Program 2025-2028 takođe se nadovezuje na ideju inkluzivnog dizajna usluga. U odeljku o uključivanju korisnika, eksplicitno se navodi da će razvoj politike obuhvatiti detaljnu analizu demografskih podataka korisnika „kao što su rod, etnička pripadnost, starost i nivo digitalne pismenosti“ kako bi se identifikovale i konsultovale ciljne grupe na koje utiču reforme. To znači da se vlada prilikom osmišljavanja novih usluga ili pojednostavljanja procedura obavezuje da će uzeti u obzir razlike između žena i muškaraca korisnika, manjinskih/većinskih zajednica, različitih starosnih grupa, itd. Dalje, Program uvodi ciljeve razvrstane po rodu i „ranjivim“ grupama u svoj okvir rezultata koji se odnose na pojednostavljene i digitalizovane usluge. Na primer, ako se 150 usluga pojednostavi do 2028. godine, Program namerava da izmeri kako ta pojednostavljenja utiču na žene i ranjive grupe (što podrazumeva praćenje upotrebe ili koristi po demografskoj grupi). Dalje, Program u svoj okvir rezultata uvodi reference na rodno razvrstane pokazatelje i ranjivim grupama. Ovo je značajan korak ka integrisanju rodne perspektive: on ugrađuje ideju da uspeh nije samo broj pojednostavljenih usluga, već i osiguravanje da te reforme dopru do različitih grupa. Stoga, u poređenju sa svojim prethodnikom, Program za period 2025–2028 direktnije i češće uključuje rodna razmatranja, od dijagnoze problema (rodni jaz u obuci) do planiranja (inkluzivne konsultacije) i praćenja (razvrstani pokazatelji).

Rod se pominje u suštinskim kontekstima kao što su izgradnja kapaciteta, dizajn usmeren ka korisnicima i metrike učinka. Program tretira inkluziju kao deo svog osnovnog pristupa usmerenog ka korisnicima. Na primer, strategija uključivanja korisnika poziva na kontinuiranu posvećenost uključivanju korisnika, pa čak i „napredne strategije uključivanja“, osiguravajući da se glasovi žena i drugih grupa čuju tokom dizajniranja usluga. Ovo ukazuje na to da se rod uzima u obzir tokom faze dizajniranja administrativnih usluga (ne samo prilikom evaluacije rezultata). Posebno je vredno pažnje prisustvo rodno razvrstanih pokazatelja: ono nameće nivo odgovornosti za dostizanje žena i ranjivih grupa. Obećavajući da će meriti rezultate po rodu, Program stvara pritisak da se reforme sprovedu na pravičan način.

Iako su ovi koraci progresivni, rod se i dalje prvenstveno razmatra pod okriljem „ranjivih grupa“ ili „demografije“, a ne kao samostalni prioritet. Ovakav okvir je problematičan, jer žene same po sebi ne predstavljaju ranjivu grupu, već predstavljaju polovinu stanovništva. Razlike postoje među ženama. Rodne nejednakosti proizilaze iz strukturnih faktora koji utiču na pristup, učešće i rezultate u svim administrativnim uslugama. Ipak, glavni cilj Programa je formulisan u opštem smislu (efikasne, usluge usmerene na korisnike za sve); i ne postoji poseban odeljak o rodnoj ravnopravnosti. Stoga, iako je poboljšana, rodna ravnopravnost se može opisati kao ugrađena, ali ne i u potpunosti ciljana.

Čini se da su autori ciljali na inkluzivni pristup. Na primer, planiraju da prilagode obuku i konsultacije kako bi bile inkluzivnije. Međutim, dokument ne detaljno opisuje kako će se povećati učešće žena u obuci. Integracija rodne ravnopravnosti se tretira kao važno

razmatranje realizacije i deo dizajna kvalitetnih usluga, ali ne kao centralni cilj sam po sebi. Odsustvo jasnih ciljeva u pogledu rodne ravnopravnosti može ometati praćenje napretka.

Program ima za cilj da proširi broj korisnika ABR-a kako bi se osiguralo da niko ne bude zapostavljen. Njegov naglasak na decentralizaciji i osnaživanju zainteresovanih strana ukazuje na koristi za lokalne nivoe i potencijalno za građane van glavnog grada. Žene, posebno, mogu imati koristi od kontinuiranog pojednostavljivanja i digitalizacije usluga: projektovane su uštede vremena i troškova (cilj od >50% uštede vremena do 2026. godine), što bi pomoglo onima sa obavezama brige o drugima ili ograničenim resursima, od kojih su mnoge žene. Fokus Programa na pružanje usluga *usmerenih ka korisnicima* znači da usluge treba da budu osmišljene prema stvarnim potrebama korisnika; pošto eksplicitno uključuje rod u istraživanje korisnika, veća je verovatnoća da će potrebe žena biti zadovoljene nego u prošlosti. Na primer, ako se konsultuju žene preduzetnice ili žene sa sela, dotična usluga može biti jednostavnija (manje putovanja, manje papirologije) i pristupačnija (prilagođena mobilnim uređajima, lokalni jezik) za njih. Uz to, neke grupe bi i dalje mogle rizikovati isključenje ako implementacija ne uspe. Dokument eksplicitno ne navodi osobe sa invaliditetom ili samohrane roditelje ili starije žene kao posebne kategorije, već ih grupiše pod „ranjive“ ili po starosti. Ako se pažljivo ne cilja, to bi moglo da znači da određene potrebe (kao što su digitalne usluge pristupačne osobama sa invaliditetom ili podrška za brigu o deci tokom obuka ili javnih sastanaka) mogu biti previđene. Priznavanje nivoa digitalne pismenosti je važno, jer podrazumeva da će Program uzeti u obzir ljude koji nisu tehnološki potkovani (često starije osobe, grupa koja uključuje mnoge starije žene i muškarce). Planiranjem „omnikanalnih“ strategija u korisničkoj podršci (kako se lekcije iz prethodnog programa verovatno prenose), veća je verovatnoća da će koristiti široj bazi korisnika.⁵⁰ Međutim, ako „digitalno na prvom mestu“ ostane *de facto* pristup, onima bez pristupa internetu ili veština (nesrazmerno starije žene, žene na selu i grupe sa niskim prihodima) potrebne su kontinuirane alternative.

Zaključno, planirani korisnici reformi od 2025. do 2028. godine su svi građani i preduzeća, sa jasnijom namerom da se osigura da žene, manjine i drugi imaju koristi. Mere Programa (ako se sprovedu) kao što su ciljane konsultacije i raščlanjeno praćenje trebalo bi da smanje rizik od isključenja. Ipak, uspeh će zavistiti od praćenja, na primer, održavanja ciljanih sastanaka sa ženskim grupama ili prilagođavanja usluga kada se utvrde rodne razlike. Žene koje mogu imati najviše koristi uključuju zaposlene majke (zbog uštede vremena), žene preduzetnice (zbog lakših poslovnih procedura) i žene sa sela (putem digitalnog pristupa koji uklanja potrebu za putovanjem). One koje bi i dalje mogle biti izostavljene mogu biti žene sa veoma niskim pristupom digitalnim tehnologijama ili one do kojih se ne doseže standardnim komunikacionim kanalima, osim ako se ne sprovede poseban terenski rad (npr. Romkinje, Aškalijke, Egipćanke, starije žene i žene sa invaliditetom).

Program počinje da se bavi nekim rodnim aspektima administrativnog opterećenja, mada često indirektno. Prepoznajući prethodno nisko učešće službenica u obukama, dotiče se klasičnog rodnog pitanja u javnoj upravi: žene imaju tendenciju da budu nedovoljno zastupljene u određenim profesionalnim ulogama ili obukama, verovatno zbog faktora kao što su manji broj žena na rukovodećim pozicijama ili ograničenja poput porodičnih obaveza koje otežavaju putovanje na obuku. Program ukazuje na ovaj problem, što implicitno zahteva rešenja (kao što su pristupačniji modaliteti obuke, koje planiraju putem onlajn modula). Što se tiče toga kako opterećenja različito utiču na žene i muškarce: sam tekst i dalje ne nabroja primere poput „žene imaju manje vremena“ ili „dokumenti o imovini se vode na ime muškaraca“, ali ugrađuje rešenje insistiranjem na istraživanju korisnika i zajedničkom dizajnu sa različitim korisnicima. To znači da bi se pitanja poput vremenskog siromaštva ili ograničenja mobilnosti trebalo organski pojaviti prilikom angažovanja stvarnih korisnika. Na primer, kroz istraživanje fokusnih grupa, vlada bi mogla da sazna da je ženama teško da dođu lično da završe dokumenta zbog obaveza brige o drugima – a zatim da se prilagodi omogućavanjem onlajn podnošenja ili produžavanjem radnog vremena. Kontinuirani težnja Programa ka

⁵⁰ Omnikanalnost se odnosi na pružanje javnih usluga i korisničke podrške putem više integrisanih kanala pristupa, kao što su onlajn portali, mobilne aplikacije, kol centri, šalteri za lično prisustvo i e-pošta, omogućavajući korisnicima da izaberu najpristupačniju opciju.

digitalizaciji, uparena sa dizajnom usmerenim na korisnika, mogla bi da ublaži orodnjene terete kao što su utrošeno vreme (automatizacija smanjuje čekanje), mobilnost (onlajn usluge štede putovanja) i troškovi prilike (jednostavniji procesi znače manje propuštenog posla – što je ključno za žene koje bi mogle biti na manje plaćenim poslovima sa manjom fleksibilnošću). Međutim, u vezi sa digitalnim jazom, Program priznaje različite nivoe digitalne pismenosti, ali ne pominje eksplicitno rodne razlike u digitalnom pristupu. Na Kosovu, ako žene (posebno starije ili u određenim ruralnim zajednicama) imaju niže stope korišćenja interneta, uspeh e-usluga za njih zavisiće od obuke ili alternativa. Postoji

Takođe, nema posebnog pominjanja prilagođavanja zakonskih zahteva koji imaju rodnu pristrasnost (osim nastavka opšteg pojednostavlivanja). Uklanjanje zahteva za izvodom venčanih u prethodnom akcionom planu će se verovatno nastaviti, ali nove rodno specifične prepreke mogle bi postojati u drugim oblastima. U dokumentu se one ne navode. Jedan novi element je primena naprednih tehnika uključivanja korisnika kao što su tajna kupovina i mapiranje putovanja korisnika. One mogu otkriti suptilne barijere, uključujući i one koje posebno pogađaju žene. Na primer, vežba „tajnog kupca“ može pokazati da samohrana majka smatra da je komplikovano dobiti socijalnu pomoć zbog mnogo koraka, što vodi ka pojednostavljenju. Ukratko, iako Program 2025–2028 eksplicitno ne navodi „žene se suočavaju sa X teretom i mi ćemo to rešiti do Y“, on uspostavlja okvire (raščlanjene podatke, istraživanje korisnika po rodu, itd.) koji mogu otkriti i rešiti rodno obuhvaćena opterećenja tokom primene. Ovo je proaktivniji stav od prethodnog Programa, koji se približava tretiranju roda kao ključnog dela reforme usmerene na korisnike, a ne kao naknadne misli.

Sa stanovišta praćenja, Program uključuje pokazatelje rezultata koji se odnose na broj pojednostavljenih i digitalizovanih usluga, pozivajući se na raščlanjivanje po rodu i ranjivim grupama. Međutim, ne uvodi rodno specifične pokazatelje ishoda koji bi omogućili procenu da li reforme različito smanjuju administrativne barijere za žene i muškarce. Program ne precizira koji će podaci biti razvrstani, kako će se podaci prikupljati ili da li se to odnosi na korišćenje usluga, korisnike ili uticaje. Program takođe ne primenjuje principe ROB-a; finansijska raspodela se ne analizira u smislu njihovog potencijalno diferenciranog uticaja na žene i muškarce. Niti su resursi namenjeni za rešavanje rodno specifičnih prepreka za pristup. Kao rezultat toga, i okvir pokazatelja i pristup budžetiranju ostaju uglavnom rodno neutralni.

Zaključak: Glavni problemi sa ABPRP 2025-2028

- Program priznaje nisko učešće žena u obukama, ali ne definiše konkretne mere, ciljeve ili podsticaje za povećanje upisa žena. Bez konkretnih akcija ili merila, aktivnosti izgradnje kapaciteta rizikuju da ostanu dominirane muškarcima, posebno na lokalnom nivou.
- Iako se pominju rod, starost i etnička pripadnost, Program nastavlja da koristi široke reference na „ranjive grupe“ bez njihovog jasnog identifikovanja. Grupe kao što su osobe sa invaliditetom, samohrani roditelji ili osobe sa niskim nivoom pismenosti nisu eksplicitno obrađene, što povećava rizik da se njihove specifične potrebe za pristupom previđaju prilikom dizajniranja usluga.
- Rodna ravnopravnost nije odražena u osnovnim ciljevima ili opštoj viziji Programa, koji ostaju formulisani u rodno neutralnim terminima, fokusirani na efikasnost i zadovoljstvo. Kao rezultat toga, rodna ravnopravnost nije pozicionirana kao eksplicitni ishod, što smanjuje njenu težinu u određivanju prioriteta i donošenju odluka. Bez jasnih ciljeva, napredak u unapređenju rodne ravnopravnosti je teško meriti.
- Program se eksplicitno ne poziva na pravni i politički okvir Kosova za rodnu ravnopravnost, uključujući obaveze prema ZRR. Ovo slabi utemeljenje rodne ravnopravnosti zasnovano na pravima i rizikuje da se rodna inkluzija tretira kao opcionalna, a ne obavezna.
- Inkluzivne mere kao što su konsultacije sa različitim korisnicima i razvrstavanje podataka navedene su na opštem nivou, bez jasnoće o odgovornostima ili mehanizmima sprovođenja. Odsustvo jasnih uloga, smernica i resursa stvara rizik da se ove obaveze ne primenjuju sistematski u praksi.
- Iako se digitalizacija snažno promoviše, Program ne garantuje eksplicitno kontinuirani nedigitalni ili potpomognuti pristup uslugama. Bez jasne posvećenosti pružanju hibridnih

usluga, žene sa manjim digitalnim pristupom i druge marginalizovane grupe mogu se suočiti sa novim administrativnim preprekama.

- Rodno razvrstani pokazatelji fokusiraju se uglavnom na rezultate, kao što je broj pojednostavljenih ili digitalizovanih usluga. Ne postoje jasni pokazatelji ishoda koji obuhvataju promene u rodnoj ravnopravnosti, korišćenju usluga od strane žena, uštedi vremena ili zadovoljstvu, što ograničava sposobnost Programa da proceni njegov stvarni uticaj na rodnu ravnopravnost.
- Program ne primenjuje principe ROB-a. Finansijska raspodela se ne analizira u smislu njihovog različitog uticaja na žene i muškarce, niti su namenjena sredstva za rešavanje rodno specifičnih prepreka u pristupu administrativnim uslugama.

Aneks 3. Rezime relevantnih pravnih i političkih okvira o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Kosovu

Prema opisu projektnih obaveza, ovaj odeljak sadrži početno, brzo mapiranje relevantnih pravnih i političkih okvira o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Kosovu. Zbog vremenskih ograničenja, početno mapiranje se u velikoj meri oslanja na rodnu analizu povezanih zakona i politika koju je MŽK već završila 2024. godine u [Gender Equality: At the Centre of IT...and Beyond: Rodna analiza digitalizacije na Kosovu](#), posebno „Poglavlje 1. Rodna analiza digitalizacije“. ⁵¹ S obzirom na zahteve za konciznošću i da ne dupliraju postojeća istraživanja, relevantni zakoni i politike analizirani u pogledu njihove rodne odgovornosti sumirani su ovde.

Zakon ili politika	Rodna odgovornost
Ustav Republike Kosovo (sa Konvencijom o eliminaciji diskriminacije žena - CEDAW)	Rodno odgovoran
Krivični zakonik Republike Kosovo	Rodno neutralan
Zakon o krivičnom postupku	Rodno neutralan
Zakon o sprečavanju i borbi protiv sajber kriminala	Rodno neutralan
Zakon o zaštiti ličnih podataka	Rodno neutralan
Zakon o elektronskim komunikacijama	Rodno neutralan
Zakon o informacionom društvu i vladinim telima	Rodno neutralan
Zakon o zaštiti deteta	Rodno neutralan
Zakon o opštem upravnom postupku	Rodno neutralan
Zakon o rodnoj ravnopravnost	Rodno odgovoran
Zakon o zvaničnoj statistici	Rodno neutralan
Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti	Rodno neutralan
Zakon o finansiranju lokalne samouprave	Rodno neutralan
Zakon o javnim nabavkama	Rodno neutralan
Uredba o poslovniku Skupštine Republike Kosovo	Rodno neutralna
Uredba o disciplinskim postupcima u državnoj službi	Rodno neutralna
AU o korišćenju i upravljanju internetom u institucijama Republike Kosovo	Rodno neutralno
Strategija bolje regulative 2.0 za Kosovo 2017-2021	Rodno odgovorna
Nacionalna strategija razvoja 2016-2021	Rodno osetljiva, ali neutralna po pitanju digitalizacije
Vladini program 2021-2025	Rodno osetljivi
Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2020-2024	Rodno transformitivan
Evropska reformaska agenda II	Rodno neutralna
IT strategija Kosova	Rodno neutralna
Strategija komunikacija i informisanja 2018-2021	Rodno neutralna
Politika sektora elektronskih komunikacija – Digitalna agenda za Kosovo 2013-2020	Rodno neutralna
Digitalna agenda Kosova 2030	Rodno neutralna
Strategija e-uprave Kosova 2023-2027	Rodno neutralna
Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Kosova	Rodno neutralna – negativna
Strategija za poboljšanje planiranja i koordinacije politika na Kosovu (Integrirani sistem planiranja) 2017-2021	Rodno neutralna
Strategija za modernizaciju javne uprave	Rodno neutralna
Strategija reforme javne uprave 2022-2027	Rodno neutralna
Program zvanične statistike 2018-2022	Rodno neutralan (delimično odgovoran)
Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2022-2026	Rodno neutralan

⁵¹ Za analizu, pogledajte ovaj izveštaj, posebno str. 40-69. Ostala poglavlja sadrže sličnu analizu digitalizovanih usluga u drugim sektorima (npr. zdravstvo, obrazovanje, socijalne usluge, itd.).

Zakon ili politika	Rodna odgovornost
Program ekonomskih reformi 2023-2025	Rodno osetljiv
Strategija lokalne samouprave 2016-2026	Rodno neutralna
Strategija za mlade 2019-2023	Rodno neutralna
Akcioni plan za otvorenu skupštinu 2023-2026	Rodno neutralan
Ugovor o reformi sektora Kosova za reformu javne uprave	Rodno neutralan
Administrativno uputstvo (VRK) br. 10/2023 za licenciranje stranih zdravstvenih radnika	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo (MUP) br. 12/2024 o izmeni i dopuni Administrativnog uputstva (MUP) br. 04/2023 o registraciji vozila	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo (u zdravstvu) br. 02/2025 o uslovima i postupcima za obavljanje zdravstvenih delatnosti u privatnim ustanovama	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo (MKOS) br. 02/2025 o kriterijumima, zahtevima, pravilima i postupcima u vezi sa izdavanjem, upravljanjem i oduzimanjem profesionalnih licenci za fizička i pravna lica u oblasti kulturnog nasleđa	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo (VRK) br. 04/2024 o cenovniku za katastarske i geodetske proizvode i usluge registracije imovine	Rodno osetljivo
Administrativno uputstvo (MŽSPPI) br. 06/2024 o izdavanju dozvola geodetskim kompanijama i licenciranju geodeta	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo br. 03/2024 o participacijama za zdravstvene usluge	Rodno neutralno
Administrativno uputstvo (MŽSPPI) br. 03/2025 o postupcima i kriterijumima za licenciranje fizičkih i pravnih lica za izradu izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu	Rodno neutralno
Uredba (VRK) br. 20/2024 za obrazovanje, obuku i priznavanje usluga i stručnjaka	Rodno neutralna (delimično osetljiva)

EU GAP III

Pored gore pomenutih zakona i politika, sprovedena je brza analiza relevantnosti EU GAP III. Pošto Kosovo nije država članica EU, nema obavezu da sprovodi EU GAP III. Ipak, EU GAP III i njegovi pokazatelji su relevantni za sve programe koje finansira EU, uključujući i direktnu budžetsku podršku, kojom se finansira javna uprava Kosova i reforme vezane za pristupanje EU. Pokazatelji EU GAP III se ne odnose direktno na javnu upravu, iako postoji potencijal za promene u okviru predstojećeg GAP IV. U međuvremenu, generalno se potreba za rodnom analizom i integracijom rodne perspektive pominje u celom GAP III. Akcije vezane za RJU koje podržava EU morale bi biti informisane procenama rodne perspektive i uključivati ciljeve vezane za rod, pokazatelje i rodno razvrstane podatke u skladu sa obavezama iz GAP III. Nekoliko indikatora se odnosi na zakone i politike integracije rodne perspektive i na to da zdravstvene, obrazovne, usluge zapošljavanja i druge usluge učine pristupačnijim, uključujući i putem digitalizacije. Pored toga, EU GAP III sadrži nekoliko pokazatelja koji su direktno relevantni:

Cilj	Orijentisan na	Pokazatelj	Cilj	Relevantnost
Cilj 3: Rodno odgovorno budžetiranje se promovise.	3.1. Povećati broj akcija (operacija ili projekata budžetske podrške) koje podržavaju reforme upravljanja javnim finansijama (UJF) koje uključuju komponentu rodnog budžetiranja.	% novih akcija koje podržavaju reforme UJF koje uključuju komponentu rodnog budžetiranja, po godinama	Najmanje 20% novih akcija koje podržavaju reforme UJF uključuju komponentu rodnog budžetiranja (od	EU je podržala analizu PEFA kao deo podrške UJF. Direktna budžetska podrška EU može bolje obavezati ROB. Vlada Kosova je odobrila konceptualni

			2021)	dokument za ROB ka institucionalizaciji.
Cilj 4. Sistematski se koriste pokazatelji specifični za rod i/ili razvrstani po polu	4.1. Osigurati da su rodno specifični pokazatelji ili razvrstani po polu deo sistema za praćenje i evaluaciju akcija koje finansira EU	% akcija koje finansira EU imaju rodno specifične ili razvrstane po polu podatke barem u novijem ažuriranju napretka	85% novih akcija do 2025. godine ima barem najnoviji unos podataka o napretku razvrstan po polu raščlanjen po polu ili rodno specifičan, kako je propisano formulacijom pokazatelja	Podaci potrebni za izveštavanje EU. KLGE zahteva praćenje i izveštavanje podataka razvrstanih po polu, ali nekoliko institucija ne izvršava odgovornosti redovno; nedostaju sistemi za praćenje i izveštavanje o podacima.

Izvor: Adaptirano iz Evropske komisije (EK), Visoka predstavica Unije za spoljne poslove i bezbednosnu politiku. „Zajednički radni dokument osoblja: Ciljevi i pokazatelji za uokvirivanje sprovođenja Akcionog plana za rodnu ravnopravnost III (2021-25)“. SWD(2020) 284 final. Brisel: 2020, str. 4. Prve kolone original; poslednja kolona uključuje analizu MŽK-a.

Aneks 4. Rezime analize konceptualnih dokumenata i pravnih akata

Ovaj prilog sumira rodnu analizu konceptualnih dokumenata i pravnih akata. GIA je obuhvatila pregled pet konceptualnih dokumenata i 15 pravnih akata. Na osnovu koraka u [Priručniku za procenu uticaja na rod](#) ARR-a,⁵² analiza je ispitala: (1) svrhu politike; (2) rodnu relevantnost politike, što podrazumeva analizu da li ona može uticati na rodnu ravnopravnost; (3) rodno osetljivu analizu kako bi se razumela trenutna situacija grupa na koje politika utiče, kako politika može uticati na njihovu situaciju i kako planirana intervencija može promeniti njihovu situaciju; (4) uticaj na rod, što podrazumeva utvrđivanje kako će politika doprineti rodnoj ravnopravnosti i njen predviđeni uticaj na rodne odnose; i (5) identifikovane nalaze i preporuke za opcije politike/zakonodavstva, uključujući i kako eliminisati negativne uticaje i poboljšati pozitivne.⁵³ Primetno je da je ovo uključivalo brzu analizu u ilustrativne svrhe, crpeći iz postojećeg istraživanja, a ne potpunu procenu uticaja na rod, što bi zahtevalo dalja istraživanja i konsultacije sa različitim ženama i muškarcima. Pored toga, na osnovu OECD-ovih DAC kriterijuma za rodno označavanje, relevantnih za sve programe koje finansira EU, svaki dokument je analiziran kako bi se procenilo da li: (1) sadrži rodnu analizu; (2) koristi rodnu analizu za informisanje ciljeva u pogledu rodnog kvaliteta; (3) identifikuje pokazatelje za merenje napretka ka rodnoj ravnopravnosti; i (4) sadrži rodno razvrstane podatke za ciljeve.⁵⁴ Sledeći pododeljci rezimiraju nalaze za svaki dokument na osnovu ove analize.

Posebno je važno napomenuti da se ovo zasniva na rodnom pregledu konceptualnih dokumenata i akata koji se odnose na javne usluge; nije se fokusiralo samo na aspekte direktno vezane za ABR. Stoga su neki od nalaza i preporuka relevantni za osobe koje su angažovane u izradi ovih zakona i politika, ali možda nisu relevantni za KSP KP u skladu sa njegovim specifičnim mandatom. Ipak, pošto ovi zakoni i politike regulišu pružanje javnih usluga, holistički, prilagođen korisnicima i rodno odgovoran pristup njihovom dizajnu trebalo bi da uzme u obzir rodnu analizu u skladu sa uslovima ZRR i u skladu sa smernicama GEIA. Stoga, iako su nalazi i preporuke van mandata i delokruga rada KSP KP, oni mogu biti korisni za one koji se bave reformama ABR-a u budućnosti.

Administrativno uputstvo (VRK) br. 10/2023 za licenciranje stranih zdravstvenih radnika

Svrha ovog Administrativnog uputstva (AU) je da reguliše postupke, uslove za licenciranje, ponovno licenciranje i angažovanje stranih zdravstvenih radnika na Kosovu. Ono utiče na sve strane zdravstvene radnike, zdravstvene ustanove, odbore za licenciranje i relevantne odbore. Sadrži odredbe o stručnjacima iz dijaspore i angažovanju zdravstvenih radnika u humanitarne svrhe ili vanredne situacije.

Žene su obično prekomerno zastupljene u zdravstvenom sektoru, posebno na niže plaćenim pozicijama (npr. medicinske sestre), za koje Kosovo može imati veću potražnju za stranim stručnjacima zbog odlaska takvih stručnjaka sa Kosova.⁵⁵ Dalje, administrativni zahtevi za licenciranje, povezano vreme i troškovi, uslovi vezani za migraciju i dozvole za rad mogu različito uticati na žene i muškarce, jer formalno neutralna pravila često stvaraju nejednake praktične prepreke za žene zbog njihovih nejednakosti u prihodima, sektoru zaposlenja i obavezama brige.

Uopšteno govoreći, Uputstvo je **rodno neutralno** jer ne podržava niti jača rodnu ravnopravnost. Ne razmatra kako dugi, administrativni postupci mogu različito uticati na žene i muškarce. Neke odredbe mogu različito uticati na žene i muškarce zbog administrativnih

⁵² Ovo zahteva da svaka nova ili revidirana politika, zakon ili program prođe kroz strukturirani proces kako bi se testirala njegova relevantnost za rodnu ravnopravnost, identifikovali potencijalni nejednaki uticaji i predložile korektivne mere.

⁵³ Nalazi su sumirani u tabeli ispod.

⁵⁴ OECD "[DAC gender equality policy marker](#)", pristupljeno 25. februara 2026.

⁵⁵ Vidi na primer, Lumi Qehaja, Fatime & Maljichi, Driton & Serafimovska, Eleonora. (2025). Migration and Healthcare Professionals in the Public Sector in Kosovo. Problemy Polityki Społecznej Studia i Dyskusje. 68. 1-26. 10.31971/pops/196564. Vidi takođe, Otvoreni podaci Kosova, (2019, 13. septembar). [Women in the workplace – Working hard for the money](#).

prepreka, migracija, socio-ekonomskog statusa i karijernih puteva. Dokumentacija potrebna za licenciranje je obimna i zahteva da sva dokumentacija bude overena i zvanično prevedena. Dalje, postoje značajni troškovi za podnošenje zahteva za licenciranje i ponovno licenciranje, koji se ne vraćaju ako je zahtev odbijen. Ovo, prevod i overa predstavljaju značajne troškove i dugotrajan proces. Nisu predviđena oslobođenja od naknada ni za jednu kategoriju. Žene zdravstvene radnice sa porodičnim obavezama kao što je briga o deci i iz zemalja sa nižim prihodima su verovatno više pogođene ovim naknadama i procedurama. Ovo može ugroziti pristup žena zdravstvenih radnica ovom sektoru. Takođe, licenca se izdaje samo na isti period kao i dozvola za rad ili boravišna dozvola, što znači da je postupak ponovnog licenciranja čest i skup. Žene koje imaju porodične obaveze (npr. briga o deci, dojenje) verovatno se suočavaju sa dodatnim poteškoćama prilikom čestog prijavljivanja zbog vremenskih ograničenja. Administrativno uputstvo ne koristi rodno osetljiv jezik; za sve medicinske stručnjake se koriste muški nazivi.⁵⁶ Takođe, AU ne zahteva jasno sistematsko prikupljanje, praćenje i objavljivanje rodno razvrstanih podataka o podnetim zahtevima, izdatim licencama, obnovama i odbijanjima ili o sastavu odbora. Ovaj propust dovodi u rizik nepoštovanje ZRR-a i njegovog zahteva da se redovno izveštavaju i dostavljaju rodno razvrstani podaci KAS-u, i da se obezbedi pravilno praćenje postupaka prijavljivanja. Takođe, odredbe ne zahtevaju rodno uravnoteženu zastupljenost u odborima ili komitetima za licenciranje. S obzirom na rodne nejednakosti u učešću, ovo dovodi u rizik nedovoljnu zastupljenost žena u odborima i komisijama i može umanjiti razmatranja rodne ravnopravnosti prilikom razmatranja zahteva. Preporuke:

-
- Zahtevati jednaku rodnu zastupljenost u odboru i komisijama u skladu sa ZRR.
- Obezbediti fleksibilnost u proceni profesionalnog iskustva u slučajevima prekida za žene, posebno zbog porodijskog odsustva.
- Uključiti rodno osetljiv jezik korišćenjem terminologije koja se odnosi i na žene i na muškarce.
- Razmotriti smanjenje ili izuzeće od naknada za ranjive kategorije, uključujući i žene iz zemalja sa niskim prihodima.
- Zahtevati prikupljanje rodno razvrstanih podataka o dostavljenim prijavama i licencama i objavljivanje rodno razvrstanih podataka i drugim kategorijama, u skladu sa ZRR-om. Ka interoperabilnosti povezati podatke sa KAS-om radi automatskog objavljivanja.
- Pojednostaviti procese ponovnog prijavljivanja omogućavanjem ponovnog prijavljivanja onlajn, minimizirajući vreme potrebno za ponovno prijavljivanje. Razmotriti prihvatanje elektronske overe originala kako bi se smanjili troškovi vremena i putovanja.

AU (MUP) br. 12/2024 o izmenama i dopunama AU (MUP) br. 04/2023 o registraciji vozila

Svrha AU je izmena i dopuna AU o registraciji vozila. Ovo AU je **rodno neutralno** jer se podjednako primenjuje na žene i muškarce. Međutim, analiza situacije sugeriše da određeni elementi mogu drugačije uticati na žene nego na muškarce. Registracija vozila zahteva vozačku dozvolu koja odgovara kategoriji vozila. Ova odredba može biti prepreka, posebno za žene koje žele da registruju vozilo na svoje ime, jer je manje verovatno da će žene imati vozačke dozvole, posebno žene iz ruralnih područja, starije, siromašnije i neke žene iz etničkih manjina.⁵⁷ AU br. 04/2023 o registraciji vozila već reguliše registraciju vozila

⁵⁶ Iako su neki zakonodavni i politički naponi težili da ubace klauzulu kojom se navodi da svaka denominacija takođe upućuje na drugi pol, ovaj pristup nije rodno osetljiv.

⁵⁷ MŽK, [Gender Analysis of Land Transportation in Kosovo](#), 2025.

na ime osobe bez vozačke dozvole, zahtevajući da vlasnik dodeli korisniku vozila overeno ovlašćenje. Ova odredba povećava troškove registracije vozila. Takođe, ne pravi razliku između vlasništva nad vozilom kao individualne privatne imovine i upravljanja vozilom. Iako vožnja vozila bez vozačke dozvole treba da bude zabranjena, vlasništvo nad vozilima ne bi trebalo da bude ograničeno samo na one sa vozačkim dozvolama, posebno imajući u vidu faktore ili invaliditet koji mogu sprečiti pojedince da dobiju vozačke dozvole. Trebalo bi da budu u mogućnosti da registruju svoje vozilo kao svoje vlasništvo i da ne navode korisnika vozila. Zavisnost od korisnika meša pravo vlasništva sa pravom korišćenja. Ovo može pojačati rodne uloge koje mogu više staviti žene u nepovoljan položaj nego muškarce, kao što je slučaj u slučajevima porodičnih odnosa, uključujući i podelu imovine tokom razvoda, kada se navodi korisnik vozila, a ne koga vlasnik vozila želi (više). Dalje, odredbe zahtevaju da se podnosilac zahteva pojavi u centru za registraciju vozila (CRV) kako bi pružio fizičku kopiju izveštaja o pregledu vozila ili preuzeo tablice vozila kada budu spremne; druge procedure se mogu obaviti onlajn. Ovi zahtevi mogu nesrazmerno uticati na žene, posebno na one koje su starije, iz ruralnih područja, imaju ograničenu digitalnu pismenost ili se suočavaju sa ograničenjima mobilnosti zbog obaveza brige o deci, nepristupačnog javnog prevoza, finansijskih ograničenja ili invaliditeta. CRV takođe ima ograničeno radno vreme, što može biti nepovoljno za zaposlene žene i muškarce, posebno za žene sa obavezama brige o deci i vremenskim ograničenjima. Preporuke:

- Osigurati mere koje omogućavaju registraciju vozila na ime vlasnika bez potrebe za vozačkom dozvolom.
- Rešiti potencijalne rodne razlike u digitalnom pristupu za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom, i/ili obezbediti alternativne mehanizme podrške, s obzirom na to da veštačka inteligencija zahteva kombinaciju onlajn i ličnih procedura. Pružiti pomoć pri ličnim prijavama onima kojima je potrebna.
- Zahtevati redovno prikupljanje i objavljivanje podataka o vlasništvu vozila, registraciji, odjavi i korišćenju onlajn usluga u odnosu na lične usluge, razvrstanih po rodu i starosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, etničkoj pripadnosti i invaliditetu, kako bi se identifikovale i rešile rodno diferencirane prepreke i troškovi. Povezati se sa KAS-om kroz interoperabilnost.
- Produžiti radno vreme CRV-a određenim danima ili subotom kako bi se olakšao pristup zaposlenim ženama/muškarcima.
- Svesti obavezno lično prisustvo na neophodne situacije (npr. radi sprečavanja prevare) i obezbediti pristupačne alternative za pojedince koji se suočavaju sa ograničenjima mobilnosti, vremena ili digitalnog pristupa. Omogućiti podnošenje sve papirologije onlajn i prijem registarskih tablica poštom.

AU (u zdravstvu) br. 01/2025 o uslovima i postupcima za obavljanje zdravstvenih delatnosti u privatnim ustanovama

Svrha je regulisanje postupaka licenciranja zdravstvenih usluga. AU je **rodno neutralno** jer ne sadrži nikakve posebne odredbe koje se odnose na rod niti razmatra bilo kakve prepreke vezane za rod, uključujući uslove fizičke pristupačnosti osoba sa invaliditetom ili mesta za presvlačenje za porodice sa decom. Ne zahteva da odbori ili komisija za žalbe imaju uravnoteženu rodnu zastupljenost. Ljudi moraju da se prijave za licencu „putem pristupa elektronskom modulu za prijavu na sajtu Ministarstva zdravlja“; Ministarstvo ne pruža alternativne metode za prijavu. Ovo može indirektno staviti u nepovoljan položaj neke žene, na osnovu njihove digitalne pismenosti i starosti, posebno male ordinacije u ženskom vlasništvu. Iako veb sajt ima video koji vodi korisnike, oni sa ograničenim pristupom tehnologiji i niskom digitalnom pismenošću mogu imati poteškoća. Štaviše, [veb-sajt](#) nema aplikaciju za prijavu na srpskom jeziku. Preporuke:

- Dozvoliti podnošenje prijave lično ili uz pomoć.
- Zahtevati jednaku rodnu zastupljenost u Odboru za licenciranje privatnih zdravstvenih ustanova i Komisiji za žalbe, u skladu sa ZRR-om.

Nacrt zakona o poslovnim društvima

Nacrt zakona ima za cilj regulisanje osnivanja, organizacije, prava i obaveza preduzeća, vlasnika i akcionara preduzeća. Donekle je **rodno osetljiv** jer koristi rodno osetljiv jezik, odnoseći se na direktore i naslednike preduzeća oba roda. Još jedna rodno osetljiva mera je obavezna rodna kvota (40%) za članove upravnog odbora i generalne direktore akcionarskog društva.

Iako digitalna registracija smanjuje administrativna opterećenja i duge periode čekanja, može biti prepreka za žene koje imaju minimalan pristup digitalnim alatima. [Veb sajt](#) Agencije za registraciju preduzeća Kosova dozvoljava onlajn prijavu za registraciju preduzeća samo na albanskom jeziku. Platforma nije jednostavna za korišćenje, što može predstavljati prepreke za one sa ograničenim digitalnim veštinama. Jedini [video](#) tutorijal o tome kako koristiti platformu je samo na albanskom jeziku; ovo otežava pristup onima koji ne govore albanski, uključujući žene iz manjinskih grupa. Dalje, strukturne društvene barijere mogu ograničiti pristup žena vlasništvu nad preduzećima na Kosovu za preduzeća koja prvi put vode žene, jer su nesrazmerno ograničena vremenom, finansijskim resursima i digitalnim veštinama. Preporuke:

- Osigurati da su onlajn usluge registracije preduzeća, smernice i instrukcije Agencije za registraciju preduzeća Kosova u potpunosti dostupni i funkcionalno ekvivalentni na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, kako bi se sprečila indirektna diskriminacija osoba koje ne govore albanski, uključujući žene iz manjina.
- Omogućiti i procedure podnošenja zahteva uz pomoć.
- Obezbediti podsticaje za preduzeća koja prvi put vode žene kao registrovana preduzeća

Nacrt zakona o zanatima

Ovaj nacrt zakona reguliše uslove za obavljanje zanatskih delatnosti, postupke registracije i licenciranja zanata, stručne kvalifikacije, organizaciju preko Zanatske komore i mere za promociju i razvoj zanatskih i zanatskih aktivnosti. Uspostavlja standardizovane procedure, obaveznu registraciju, licenciranje, naknade, ispite i mehanizme nadzora. Nacrt zakona ne koristi rodno neutralan jezik, jer se vlasnici i zanatlije uvek nazivaju u muškom rodu (pronari, zejтари, llogarine e tij).

Ima rodnu relevantnost jer reguliše oblasti u kojima je samozapošljavanje preovlađujuće, male ekonomske aktivnosti i porodične ekonomske aktivnosti u kojima žene teže da se bave. Omogućava pristup licencama za određene zanate, nasleđivanje zanatskih aktivnosti i članarine. Članarine mogu više uticati na pojedince sa manje resursa i ograničenim pristupom kapitalu, poput žena. Nacrt zakona dozvoljava članovima porodice da doprinose preduzećima koja pružaju zanatske usluge bez zvaničnog radnog odnosa ili plate. Neuspeh Zakona da reguliše i prizna neplaćeni rad u porodičnim preduzećima može doprineti neformalnosti, koja više pogađa žene nego muškarce, potkopava ekonomsku autonomiju i sigurnost žena članova porodice i doprinosi siromaštvu kasnije u životu zbog nedostatka uplate penzionih doprinosa vezanih za njihov rad. Nijedna odredba ne zahteva vođenje rodno razvrstanih podataka u registrima zanata, licenci i zvanjima prema ZRR. Generalno, iako Nacrt zakona ima neke **rodno osetljive** odredbe, druge su **rodno neutralne** ili **rodno negativne**. Preporuke:

- Zahtevati prikupljanje i automatizovano izveštavanje KAS-u o rodno razvrstanim podacima u registrima zanata, licenci i stručnih zvanjima, koristeći interoperabilne sisteme. Ovo može omogućiti bolju analizu uticaja koji se razlikuju po rodu i efikasnost postupaka.

AU MŽSPPI br. 03/2025 o postupcima i kriterijumima za licenciranje fizičkih i pravnih lica za izradu izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu

Svrha Uputstva je da reguliše postupak licenciranja fizičkih i pravnih lica za sprovođenje izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu (UŽS). Ono određuje vremenski rok, naknade i uslove za licenciranje. Zahtev za licenciranje se podnosi onlajn nakon poziva koji se objavljuje godišnje na veb strani MŽSPPI. Generalno, neutralno je u pogledu roda, jer se svi zahtevi i postupci podjednako primenjuju na sve podnosiocce zahteva. Član 3 navodi da se muški i ženski oblici koriste naizmenično, iako to može indirektno pojačati rodne norme. Ovo uputstvo reguliše pristup pružanju specijalizovanih usluga. Stoga, ono predstavlja specifične uslove za ulazak, kao što su pet godina iskustva, publikacije, prethodna saradnja sa već licenciranim licem i nepovratne naknade u slučaju odbijanja zahteva. Pravna lica moraju zaposliti najmanje tri licencirana stručnjaka.

Zahtevi mogu dovesti žene u nepovoljan položaj, posebno mlade i/ili marginalizovane žene koje nemaju iste mogućnosti profesionalnog umrežavanja i neprekidnog zaposlenja. Dalje, predviđa da se objavi lista licenciranih stručnjaka. Na [veb strani MŽSPPI](#) lista nije dostupna nakon preuzimanja, jer se stranica za određene godine pojavljuje prazna (npr. 2025, 2022). Dalje, lista nije rodno razvrstana. Bilo bi korisno za rodnu analizu licenciranih lica i za praćenje postupaka prijave.

Pored toga, za obnavljanje licenci potrebna je kopija identifikacionog dokumenta i kopija prethodne licence, što iz perspektive ABR-a „samo jednom“ ne bi trebalo da bude potrebno, jer Ministarstvo već ima ove dokumente. Preporuke:

- Koristiti rodno odgovoran jezik umesto člana 3 kako bi se izbeglo jačanje rodnih stereotipa.
- Smanjiti naknade za podnošenje zahteva i obnavljanje licenci i ponuditi delimičan povraćaj novca ako se zahtevi odbiju. Za postupke obnavljanja, ukloniti zahteve za identifikaciju i prethodnu licencu, jer Ministarstvo ima ove zahteve.
- Zahtevati prikupljanje i objavljivanje rodno razvrstanih podataka o podnosiocima zahteva i licenciranim fizičkim i pravnim licima, automatski ažuriranih u KAS korišćenjem interoperabilnosti.

Uredba (VRK) br. 20/2024 o obrazovanju, obuci i priznavanju usluga i stručnjaka

Svrha je uspostavljanje zahteva i procedura za licenciranje, obrazovanje i obuku stručnjaka za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost. Iako tehnička, ima indirektno društvene i rodne efekte jer reguliše pristup licenciranju za određenu profesiju. Kriterijumi se primenjuju na sve podnosiocce zahteva, žene i muškarce. Uredba zahteva da podnosioci zahteva imaju najmanje pet godina radnog iskustva. Ovo bi moglo da dovede žene u nepovoljan položaj zbog porodijskog odsustva ili obaveza brige o drugoj osobi. Licenca se izdaje sa rokom važenja od pet godina. Da bi obnovio licencu, stručnjak mora da pruži dokaz o 100 poena osvojenih u poslednjih pet godina, u proseku dvadeset poena godišnje, gde jedan ceo dan obuke nosi deset poena. Ovaj zahtev ne ostavlja fleksibilnost za porodijsko odsustvo, rad sa skraćenim radnim vremenom (npr. zbog obaveza brige o drugima) ili izazove sa kojima se suočavaju žene prilikom pohađanja obuke usred obaveza brige o drugima, što sve pretežno pogađa žene. Uredba se ne bavi uslovima za kontinuitet karijere gde žene mogu da odluče da pauziraju ili minimiziraju radno vreme zbog rizika povezanih sa trudnoćom, čime žene nisu u mogućnosti da ispune prosečan broj potrebnih poena godišnje. Takođe ne zahteva rodnu ravnotežu u Komisiji za licenciranje. Stoga, iako deluje rodno neutralno, može imati rodno negativan uticaj. Uredba ne zahteva prikupljanje ili objavljivanje podataka; obrasci za prijavu samo navode da će potrebne informacije biti obrađene u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka. Preporuke:

- Izmeniti proceduru za sistem bodovanja za obnovu licence koja zahteva prosek od 20 dana godišnje za sticanje poena, kako bi bila fleksibilnija i kumulativna tokom pet godina kako bi se rešili slučajevi zaposlenja sa skraćenim radnim vremenom ili porodijskog odsustva.

- Prikupljanje i izveštavanje o rodno razvrstanim podacima u skladu sa zahtevima kosovskog ZRR.

AU (MKOS) br. 02/2025 o kriterijumima, zahtevima, pravilima i procedurama u vezi sa izdavanjem, administriranjem i oduzimanjem profesionalnih licenci za fizička i pravna lica u oblasti kulturnog nasleđa

Svrha AU je regulisanje licenciranja lica u konzervatorskim, restauratorskim i arheološkim aktivnostima u oblasti kulturnog nasleđa. Jasne odredbe preciziraju da je licenciranje otvoreno za sve koji ispunjavaju kriterijume. Licenciranje se vrši putem elektronskog sistema radi pojednostavljenja procesa prijave.

Uputstvo je relevantno za rod jer reguliše licenciranje u oblasti u kojoj su žene nedovoljno zastupljene, posebno u tehničkoj restauraciji i na višim stručnim pozicijama.⁵⁸ Ipak, jedino pominjanje roda je da bi se osiguralo da se svi korišćeni termini odnose i na suprotni rod, što može pojačati rodne stereotipe. Ne pruža nikakve smernice ili pomoć van mreže, što može uticati na osobe sa ograničenim pristupom, uključujući žene, posebno iz marginalizovanih grupa. Elektronski sistem za prijavu zahteva overu raznih dokumenata, takse za prijavu i kontinuirano relevantno iskustvo. Ovo može više uticati na žene zbog prekida u njihovom zaposlenju zbog porodijskog odsustva i brige o drugima. Nijedna odredba ne reguliše rodno uravnoteženu zastupljenost u Odboru za licenciranje. Odbor je obavezan da izveštava Ministarstvo, ali ne i eksplicitno da razvrsta podatke po rodu i drugim sociodemografskim faktorima. Stoga, Uputstvo deluje rodno neutralno, ali bez rodno odgovornih mera, može indirektno isključiti žene, između ostalih marginalizovanih grupa, ograničavajući njihovo učešće u sektoru kulturnog nasleđa, što bi bilo rodno negativno. Preporuke:

- Koristiti rodno osetljiv jezik.
- Uvesti priznavanje pauza u karijeri zbog porodijskog odsustva prilikom obračuna godina iskustva.
- Redovno prikupljati i objavljujati podatke razvrstane po rodu i drugim socioekonomskim pokazateljima o podnosiocima zahteva za licencu i odobrenjima, povezujući ih sa KAS radi interoperabilnosti u skladu sa ZRR-om.
- Zahtevati rodnu kvotu u Odboru u skladu sa ZRR-om (50%).
- Zahtevati od Odbora da uključi rodnu analizu u svoje izveštaje, radi identifikovanja oblasti za poboljšanje rodne ravnopravnosti.
- Obezbediti onlajn i oflajn podršku podnosiocima zahteva.

Nacrt zakona o bankama

Ovaj nacrt zakona ima za cilj regulisanje bankarskih i finansijskih aktivnosti putem licenciranja lokalnih i stranih banaka, regulisanja upravljanja bankama, nadzora i oporavka ili likvidacije banaka.

Nacrt zakona ima rodnu relevantnost jer reguliše pristup zaposlenju, finansiranju, srednjim i visokim pozicijama u finansijskom sistemu i pozicijama donošenja odluka u bankarskom sektoru. Žene su nedovoljno zastupljene na srednjim i višim menadžerskim i pozicijama donošenja odluka u bankarskom sektoru.⁵⁹ Ovu nejednakost pojačava činjenica da se u Nacrtu zakona za sve pozicije, od agenata do srednjih i visokih menadžerskih pozicija na albanskom i srpskom jeziku, koriste muški nazivi. Ovo promovira rodne stereotipe da su pozicije srednjeg i višeg menadžmenta u bankarskom sektoru namenjene muškarcima. Nedovoljna zastupljenost žena u bankarskom sektoru može dovesti do pristrasnih procena rizika i neadekvatnog, rodno neodgovornog dizajna finansijskih proizvoda. Nacrt zakona može

⁵⁸ Rodni profil zemlje UN Women (2024) razmatra sistem licenciranja na Kosovu i kako on stvara administrativne barijere koje nesrazmerno utiču na žene, kao i *rodne razlike u učešću u licenciranim profesijama*.

⁵⁹Vidi, na primer, [Kosovo Banking Association and Associated Gender Equity and Social Inclusion \(GESI\) Handbook](#), za bankarski sektor koji preporučuje poboljšanje **moćnosti za žene i nedovoljno zastupljene grupe da učestvuju i vode bankarske institucije**, usred rodne neravnoteže.

pozitivno doprineti rodnoj ravnopravnosti uključivanjem mera za poboljšanje pristupa žena finansijama, ali to ne čini. Takođe ne zahteva prikupljanje i objavljivanje rodno razvrstanih podataka. Stoga je **rodno negativan** jer jača stereotipe i održava *status quo* koji je doprineo rodnoj nejednakosti u pristupu finansijama. Preporuke:

- Zahtevati podatke o vlasnicima računa, zahtevima za kredit, odobrenjima kredita i njihovim iznosima, depozitima i finansijskim uslugama razvrstane po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji i invaliditetu, koji se redovno dostavljaju i objavljuju od strane KAS-a putem interoperabilnog sistema.
- Koristiti rodno osetljiv jezik.
- Zahtevati rodno uravnoteženu zastupljenost u bankarskim odborima u skladu sa ZRR.

AU (VRK) br. 04/2024 o cenovniku za katastarske i geodetske proizvode i usluge registracije imovine

Ovo AU reguliše naknade za registraciju imovine, katastarske i geodetske proizvode za svu nepokretnu imovinu. Iako ne reguliše način sticanja prava imovine, reguliše usluge vezane za registraciju imovine, onlajn pristup katastarskim informacionim sistemima i druge digitalne usluge.

To je rodno relevantno jer žene na Kosovu statistički imaju manje vlasništva nad imovinom i mogu se suočiti sa dodatnim preprekama u ostvarivanju svojih imovinskih prava, kao što su slučajevi porodičnog nasilja, razvoda i nasleđene imovine. Takse za registraciju mogu sprečiti žene sa niskim prihodima ili marginalizovane žene da registruju imovinu. Regulacija naknada je rodno odgovorna, jer Član 8 izuzima određene kategorije od naknada, uključujući samohrane majke, osobe koje primaju socijalnu pomoć, a posebno žene, osobe sa invaliditetom, žrtve porodičnog nasilja (ali ne i drugih oblika), žrtve seksualnog nasilja tokom rata. Jedini zahtev je da pojedinci dostave dokaz da pripadaju izuzetim kategorijama. Ovo može predstavljati određeni rizik u pristupu dokumentaciji, posebno ako je poseduju drugi (muški) članovi porodice (npr. socijalna pomoć se obično vodi na muška imena).⁶⁰ Obaveza da se ovi dokazi dostave takođe može podriti princip „samo jednom“, jer bi već trebalo da budu dostupni kao deo naloga podnosioca zahteva na eKosova, tako da ne moraju da dostavljaju dodatna dokumenta. Iako je AU **rodno odgovorno**, uticaj zavisi od svesti o takvim izuzećima i pristupa njima. AU ne zahteva prikupljanje i izveštavanje o rodno razvrstanim podacima. Preporuke:

- Zahtevati redovno izveštavanje o podacima o registraciji imovine po rodu i izuzećima od taksi, razvrstanim po rodu i starosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, etničkoj pripadnosti, primaocu socijalne pomoći, žrtvi rodno zasnovanog nasilja, samohranoj majci i invaliditetu, KAS-u radi trenutnog objavljivanja putem interoperabilnosti.
- Uvesti smanjenje taksi za prvu registraciju imovine za sve žene kako bi se povećao procenat imovine registrovane na žene.
- Proširiti izuzeća od taksi kako bi se uključile žrtve svih oblika rodno zasnovanog nasilja, a ne samo žrtve seksualnog nasilja tokom rata i porodičnog nasilja
- Poboljšati interoperabilnost i princip jednog šaltera kako podnosioci zahteva ne bi morali da dostavljaju dodatne dokaze koje država već poseduje, kao što je dokaz o primanju socijalne pomoći.
- Jasnije regulisati da se informacije o izuzećima jasno navedu podnosiocima zahteva.

AU (MŽSPPI) br. 06/2024 o izdavanju dozvola geodetskim kompanijama i licenciranju geodeta

Ovo AU utvrđuje zahteve, procedure i standarde za dozvole geodetskim kompanijama, licenciranje geodeta i naknade. Takođe reguliše Komisiju za izdavanje dozvola i licenciranje.

⁶⁰ MŽK, [Budgeting for Social Welfare](#), 2018.

AU ograničava rokove za prijavu svake godine sa kratkim periodima za podnošenje zahteva. Komisija obrađuje samo do četiri zahteva godišnje, a zahtev se podnosi putem štampanih dokumenata; ako neki nedostaju, nepotpun zahtev će biti odbijen.

Ovi zahtevi mogu nesrazmerno uticati na žene zbog prekida u karijeri, pristupa dokumentima, radnih aranžmana i obaveza brige o drugima, što otežava podnošenje zahteva u tako strogim rokovima. Takođe, visoka tarifa prilikom odobravanja licence iznosi 300 evra, što može biti prepreka za žene koje statistički zarađuju manje od muškaraca i imaju manji pristup finansiranju.⁶¹ Licenca i dozvole se mogu digitalno preuzeti i dobiti u štampanom obliku. Ovo ukazuje na nedovoljno iskorišćenu mogućnost prilaganja dokumenata potrebnih tokom procesa podnošenja zahteva kako bi se smanjile administrativne prepreke. Rodno odgovorna mera omogućava suspenziju licence sa važenjem od pet godina na zahtev licenciranog geodetskog stručnjaka u slučaju porodijskog odsustva. Period suspenzije je godinu dana, što geodetskom stručnjaku ne daje mogućnost da odluči o dužini suspenzije. Na primer, žena može želeći da uzme manje slobodnog vremena, kako je predviđeno Zakonom o radu koji propisuje porodijsko odsustvo na šest meseci do godinu dana. Generalno, iako su odredbe generalno rodno neutralne, jedna je rodno osetljiva i mogu postojati indirektno rodne barijere koje bi mogle dovesti do rodno negativnih ishoda. Preporuke:

- Izmeniti proces prijavljivanja kako bi se obezbedila veća fleksibilnost u vremenu podnošenja prijava, kao što je kontinuirana obrada prijava. Omogućiti mogućnost otpremanja potrebnih dokumenata koristeći eKosova ili elektronski sistem.
- Smanjiti tarife ili obezbediti afirmativne mere za određene grupe koje nemaju pristup finansiranju, uključujući žene.
- Izmeniti član 22 (stav 2) kako bi licencirani geodetski inspektori mogli da odrede trajanje suspenzije za porodijsko odsustvo.

AU (MIET) br. Xx/2025 o postupcima za unos podataka u Registar stvarnih vlasnika

Svrha je regulisanje postupaka o načinu unosa podataka u Registar stvarnih vlasnika iz Registra preduzeća i neprofitnih organizacija. Ovim se određuje kako Registar stvarnih vlasnika funkcioniše. Ima mali značaj za rodnu ravnopravnost s obzirom na njegovu tehničku prirodu. Iako više muškaraca ima tendenciju da poseduje preduzeća, žene su dobro zastupljene među liderima neprofitnih organizacija. Nekim ženama i određenim sociodemografskim grupama može biti potrebna podrška pri registraciji. AU koristi rodno pristrasan jezik na albanskom i srpskom jeziku, nazivajući samo muškarce vlasnicima preduzeća. Ne zahteva da registar i podaci budu razvrstani po rodu i drugim sociodemografskim faktorima, prema ZOO. AU je generalno **rodno neutralno**, ali bi moglo da promoviše rodno negativne stereotipe. Preporuke:

- Zahtevati da registar prikuplja i redovno izveštava putem interoperabilnih sistema KAS-u podatke o vlasnicima odnosno ciljnim grupama, razvrstane po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i/ili drugim sociodemografskim faktorima.
- Osigurati upotrebu rodno neutralnog jezika kako se ne bi promovisali rodni stereotipi.
- Obezbediti ličnu podršku nevladinim organizacijama koje vode žene kako bi se omogućio lakši pristup.

Konceptualni dokument o prebivalištu i boravku

Svrha je da se napravi procena uticaja zakonodavnog okvira u vezi sa prebivalištem i boravkom na Kosovu, identifikujući pravne praznine koje bi omogućile sveobuhvatni registar adresa za prebivalište i boravak.

Iako Priručnik za izradu konceptualnih dokumenata pruža šablone alata za procenu uticaja na rod, oni nisu priloženi kao aneksi, što sugerije da nije sprovedena GEIA. Stoga,

⁶¹Vidi, na primer, izveštaj Privredne komore žena Kosova [Women in Business](#), 2014.

predložena opcija izrade novog zakona o prebivalištu i boravištu ne uzima u obzir da pristup dozvolama za prebivalište i boravište može biti izazovniji za žene, posebno za žene migrantkinje i ranjive kategorije zbog faktora kao što su obrazovanje, starost, finansijska sredstva, (ne)zaposlenost ili neformalni rad i ekonomska zavisnost od drugih, između ostalih faktora. Ne procenjuje dovoljno pristup pravima i uslugama koristeći rodno osetljivu analizu. Na primer, ne razmatra situacije u kojima razvedene žene ne mogu da dobiju dozvolu za boravište ako je zahtev zasnovan na ponovnom spajanju porodice ili ako su ekonomski zavisne od svojih bivših partnera. Iako Uredba br. 17/2024 o Poslovniku Vlade predviđa da konceptualni dokumenti prođu kroz proces konsultacija pre nego što budu objavljeni za javne konsultacije sa subjektima unutar Kabineta premijera, ne ukazuje da konceptualni dokument treba poslati na konsultacije ARR-u. U konceptualnom dokumentu se takođe navodi radna grupa koja ga je izradila, a ne precizira se da je tokom izrade uključivala službenika za rodnu ravnopravnost, niti se u aneksu navodi alat koji je korišćen. Ovaj alat, prema Smernicama i Priručniku, trebalo je da bude priložen kao aneks kako bi čitalac razumeo zašto je jedini navedeni uticaj na rod bio prikupljanje rodno razvrstanih podataka. Svi ovi faktori doprineli su nepravilnoj proceni potreba žena i rizika za zahteve za prebivalište. Stoga, iako je Konceptualni dokument **rodno neutralan**, mogao bi imati rodno negativne uticaje. Preporuke:

- Sprovesti GEIA kako bi se osiguralo da rodna analiza informiše predložene opcije i da se one bave svim identifikovanim preprekama i nejednakostima vezanim za rod prilikom podnošenja zahteva za prebivalište.
- Zahtevati konsultacije sa ARR prilikom izrade konceptualnih dokumenata i osigurati prikupljanje i korišćenje rodno razvrstanih podataka za kreiranje politika zasnovanih na dokazima
- Osigurati da radna grupa koja priprema konceptualni dokument ima rodno stručnjaka ili službenika za rodnu ravnopravnost.
- Priložiti sve GEIA šablone kao anekse objavljenom dokumentu i da rodna analiza uključuje pažnju na intersekcionalnost.
- Osigurati da novi registar zahteva podatke razvrstane prema rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, nacionalnosti, invaliditetu i drugim sociodemografskim faktorima. Trebalo bi da bude interoperabilan sa KAS-om, omogućavajući pristup rodno razvrstanim podacima u realnom vremenu.

Nacrt zakona o veterinarstvu

Svrha je regulisanje pravnog okvira za veterinarske aktivnosti i usluge radi zaštite zdravlja životinja i ljudi, obezbeđujući bezbednost hrane i proizvoda životinjskog porekla. Aktivnosti uključuju licenciranje veterinaru, inspekcije, tarife i izveštavanje. Takođe reguliše Veterinarsku komoru i Agenciju za hranu i veterinu. Nacrt zakona reguliše pristup licencama, samozaposlene veterinare i mala preduzeća, uključujući i razne poljoprivredne aktivnosti, kao što je proizvodnja hrane i proizvoda dobijenih od životinja. Dozvole, registracija, inspekcije, naknade i izveštavanje o poljoprivrednim aktivnostima regulisani su nacrtom zakona,

Veoma je relevantno za rodna pitanja jer žene učestvuju na ovom tržištu, uključujući male porodične farme i kao operateri, i formalno i neformalno. Licenciranje, naknade za obnavljanje, članarine i druge troškove plaća podnosilac zahteva ili poljoprivredni operater bez ikakvih izuzeća ili smanjenja za manje operatere ili ranjive operatere. Nacrt zakona obavezuje korišćenje elektronskog sistema za izveštavanje i registraciju podataka, ali ne propisuje jasno izveštavanje o rodno razvrstanim podacima. Žene iz ruralnih područja sa ograničenim školovanjem, digitalnim veštinama ili digitalnim pristupom mogu se suočiti sa dodatnim preprekama. Nacrt zakona ne obraća dovoljno pažnje na uticaje koje može imati na ranjive grupe, uključujući žene. Niti uvodi mere za rešavanje neformalnosti (koja je u velikoj meri rodna) kao deo registracije i inspekcija, kao što je obavezna inspekcija članova porodice koji rade, njihovog zaposlenja i radnih prava. Takođe ne predviđa nikakve rodno odgovorne mere kao što su prelazni periodi za korišćenje sistema, tehnička pomoć lično ili duži rokovi za

podnošenje prijave. Visoke sankcije za nepoštovanje propisa mogle bi pogoršati veći nivo neformalnosti, pogađajući više žena nego muškaraca. Stoga, iako formalno **rodno neutralan**, Nacrt zakona rizikuje stvaranje prepreka za licenciranje i formalizaciju veterinarskih i poljoprivrednih aktivnosti žena i drugih ranjivih grupa, potencijalno pojačavajući rodne nejednakosti u neformalnosti. Uticaji bi mogli biti **rodno negativni**. Preporuke:

- U inspekcije uključiti zahteve za osiguravanje da su članovi porodice angažovani u porodičnim preduzećima registrovani sa ugovorima o radu, platama, penzijskim doprinosima i radnim pravima. Zahtevati od inspektora da prođu obuku o rodno odgovornim pristupima inspekcijama koji razmatraju rodne nejednakosti i kršenja prava unutar porodica, i kako im se obrate na rodno odgovoran, pažljiv način.
- Uvesti mere ublažavanja kao što su smanjene sankcije i naknade za male operatere
- Uvesti prelazne periode i ličnu pomoć za podršku učenju i korišćenju digitalnih sistema; osigurati da jednošalterski centri imaju dostupne takve usluge, uključujući i računare i digitalne alate koje osobe bez njih mogu koristiti, kao i ljudske resurse obučene za rodno odgovoran pristup podršci različitim korisnicima pri registraciji.
- Zahtevati prikupljanje podataka razvrstanih po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i drugim sociodemografskim faktorima, automatski deljenih sa KAS-om koristeći interoperabilne sisteme, omogućavajući pregled i analizu podataka u realnom vremenu.

Konceptualni dokument za istraživačko-naučne aktivnosti i inovacije

Svrha je procena regulatornih, ekonomskih, socijalnih i administrativnih uticaja opcija politike za poboljšanje pravnog okvira za istraživačko-naučnu aktivnost i inovacije na Kosovu. U dokumentu se navodi da je uključivao komunikaciju sa institucijama, uključujući i ARR. Relevantno je za rod, jer se žene, posebno iz marginalizovanih grupa, mogu suočiti sa dodatnim preprekama za učešće u naučnim istraživanjima. Identifikuje rodnu ravnopravnost i inkluzivnost kao principe i navodi kao cilj koji treba uskladiti sa standardima Evropskog istraživačkog prostora. Pominje programe za rodnu ravnopravnost.

Ovaj **rodno osetljiv** pristup je uglavnom na nivou principa koji vode izradu Dokumenta. Iako Dokument priznaje važnost inkluzivnosti i rodne ravnopravnosti, navodi da predložene i preporučene opcije neće imati nikakav uticaj na rod. Ne koristi alat iz Priručnika za razvoj konceptualnih dokumenata, iako Priručnik posebno navodi nauku, istraživanje i tehnologiju kao relevantne za GEIA. Dokument nije uključio GEIA kako je to zahtevano Priručnikom. Nije pružio rodno razvrstane podatke o istraživačima, akademskom osoblju, preprekama ili kako bi opcije uticale na žene u istraživanju. Odsustvo GEIA izveštaja ograničava mogućnost utvrđivanja da li predložene opcije efikasno rešavaju nejednakosti zasnovane na rodu u pristupu istraživačkim i inovativnim mogućnostima. Tretiranjem rodnih uticaja kao neutralnih, predložena opcija rizikuje održavanje postojećih rodnih nejednakosti u istraživanju i inovacijama. Opcija je mogla stvoriti podsticaje kada su žene istraživači nedovoljno zastupljene i smanjiti rodne prepreke. Preporuke:

- Koristiti obavezne GEIA alate date u Priručniku za razvoj konceptualnih dokumenata (str. 115).
- Osigurati da radna grupa koja razvija konceptualni dokument ima stručnjaka za rodnu ravnopravnost ili službenika za rodnu ravnopravnost.
- Osigurati da GEIA uključuje pažnju na intersekcionalnost. Koristiti GEIA da uključite rodno razvrstane podatke i drugim sociodemografskim kategorijama u dokument, informišući njegov sadržaj.
- Uključiti afirmativne mere za rešavanje nejednakosti u istraživanju i inovacijama.

Konceptualni dokument o organskoj poljoprivredi

Svrha je da se proceni uticaj opcija politike za regulisanje organske proizvodnje, sertifikacije, označavanja i sistema, usklađujući Kosovo sa standardima EU o organskoj

proizvodnji. Sa stanovišta ABR-a, bavi se sertifikacijom, sistemima inspekcije i pristupom organskoj poljoprivredi.

Rodno je relevantan, jer žene često neformalno učestvuju u malim i porodičnim farmama. Stoga, procedure koje regulišu organsku sertifikaciju proizvoda i registraciju trebalo bi da uzmu u obzir digitalne veštine, ograničeno vreme žena i visoku neformalnost. Dokument ne pruža nikakve rodno razvrstane podatke o poljoprivrednicima, proizvođačima, vlasništvu nad zemljištem, zakupu zemljišta ili nasleđivanju, što može ometati raznovrsno angažovanje žena u sektoru. Takođe nije koristio obaveznu GIEA za informisanje svog dizajna. Iako je Dokument **rodno neutralan**, jedinstvene procedure rizikuju da postanu prepreke za pristup ili da pojačaju visoku neformalnost, što može imati **rodno negativne** uticaje. Identifikovanje i rešavanje rodni nejednakosti moglo bi povećati raznovrsno učešće žena u organskoj poljoprivredi, rešiti problem neformalne ekonomije i doprineti poboljšanju ekonomskih rezultata za žene i njihove porodice. Preporuke:

- Koristiti obavezne alate GEIA u Priručniku za razvoj konceptualnih dokumenata za procenu i rešavanje rodni nejednakosti.
- Osigurati da radna grupa za izradu dokumenta ima stručnjaka za rodna pitanja ili službenika za rodnu ravnopravnost.
- Osigurati da zakon zahteva prikupljanje i izveštavanje u realnom vremenu o organskoj poljoprivredi, korisnicima zemljišta, vlasnicima zemljišta i organskoj proizvodnji KAS-u koristeći interoperabilne sisteme.
- Rešiti probleme digitalnog pristupa uz ličnu pomoć kako bi se olakšala registracija.

Nacrt administrativnog uputstva o postupku izdavanja, obnavljanja, suspenzije i oduzimanja licenci za pružaoce socijalnih i porodičnih usluga

Nacrt administrativnog uputstva utvrđuje postupak podnošenja zahteva za licence u oblasti socijalnih i porodičnih usluga, kao i suspenziju, oduzimanje licenci, postupak žalbe i naknade za licenciranje. Cilj mu je standardizacija zahteva i jačanje nadzora nad pružaoциma socijalnih i porodičnih usluga kroz jasne procedure i inspekcije.

Ima veliku rodnu relevantnost, jer socijalne i porodične usluge pretežno pružaju žene i pretežno ih koriste žene, žrtve rodno zasnovanog nasilja, starije žene, samohrane majke i osobe sa invaliditetom, između ostalih. Član 5 navodi da će svi podnosioci zahteva morati da podnesu svoje zahteve za licenciranje elektronskim putem nakon uspostavljanja sistema elektronskog prijavljivanja. Žene se mogu suočiti sa dodatnim preprekama prilikom podnošenja zahteva onlajn u vezi sa pristupom digitalnim alatima i znanju. Ako je zahtev za licenciranje odbijen, podnosilac zahteva mora da sačeka šest meseci da ponovo podnese zahtev. Posebno ako podnosioci zahteva naprave grešku ili slučajno nešto propuste, to može dovesti u nepovoljan položaj žene sa ograničenim digitalnim veštinama. Nacrt AU zahteva obimnu dokumentaciju, infrastrukturu i osoblje, što može nesrazmerno uticati na NVO koje vode žene, skloništa ili inicijative koje vodi zajednica, a koje mogu imati manje finansiranja, manje prostore, ograničen kapital ili lošu infrastrukturu, posebno u ruralnim područjima. Jednom izdate, licence važe tri godine sa mogućnošću obnavljanja za dodatnih pet godina; ovo ograničava aktivnost pruženih usluga na osam godina. Ovo može uticati na kvalitet pruženih usluga tako što se iskusnim pružaoциma usluga onemogućava da nastave da pružaju usluge, što je posebno relevantno za usluge za žrtve rodno zasnovanog nasilja.

Dokumenta potrebna za licenciranje uključuju dokaz o nepostojanju dugova prema Poreskoj administraciji Kosova i finansijske izveštaje za obnavljanje licence. Ovo može biti prepreka za žene koje imaju manji pristup kapitalu. Postupak suspenzije ne precizira rok. Suspenzija licence bez dovoljno vremena za ublažavanje identifikovanih problema može prekinuti kontinuitet usluga, utičući na njihov kvalitet. Ovo je posebno relevantno za žrtve rodno zasnovanog nasilja koje bi mogle ostati bez ovih ključnih usluga. Nacrt AU ne sadrži odredbe kojima se obezbeđuje kontinuitet usluga, što može naštetiti ženama koje koriste usluge. Što se tiče registra podataka koji će Ministarstvo pravde voditi, ne precizira se da će

sadržati međusekzione rodno razvrstane podatke. Dakle, AU je **rodno neutralno**, ali bi moglo imati **rodno negativne** uticaje. Preporuke:

- Obezbediti opcije pomoći pri prijavi i uputstva za podnosiocima zahteva sa ograničenim digitalnim veštinama.
- Uvesti zahteve za licenciranje koji usklađuju rodnu ravnopravnost proporcionalno području osnivanja, veličini, kapacitetu i pruženoj usluzi.
- Regulirati procedure za nepotpune elektronske prijave (obavestiti podnosioca zahteva) i ukinuti šestomesečnu zabranu ponovnog podnošenja zahteva u slučajevima tehničkih grešaka ili nedostajuće dokumentacije.
- Predvideti grejs period za ublažavanje problema utvrđenih pre suspenzije. Dodati odredbe kojima se obezbeđuje kontinuitet usluga ako se licence oduzmu ili suspenduju.
- Zahtevati da registar podataka o pružiocima usluga socijalnih i porodičnih usluga sadrži rodno razvrstane međusekzione podatke u skladu sa zahtevima za zaštitu podataka i da se dele sa KAS-om u realnom vremenu putem interoperabilnosti.
- Ukloniti ograničenja u pogledu maksimalnog broja godina koliko se licence mogu obnoviti, jer bi kvalifikovani pružaoци usluga trebalo da budu u mogućnosti da kontinuirano obnavljaju licence.

Administrativno uputstvo br. 03/2024 o participacijama za zdravstvene usluge

Ovo AU reguliše participacije za zdravstvene usluge, izuzeća, korisnike izuzeća, postupke plaćanja i nadoknade troškova u javnom zdravstvenom sektoru. AU je veoma relevantno za rod, jer se žene mogu suočiti sa većim preprekama u pristupu javnim zdravstvenim uslugama nego muškarci, posebno žene iz ruralnih područja i manjina. Participacija, izuzeća i postupci plaćanja mogu imati rodno diferencirane uticaje na žene. Korisnici koji su izuzeti od participacije uključuju osobe prisilno raseljene iz svojih domova, kao što su žrtve porodičnog nasilja i trgovine ljudima. Međutim, ovo izuzeće važi samo za prvu godinu nakon zvanične registracije. Žene čine veliku većinu žrtava rodno zasnovanog nasilja i vreme potrebno za oporavak i reintegraciju može se značajno razlikovati za svaku ženu. Neki zdravstveni uticaji nasilja su dugotrajni. Stoga, trajanje treba da se zasniva na potrebama, koje procenjuju socijalni radnici u planovima upravljanja slučajevima, dok se žrtva u potpunosti ne reintegriše na tržište rada i ne može da priušti plaćanja.

Prelazna odredba je utvrđena kojom se žene izuzimaju od doplaćivanja u vezi sa zdravstvenim uslugama za trudnoću i porođaj, mamografijom i PAP testovima. Međutim, AU ne precizira kako osobe/žene koje pripadaju tim kategorijama proveravaju svoj status. Ovo bi moglo da podrazumeva dodatno vreme i probleme sa pristupom u obezbeđivanju takvih dokaza. Takođe, AU ne zahteva da se podaci o korisnicima, uključujući i svaku izuzetu kategoriju, učestalost korišćenja usluga ili uticaje doplate, razvrstaju po rodu i drugim sociodemografskim kategorijama. Ovo može ograničiti praćenje uticaja na rodnu ravnopravnost. Ukratko, AU sadrži neke mere osetljive na rod, ali može biti više rodno osetljivo. Preporuke:

- Izmeniti jednogodišnji period izuzeća za žrtve porodičnog nasilja i trgovine ljudima, povezujući izuzeća sa ishodima reintegracije u planovima upravljanja slučajevima, kao što je ekonomska stabilnost.
- Navesti kako pojedinci koji pripadaju izuzetim kategorijama proveravaju svoj status koristeći princip jednog šaltera, izbegavajući administrativna opterećenja koja mogu sprečiti pristup.
- Eksplicitno uključiti prihvatilišta za žene i druge institucije za zaštitu specifične za pol u listu izuzetih državnih institucija u članu 5;
- Zahtevati prikupljanje podataka razvrstanih po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i kategoriji izuzeća o korisnicima, učestalosti korišćenja usluga i finansijskom uticaju.

Konceptualni dokument o upravljanju i menadžmentu obrazovanja i stručne obuke

Dokument procenjuje očekivane ekonomske, socijalne, administrativne i institucionalne uticaje opcija politike vezanih za stručno obrazovanje i obuku (SOO), uključujući i efekte na zapošljavanje, pristup obuci, celoživotno učenje i razvoj radne snage.

Veoma je relevantan za rodna pitanja, jer SOO utiče na pristup tržištu rada, a stope učešća žena u radnoj snazi su najniže na zapadnom Balkanu. Ova nejednakost nije pravilno analizirana u Dokumentu. Predložena opcija je reforma institucionalne strukture SOO i Nacionalne agencije za kvalifikacije na Kosovu izmenama pojedinačnih zakona i pokretanjem novog zakona. U Dokumentu se navodi da će predložena opcija povećati zapošljivost kategorija kojima nedostaju kvalifikacije i kojima je potrebna obuka da bi održale ili bile unapređene na svojim radnim mestima. Ne uključuje rodnu analizu za informisanje zakona, kao što je povećanje zapošljivosti različitih žena. Ne bavi se činjenicom da se žene suočavaju sa diskriminacijom u obrazovanju i zapošljavanju, kao ni izazovima zbog obaveza brige (vreme za obuku) usred nefleksibilnih programa SOO, bezbednosnih problema, ograničenja u prevozu, nedovoljne finansijske podrške i ponekad prepreka od strane porodica koje potkopavaju njihovu sposobnost da steknu kvalifikacije. Takođe se ne pominju stereotipi o zanimanjima u SOO, niti kako će se oni rešavati. Dokument nije uključio obaveznu GEIA kako bi se ova pitanja identifikovala i rešila. Sadrži samo jednu tabelu sa rodno razvrstanim podacima, kojoj nedostaju podaci i intersekcionalna analiza. Raznovrsne žene mogu se suočiti sa višestrukim slojevima nejednakosti, što otežava njihov pristup SOO ili zapošljavanju, kao što su žene koje se vraćaju na tržište rada, majke i žene iz ruralnih područja, mlade žene, žene iz manjina i žene sa invaliditetom. Nedostatak pristupa SOO može produžiti njihove niže stope učešća u radu. **Rodno neutralni** dokument i nacrt zakona stoga rizikuju održavanje postojećih rodnih razlika u pristupu SOO i zapošljavanju. Preporuke:

- Sprovesti obaveznu GEIA kako bi se identifikovale potencijalne rodne nejednakosti u pristupu SOO i iskoristiti nalaze za informisanje Dokumenta i nacrta zakona.
- Zahtevati prikupljanje rodno razvrstanih podataka i prema drugim sociodemografskim faktorima, kao što su starost, etnička pripadnost, ruralno/urbano područje, jezik, obaveze brige o ženama, finansijska sredstva i izazovi u vezi sa prevozom kod ciljnih grupa i korisnika SOO, olakšavajući dizajniranje afirmativnih mera. Izveštavati u realnom vremenu KAS-u koristeći interoperabilne sisteme.
- Proceniti procedure upisa, kampanje za podizanje svesti, rasporede obuka i druge povezane dokumente kako bi se analiziralo kako oni mogu nesrazmerno uticati na različite žene, posebno iz marginalizovanih grupa. Uključiti afirmativne mere za rešavanje ovih problema.

Konceptualni dokument za digitalni sadržaj, digitalne usluge i prodaju robe

Dokument procenjuje ekonomske, socijalne i administrativne uticaje kako bi se preporučila najbolja opcija politike za jačanje zaštite potrošača i podršku razvoju digitalnog tržišta na Kosovu. Opcija politike koju preporučuje jeste transponovanje direktiva EU 2019/770 i 2019/771 u okviru regulative o digitalnom sadržaju, digitalnim uslugama i prodaji robe kako bi se uskladilo ugovorno pravo potrošača sa standardima EU u vezi sa digitalnim sadržajem, uslugama i robom. Ovo bi uvelo nova prava, obaveze, mehanizme sprovođenja i zahteve za usklađenost za preduzeća i potrošače.

Dokument je **rodno neutralan** i tvrdi da tokom procesa izrade i istraživanja radna grupa nije identifikovala nikakve uticaje na rod; ne pominje se GEIA. Relevantnost za rod je niska, jer će regulativa povećati ukupnu zaštitu potrošača. Pošto pogođeni potrošači već naručuju onlajn, pretpostavlja se da imaju digitalni pristup i veštine za žalbe. Nepostojanje rodno razvrstanih podataka ne omogućava kvantifikaciju stope učešća žena u digitalnom preduzetništvu i MSP koja prodaju proizvode onlajn. Nove ugovorne obaveze i pravila utičaće na sva mala i srednja preduzeća koja posluju i prodaju proizvode onlajn ili pružaju digitalne usluge. Uticaji ne nose nužno rizik od rodno diferenciranih barijera. Međutim, na putu

implementacije, različite žene i muškarci imaju različite potrebe u pristupu informacijama o reformama, a Dokument se ne bavi podizanjem svesti o rodnoj ravnopravnosti. Preporuke:

- Predvideti kampanje za podizanje svesti o rodnoj ravnopravnosti i smernice, pojednostavljenje i mere podrške usmerene na različite žene i muškarce, olakšavajući sprovođenje.
- Prikupljati podatke razvrstane po rodu i drugim sociodemografskim pokazateljima u vezi sa žalbama, nadzorom tržišta, proizvodima i uslugama kako bi se bolje razumele potencijalne rodne nejednakosti na tržištu. Obezbediti deljenje podataka u realnom vremenu sa KAS-om radi objavljivanja podataka korišćenjem interoperabilnih sistema.

Rezime nalaza na osnovu GEIA ARR

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
AU (VRK) br. 10/2023 o licenciranju Stranih zdravstvenih radnika	Regulisati postupke i uslove za licenciranje, ponovno licenciranje i angažovanje stranih zdravstvenih radnika na Kosovu.	Umereno do visoko. Žene su obično prekomerno zastupljene u zdravstvenom sektoru. Administrativni zahtevi, troškovi, uslovi vezani za migraciju i dozvole za rad mogu različito uticati na žene i muškarce.	Određbe mogu indirektno više uticati na žene nego na muškarce. Zdravstvene radnice, posebno one sa obavezama brige o deci, iz zemalja sa niskim prihodima ili sa prekinutim karijernim putevima, kao što je usled trudnoće, mogu se suočiti sa većim izazovima zbog dugotrajnih, složenih administrativnih procedura, obimnih zahteva za dokumentacijom, obavezne overe i prevoda sa troškovima i visokih nepovratnih naknada.	Trebalo bi da predvidi fleksibilnost u proceni profesionalnog iskustva tamo gde su prekidi povezani sa majčinstvom, brigom o deci ili porodičnim obavezama. Administrativne procedure treba pojednostaviti, a finansijsko opterećenje preispitati kako bi se sprečila indirektna diskriminacija. Treba koristiti rodno osetljiv jezik. Treba zahtevati rodnu ravnotežu u odborima i komisijama za licenciranje.	Ako se sprovede bez rodno osetljivih prilagođavanja, Uputstvo rizikuje indirektno ograničavanje pristupa žena tržištu zdravstvenog rada, posebno majki, mladih i žena migrantkinja.	<ul style="list-style-type: none"> • Izmeniti „jednu godinu neprekidnog iskustva“ tako što će se porodijsko odsustvo priznati kao stručno iskustvo ili zameniti „neprekidno“ sa kumulativnim iskustvom, u skladu sa članom 3, stavom 1.6 ZRR-a. • Zahtevati jednaku rodnu zastupljenost u odboru i komisijama u skladu sa ZRR. • Obezbediti fleksibilnost u proceni profesionalnog iskustva u slučajevima prekida za žene, posebno zbog porodijskog odsustva. • Uključiti rodno osetljiv jezik korišćenjem terminologije koja se odnosi i na žene i na muškarce. • Razmotriti smanjenje ili izuzeće od naknada za ranjive kategorije, uključujući i žene iz zemalja sa niskim prihodima. • Zahtevati prikupljanje rodno razvrstanih podataka o dostavljenim prijavama i licencama i objavljivanje rodno razvrstanih podataka i drugim kategorijama, u skladu sa ZRR-om. Ka interoperabilnosti povezati podatke sa KAS-om radi automatskog objavljivanja. • Pojednostaviti procese ponovnog prijavljivanja omogućavanjem ponovnog prijavljivanja onlajn, minimizirajući vreme potrebno za ponovno prijavljivanje. Razmotriti prihvatanje elektronske overe originala kako bi se smanjili troškovi vremena i putovanja.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
AU (MUP) br. 12/2024 o izmenama i dopunama AU (MUP) br. 04/2023 o registraciji vozila	Izmeniti AU br. 04/2023 o registraciji i vozila, utvrđujući odredbe i postupke za registraciju u vozila, vrste registracije i odjavu na Kosovu.	Umereno. Uputstvo je rodno neutralno. Određene odredbe koje se odnose na zahteve za vozačku dozvolu, uslove vlasništva i pristup uslugama registracije mogu različito uticati na žene zbog postojećih rodnih razlika u posedovanju vozačke dozvole, mobilnosti, digitalnom pristupu i socio-ekonomskim faktorima.	Alternativna procedura koja zahteva određivanje korisnika vozila putem notarizovanog ovlašćenja povećava troškove i administrativne korake i stvara zavisnost, potencijalno jačajući tradicionalne rodne uloge. Zahtevi za fizičko prisustvo u centrima za registraciju vozila za određene procedure mogu nesrazmerno uticati na žene sa obavezama negovanja, ograničenom pokretljivošću ili nižom digitalnom pismenošću.	Jasno razlikovati vlasništvo nad vozilom i upravljanje vozilom, omogućavajući registraciju vozila na ime vlasnika bez obzira na posedovanje vozačke dozvole. Minimizirati obavezno lično pojavljivanje i obezbediti pristupačne alternative za pojedince koji se suočavaju sa ograničenjima mobilnosti, vremena ili digitalnog pristupa	Sa promenama, to može podržati ravnopravnost priznavanje imovinskih prava žena i povećati procenat vozila registrovanih na imena žena.	<ul style="list-style-type: none"> Osigurati mere koje omogućavaju registraciju vozila na ime vlasnika bez potrebe za vozačkom dozvolom. Rešiti potencijalne rodne razlike u digitalnom pristupu za ranjive grupe, uključujući i osobe sa invaliditetom, i/ili obezbediti alternativne mehanizme podrške, s obzirom na to da veštačka inteligencija zahteva kombinaciju onlajn i ličnih procedura. Pružiti pomoć pri ličnim prijavama onima kojima je potrebna. Zahtevati redovno prikupljanje i objavljivanje podataka o vlasništvu vozila, registraciji, odjavi i korišćenju onlajn usluga u odnosu na lične usluge, razvrstanih po rodu i starosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, etničkoj pripadnosti i invaliditetu, kako bi se identifikovale i rešile rodno diferencirane prepreke i troškovi. Povezati se sa KAS-om kroz interoperabilnost. Produžiti radno vreme CRV-a određenim danima ili subotom kako bi se olakšao pristup zaposlenim ženama/muškarcima. Minimizirati obavezno lično prisustvo i obezbediti pristupačne alternative za pojedince koji se suočavaju sa ograničenjima mobilnosti, vremena ili digitalnog pristupa. Omogućiti podnošenje sve papirologije onlajn i prijem registarskih tablica poštom.
AU (u zdravstvu) br. 01/2025 - o uslovima i postupcima za objavljivanje zdravstvenih delatno	Regulisati postupke licenciranja zdravstvenih usluga.	Rodno neutralno. Jednako učešće i zastupljenost nisu obrađeni prema ZRR. Sadrži proceduralne elemente koji mogu	Žene sa ograničenom digitalnom pismenošću mogu se suočiti sa preprekama zbog isključive upotrebe elektronskog sistema za prijavu. Odsustvo zahteva za rodnom	Obezbediti jednak pristup postupcima licenciranja omogućavanjem i ličnih prijava. Zahtevati rodno uravnoteženu zastupljenost u Odboru za licenciranje i	Može podržati jednak pristup žena i muškaraca prijavljivanju za pružanje zdravstvenih usluga.	<ul style="list-style-type: none"> Dozvoliti podnošenje prijave lično ili uz pomoć. Zahtevati jednaku rodnu zastupljenost u Odboru za licenciranje privatnih zdravstvenih ustanova i Komisiji za žalbe, u skladu sa ZRR-om.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
sti u privatnim ustanovama		stvoriti indirektnu rodnu barijere.	ravnotežom u Odboru za licenciranje i Komisiji za žalbe može ograničiti zastupljenost žena u donošenju odluka i uticati na ishode licenciranja	Komisiji za žalbe.		
Nacrt zakona o poslovnim društvima	Regulisati osnivanje, organizaciju, prava i obaveze poslovnih organizacija i vlasnika i definisati mandat Agencije za registraciju preduzeća Kosova	Visoka rodna relevantnost jer reguliše pristup vlasništvu nad preduzećima, registraciji i likvidaciji. Ovo su oblasti u kojima postoje strukturne rodne razlike, s obzirom na nedovoljnu zastupljenost žena među vlasnicima preduzeća.	Žene su pogođene jer imaju tendenciju da poseduju mala i srednja preduzeća. Žene iz marginalizovanih i manjinskih grupa suočavaju se sa administrativnim preprekama zbog ograničenog vremena, finansijskih resursa, digitalnih veština, pristupa digitalnim sistemima. Onlajn registracija je dostupna na albanskom jeziku bez smernica za govornike srpskog i engleskog jezika. Ovi elementi stavljaju žene manjina i govornike nealbanskog jezika u nepovoljan položaj.	Rešiti strukturne i digitalne prepreke, osiguravajući pristup registraciji za različite žene, uključujući lično i na različitim jezicima. Zakon predviđa rodnu ravnopravnost u rukovodstvu akcionarskih društava, što može doprineti rodnoj ravnopravnosti.	lako digitalizacija smanjuje vreme i troškove u celini, bez inkluzivnog dizajna rizikuje pojačavanje rodne nejednakosti povećanjem neformalnosti među preduzećima kojima upravljaju žene i ograničavanjem njihovog pristupa finansiranju, grantovima i tržišnim mogućnostima. Kvota od 40% za rukovodeća mesta u akcionarskim društvima može doprineti rodnoj ravnopravnosti.	<ul style="list-style-type: none"> Osigurati da su onlajn usluge registracije preduzeća, smernice i instrukcije Agencije za registraciju preduzeća Kosova u potpunosti dostupni i funkcionalno ekvivalentni na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, kako bi se sprečila indirektna diskriminacija osoba koje ne govore albanski, uključujući žene iz manjina. Omogućiti i procedure podnošenja zahteva uz pomoć. Obezbediti podsticaje za preduzeća koja prvi put vode žene kao registrovana preduzeća

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
Nacrt zakona o zanatstvu	Reguliše obavljanje zanatskih i umetničkih delatnosti, uključujući i registraciju, licenciranje, stručne kvalifikacije i organizovanje preko Zanatske komore	Visoka rodna relevantnost jer reguliše samozapošljavanje, male i porodične ekonomske aktivnosti u kojima su žene često angažovane, uključujući i neformalni, neplaćeni rad.	Žene angažovane u porodičnim zanatskim preduzećima mogu se suočiti sa preprekama zbog članarina, troškova licenciranja, neplaćenog rada, neformalnog rada, nejednakog pristupa nasleđivanju i manjeg pristupa mentorstvu i profesionalnim mrežama potrebnim za dobijanje stručnih kvalifikacija i zvanja.	Mere bi trebalo da se pozabave ekonomskim i strukturnim preprekama ukidanjem naknada, osiguravanje prava i uvođenjem mentorstva i mogućnosti za obuku žena. Trebalo bi da postoje kvote za jednaku zastupljenost u Komori.	Bez promena, to može pojačati postojeće rodne nejednakosti u neplaćenom radu, neformalnom sektoru, pristupu sektoru, stručnom napredovanju i donošenju odluka. Jednaka zastupljenost u Komori može poboljšati učešće žena.	<ul style="list-style-type: none"> • Ukinuti naknade za nedovoljno zastupljene rodove i grupe kao afirmativnu meru u skladu sa posebnim merama ZRR-a; • Predvideti programe obuke i mentorstva za nedovoljno zastupljene rodove koji žele da postanu majstori zanata. • Navesti kvote za rodnu zastupljenost (minimalni procenat od 50% prema Zakonu o zanatstvu) za sve strukture u Komori. • Uskladiti odredbe sa Zakonom o radu, regulišući radni odnos između članova porodice, štiteći radna prava, uključujući porodijsko i druga plaćena odsustva, i zahtevajući doprinose za penziju. • Uključiti u odredbe o nasleđivanju da se ono mora deliti podjednako bez obzira na rod. • Zahtevati prikupljanje i automatizovano izveštavanje KAS-u o rodno razvrstanim podacima u registrima zanata, licenci i stručnih zvanjima, koristeći interoperabilne sisteme. Ovo može omogućiti bolju analizu uticaja diferenciranih po rodu.
AU MŽSPPI br. 03/2025 o postupcima i kriterijumima za licenciranje fizičkih i pravnih lica za izradu izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu	Reguliše postupak licenciranja fizičkih i pravnih lica za izradu izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu.	Ovim se reguliše pristup specijalizovanim stručnim uslugama gde su žene nedovoljno zastupljene i mogu se suočiti sa preprekama pri ulasku. Sprovođenje procena uticaja na životnu	Kruti zahtevi kao što su minimalno 5 godina iskustva, istorija objavljivanja, prethodna saradnja sa licenciranim stručnjacima, nepovratne naknade i pragovi za zapošljavanje mogu staviti žene u nepovoljan položaj, posebno mlade žene i žene iz marginalizovanih grupa koje imaju veću	Kriterijumi za licenciranje mogu prepoznati porodijsko odsustvo, ograničenja umrežavanja, rad sa skraćenim radnim vremenom i smanjiti finansijske i administrativne prepreke kako bi se postigao jednak pristup. Komisija bi trebalo da ima rodnu	Povećati učešće žena kao stručnjaka za procenu uticaja na životnu sredinu i u donošenju odluka u sektoru.	<ul style="list-style-type: none"> • Koristiti rodno odgovoran jezik umesto člana 3 kako bi se izbeglo jačanje rodnih stereotipa. • Smanjiti naknade za podnošenje zahteva i obnavljanje licenci i ponuditi delimičan povraćaj novca ako se zahtevi odbiju. Za postupke obnavljanja, ukloniti zahteve za identifikaciju i prethodnu licencu, jer Ministarstvo ima ove zahteve. • Zahtevati od Komisije koja pregleda zahteve da ima rodnu ravnotežu prema lokalnom zakonodavstvu (50%).

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
životnu sredinu		sredinu može imati rodnu relevantnost, uključujući i interakcije sa klijentima i sadržaj, iako se to ne uzima u obzir.	verovatnoću da imaju prekinute karijere, obaveze brige o drugima, ograničene profesionalne mreže i manji pristup finansiranju.	kvotu po lokalnom zakonodavstvu.		<ul style="list-style-type: none"> • Zahtevati prikupljanje i objavljivanje rodno razvrstanih podataka o podnosiocima zahteva i licenciranim fizičkim i pravnim licima, automatski ažuriranih u KAS korišćenjem interoperabilnosti. • Omogućiti ekvivalentno iskustvo kao što su rad na projektima, konsultantske usluge, angažovanje sa skraćenim radnim vremenom i/ili mentorstvo, što može koristiti stručnjakinja koje možda nemaju jednak pristup formalnijem iskustvu.
Uredba (VRK) br. 20/2024 o obrazovanju, obuci i priznavanju usluga i stručnjaka	Uspostaviti zahteve i procedure za licenciranje, obrazovanje i obuku stručnjaka za zaštitu od zračenja i nuklearnu bezbednost.	Regulisanje pristupa i obnavljanje licenci može uključivati indirektno prepreke za angažovanje žena. Licencirani stručnjaci bi morali da znaju o zdravstvenim rizicima zračenja za žene i muškarce, pored fetusa u trudnoći.	Kriterijumi za obnavljanje licence ne uzimaju u obzir prekide zbog porodijskog odsustva, rada sa skraćenim radnim vremenom ili brige o drugima. Iako se rizici od zračenja povezani sa trudnoćom obrađuju, drugi zdravstveni rodni rizici se ne obrađuju. Nema odredbi o rodnoj ravnoteži za komisiju.	Podstaci više žena, uključujući i one u reproduktivnom dobu, da uđu u sektor. Obezbediti jednak pristup informacijama za različite žene i muškarce o uticajima zračenja na zdravlje. Dalja rodna ravnopravnost u donošenju odluka u Komisiji.	Obezbediti i fleksibilnost u zahtevima za obuku i obnavljanje licenci kako bi se povećalo učešće žena u ovom sektoru. Poboljšati jednak pristup žena i muškaraca informacijama o zdravlju i eventualno zdravstvenim ishodima. Omogućiti rodnu ravnopravnost u donošenju odluka.	<ul style="list-style-type: none"> • Zahtevati od stručnjaka za obuku da imaju dovoljno znanja i kapaciteta za sprovođenje obuke o uticajima zračenja, uključujući i široke potencijalne uticaje na zdravlje žena i muškaraca i njihovu prevenciju. • Izmeniti sistem bodovanja za obnavljanje licenci, koji zahteva prosek od 20 dana godišnje za sticanje bodova, da bude fleksibilniji i kumulativan tokom pet godina kako bi se rešili slučajevi zaposlenja sa nepunim radnim vremenom ili porodijskog odsustva. • Prikupljanje i izveštavanje o rodno razvrstanim podacima u skladu sa zahtevima kosovskog ZRR. • Zahtevati od Komisije da ima rodnu ravnotežu (50%), na osnovu ZRR/a.
AU (MKOS) br. 02/2025 o kriteriju	Reguliše zahteve i procedure za licenciranje fizičkih	Uputstvo reguliše licenciranje u sektoru gde su	Isključivo oslanjanje na elektronske sisteme za prijavu bez oflajn podrške	Kriterijumi i procedure licenciranja trebalo bi da priznaju porodijsko	Uz rodno odgovornost i mere, može podržati ravnopravnost	<ul style="list-style-type: none"> • Koristiti rodno osetljiv jezik. • Uvesti priznavanje prekida u karijeri zbog porodijskog odsustva prilikom obračuna godina iskustva.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
mima, zahtevi ma, pravili ma i procedurama u vezi sa izdavanjem, administriranjem i oduzimanjem profesionalnih licenci za fizička i pravna lica u oblasti kulturnog nasleđa	i pravnih lica koja se bave konzervatorskim, restauratorskim i arheološkim aktivnostima.	žene nedovoljno zastupljene, posebno u tehničkoj restauraciji i na višim stručnim pozicijama u sektoru kulturnog nasleđa.	može otežati pristup. Prekidi u karijeri povezani sa majčinstvom i negom mogu staviti žene u nepovoljan položaj. Nijedna odredba ne obezbeđuje rodno uravnoteženu zastupljenost u Odboru za licenciranje.	odsustvo i promovišu rodnu ravnotežu u donošenju odluka. Odbor bi mogao da bude obavezan da uključi rodnu analizu u izveštaje, kako bi se identifikovale oblasti za poboljšanje rodne ravnopravnosti.	nije učešće i liderstvo žena u sektoru kulturnog nasleđa.	<ul style="list-style-type: none"> • Redovno prikupljati i objavljivati podatke razvrstane po rodu i drugim socioekonomskim pokazateljima o podnosiocima zahteva za licencu i odobrenjima, povezujući ih sa KAS radi interoperabilnosti u skladu sa ZRR-om. • Zahtevati rodnu kvotu u Odboru u skladu sa ZRR (50%). • Zahtevati od Odbora da uključi rodnu analizu u svoje izveštaje, kako bi se identifikovale oblasti za poboljšanje rodne ravnopravnosti. • Obezbediti onlajn i oflajn podršku podnosiocima zahteva.
Nacrt zakona o bankama	Regulisati bankarske i finansijske aktivnosti.	Veoma je rodno relevantan jer reguliše pristup finansiranju, zapošljavanju, srednjim i visokim pozicijama u finansijskom sistemu i pozicijama donošenja odluka u bankarskom sektoru.	Žene su nedovoljno zastupljene na srednjim i višim rukovodećim pozicijama i pozicijama donošenja odluka u bankarskom sektoru. Prekomerna zastupljenost muškaraca među bankarskim liderima može doprineti pristrasnoj proceni rizika i dizajnu finansijskih proizvoda koji ne odgovaraju adekvatno na potrebe žena, posebno marginalizovanih žena.	Trebalo bi da se pozabavi strukturnim rodnim neravnotežama u rukovodstvu banaka, pristupu finansijama i liderstvu kroz afirmativne mere i kvote, prema ZRR-u. Moglo bi da podstakne korišćenje intersekcionalnih, rodno razvrstanih podataka kako bi se informisao rodno odgovorniji dizajn finansijskih proizvoda.	Rodno odgovorne mere bi pozitivno doprinele rodnoj ravnopravnosti poboljšanim donošenjem odluka žena u bankarskom sektoru i pristupu finansijama. Trenutne odredbe sa muškim jezikom pojačavaju rodne stereotipe u sektoru, potencijalno obeshrabrujući	<ul style="list-style-type: none"> • Zahtevati podatke o vlasnicima računa, zahtevima za kredite, odobrenjima kredita i njihovim iznosima, depozitima i finansijskim uslugama razvrstane po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji i invaliditetu, koji se redovno dostavljaju i objavljuju od strane KAS-a putem interoperabilnog sistema. • Koristiti rodno osetljiv jezik. • Zahtevati rodno uravnoteženu zastupljenost u bankarskim odborima u skladu sa ZRR.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
					učesće žena i potkopavajući pristup finansijama.	
AU (VRK) br. 04/2024 o cenovniku naknada za katastarske i geodetske proizvode i usluge uknjižbe imovine	Reguliše naknade za uknjižbu imovine, katastarske i geodetske proizvode za svu nepokretnu imovinu	Veoma relevantno za rod, s obzirom na nedovoljnu zastupljenost žena među vlasnicima imovine. Žene se mogu suočiti sa dodatnim preprekama prilikom ostvarivanja svojih imovinskih prava u slučajevima porodičnog nasilja, razvoda i nasleđene imovine.	Kako se prepoznaje, žene koje primaju socijalnu pomoć, osobe sa invaliditetom, žrtve porodičnog nasilja i preživele seksualnog nasilja u ratu mogu se suočiti sa dodatnim preprekama i možda neće moći da priušte naknade. Mogu se suočiti sa preprekama prilikom dobijanja dokaza o svom statusu.	Uvodi rodno osetljiva izuzeća od naknada koja mogu poboljšati pristup žena uslugama uknjižbe imovine i imovinskim pravima.	Potencijalno pozitivan uticaj na rodnu ravnopravnost smanjenjem finansijskih prepreka za uknjižbu imovine. Uticaj zavisi od svesti žena i pristupa izuzećima.	<ul style="list-style-type: none"> • Zahtevati redovno izveštavanje o podacima o registraciji imovine po rodu i izuzećima od taksi, razvrstanim po rodu i starosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, etničkoj pripadnosti, primaocu socijalne pomoći, žrtvi rodno zasnovanog nasilja, samohranom majci i invaliditetu, KAS-u radi trenutnog objavljivanja putem interoperabilnosti. • Uvesti smanjenje taksi za prvu registraciju imovine za sve žene kako bi se povećao procenat imovine registrovane na žene. • Proširiti izuzeća od taksi kako bi se uključile žrtve svih oblika rodno zasnovanog nasilja, a ne samo žrtve seksualnog nasilja tokom rata i porodičnog nasilja • Poboljšati interoperabilnost i princip jednog šaltera kako podnosioci zahteva ne bi morali da dostavljaju dodatne dokaze koje država već poseduje, kao što je dokaz o primanju socijalne pomoći. • Jasnije regulisati da se informacije o izuzećima jasno navedu podnosiocima zahteva.
AU (MŽSP PI) br. 06/2024 o izdavanju dozvola geodetskim kompanijama i licenciranju geodeta	Regulisati procedure, standarde i naknade za dozvole geodetskim kompanijama i licenciranje geodeta	Rodno relevantno jer reguliše pristup licenciranju profesiji i sadrži proceduralne i finansijske zahteve koji imaju indirektan uticaj na rod.	Strogi rokovi za prijavu, ograničen broj obrađenih prijavi godišnje, oslanjanje na štampanu dokumentaciju i visoke naknade za licenciranje nesrazmerno pogađaju žene, posebno one sa prekidima u karijeri, obavezama	Dozvoljava suspenziju licence zbog porodijskog odsustva, ali bi trebalo da omogući ženama da izaberu dužinu suspenzije. Trebalo bi da smanji naknade za određene grupe i	Uz rodno odgovornu mere, može se promovirati rodna ravnopravnost poboljšanjem pristupa, zadržavanja žena u sektoru.	<ul style="list-style-type: none"> • Izmeniti proces prijavljivanja kako bi se obezbedila veća fleksibilnost u vremenu podnošenja prijavi, kao što je kontinuirana obrada prijavi. Obezbediti mogućnost otpremanja potrebnih dokumenata koristeći eKosova ili elektronski sistem. • Smanjiti tarife ili obezbediti afirmativne mere za određene grupe koje nemaju pristup finansiranju, uključujući žene.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
			brige o drugima, manje fleksibilnim radom i ograničenim pristupom finansiranju.	omogućiti onlajn prijavu kako bi se smanjilo vreme i troškovi.		<ul style="list-style-type: none"> Izmeniti član 22 (stav 2) kako bi licencirani geodetski inspektori mogli da odrede trajanje suspenzije za porodijsko odsustvo.
AU (MIET) br. Xx/2025 o postupcima za unos podataka u Registar stvarnih vlasnika iz Registra preduzeća i neprofitnih organizacija	Reguliše postupke za unos podataka u Registar stvarnih vlasnika iz Registra preduzeća i neprofitnih organizacija	Mala relevantnost za rodnu ravnopravnost, s obzirom na njegovu veoma tehničku prirodu.	Dok više muškaraca ima tendenciju da poseduje preduzeća, žene su dobro zastupljene među liderima neprofitnih organizacija. Nekim ženama i određenim sociodemografskim grupama može biti potrebna podrška pri registraciji.	Registar treba da prikuplja rodno razvrstane podatke i drugim sociodemografskim faktorima. Trebalo bi da koristi rodno neutralan jezik kako bi se izbeglo promovisanje rodni stereotipa.	Uvođenje rodno osetljivog jezika i razvrstanih podataka moglo bi imati pozitivan uticaj razotkrivanjem rodni stereotipa vezanih za vlasništvo nad preduzećima.	<ul style="list-style-type: none"> Zahtevati da registar prikuplja i redovno izveštava putem interoperabilnih sistema KAS-u podatke o vlasnicima odnosno ciljnim grupama, razvrstane po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i/ili drugim sociodemografskim faktorima. Osigurati upotrebu rodno neutralnog jezika kako se ne bi promovisali rodni stereotipi. Obezbediti ličnu podršku nevladinim organizacijama koje vode žene kako bi se omogućio lakši pristup.
Procena uticaja na prebivalište i boravište	Proceniti zakonski okvir o prebivalištu i boravištu na Kosovu, identifikujući pravne praznine koje bi omogućile sveobuhvatni registar adresa za prebivalište i boravište.	Veoma relevantno za rod, jer reguliše pristup dozvolama za prebivalište i boravište, što može biti izazovnije za žene, posebno migrantkinje i marginalizovane grupe. Međutim, dokument je rodno neutralan.	Žene, posebno migrantkinje, i marginalizovane grupe mogu se suočiti sa preprekama prilikom podnošenja zahteva u vezi sa nivoom obrazovanja, godinama, finansijskim sredstvima, (ne)zaposlenošću ili neformalnim radom, ekonomskom zavisnošću od drugih i porodičnim sporovima, između ostalog.	Trebalo bi da koristi GEIA za procenu prava i pristupa uslugama. Ovo bi moglo otkriti kako procesi treba da smanje prepreke za žene, posebno migrantkinje.	Ako se oslanja na rodnu analizu, zakon će doprineti kreiranju politika zasnovanih na dokazima i pravilno rešiti prepreke sa kojima se suočavaju žene, omogućavajući im ravnopravni pristup prebivalištu.	<ul style="list-style-type: none"> Sprovesti GEIA kako bi se osiguralo da rodna analiza informiše predložene opcije i da se one bave svim identifikovanim preprekama i nejednakostima vezanim za rod prilikom podnošenja zahteva za prebivalište. Zahtevati konsultacije sa ARR prilikom izrade konceptualnih dokumenata i osigurati prikupljanje i korišćenje rodno razvrstanih podataka za kreiranje politika zasnovanih na dokazima Osigurati da radna grupa koja priprema konceptualni dokument ima rodno stručnjaka ili službenika za rodnu ravnopravnost. Priložiti sve GEIA šablone kao anekse objavljenom dokumentu i da rodna analiza uključuje pažnju na interseksionalnost. Osigurati da novi registar zahteva podatke razvrstane prema rodu i starosti, etničkoj pripadnosti,

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
						nacionalnosti, invaliditetu i drugim sociodemografskim faktorima. Trebalo bi da bude interoperabilan sa KAS-om, omogućavajući pristup rodno razvrstanim podacima u realnom vremenu.
Nacrt zakona o veterinarstvu	Reguliše veterinarske aktivnosti i usluge radi zaštite zdravlja životinja i ljudi, osiguravajući bezbednost hrane i proizvoda životinjskog porekla. Aktivnosti uključuju licenciranje veterinarstva, inspekcije, tarife i izveštavanje. Reguliše Veterinarsku komoru i Agenciju za hranu i veterinu.	Veoma relevantno za rodove, reguliše pristup licenciranim profesijama i utiče na poljoprivredne aktivnosti u kojima žene učestvuju, često neformalno.	Žene su prekomerno zastupljene među neformalnim radnicima i bave se poljoprivrednim radom, posebno na malim porodičnim farmama, što je regulisano ovim Zakonom. Žene mogu biti manje u mogućnosti da plate potrebne naknade, ali nisu predviđeni izuzeci. Nacrt zakona obavezuje korišćenje elektronskog sistema za prijavljivanje i registraciju podataka, za šta se žene mogu suočiti sa dodatnim preprekama zbog ograničenog školovanja, digitalnih veština ili digitalnog pristupa.	Integrirati rodno odgovorne inspekcije kako bi se rešila neformalnost, ka formalizaciji zaposlenosti žena i poboljšanju njihovih radnih prava, ekonomske situacije i penzija. Uspostaviti afirmativne mere za ukidanje naknada. Podržaće se korišćenje digitalnih usluga lično i smanjiti početne sankcije, pružajući više vremena i rodno odgovorne podrške za prilagođavanje.	Bez rodno odgovornog pristupa ili mera ublažavanja, postoji rizik od povećanja neformalnosti, povećanja prepreka za pristup veterinarima i održavanja ili pogoršanja učešća žena u radnoj snazi (i neformalnosti), posebno u poljoprivrednom sektoru. Predložene revizije mogle bi doprineti smanjenju angažovanja žena u neformalnom radu, doprinoseći poboljšanju ekonomske jednakosti.	<ul style="list-style-type: none"> U inspekcije uključiti zahteve za osiguravanje da su članovi porodice angažovani u porodičnim preduzećima registrovani sa ugovorima o radu, platama, penzijskim doprinosima i radnim pravima. Zahtevati od inspektora da prođu obuku o rodno odgovornim pristupima inspekcijama koji razmatraju rodne nejednakosti i kršenja prava unutar porodica, i kako im se obrate na rodno odgovoran, pažljiv način. Uvesti mere ublažavanja kao što su smanjene sankcije i naknade za male operatere Uvesti prelazne periode i ličnu pomoć za podršku učenju i korišćenju digitalnih sistema; osigurati da jednošalterski centri imaju dostupne takve usluge, uključujući i računare i digitalne alate koje osobe bez njih mogu koristiti, kao i ljudske resurse obučene za rodno odgovoran pristup podršci različitim korisnicima pri registraciji. Zahtevati prikupljanje podataka razvrstanih po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i drugim sociodemografskim faktorima, automatski deljenih sa KAS-om koristeći interoperabilne sisteme, omogućavajući pregled i analizu podataka u realnom vremenu.
Konceptualni dokum	Procena regulatornih	Visoka rodna relevantno	Žene, posebno iz marginalizovani	Dokument treba da koristi alat 7	Tretiranje rodnih uticaja	<ul style="list-style-type: none"> Koristiti obavezne GEIA alate date u Priručniku za

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
ent o istraživačko-naučnoj aktivnosti i inovacijama	uticaja opcija politike za poboljšanje pravnog okvira za istraživanje, naučnu aktivnost i inovaciona Kosovu	st u vezi sa raznovrsnim angažovanjem žena u istraživanju, naučnoj aktivnosti i inovacijama.	h grupa, mogu se suočiti sa preprekama u učešću u naučnim istraživanjima.	GEIA koji zahteva Priručnik za razvoj konceptualnih dokumenata kako bi se analiziralo kako Zakon može uticati na raznovrsne žene i muškarce, koristeći nalaze za informisanje o njegovom dizajnu.	kao neutralnih, predložena opcija rizikuje održavanje postojećih rodni nejednakosti u istraživanju i inovacijama. Na osnovu GEIA-e, moglo bi se utvrditi kako bi spajanje dva zakona moglo smanjiti strukturne barijere i podstaći učešće žena u naučnim istraživanjima.	<p>razvoj konceptualnih dokumenata (str. 115).</p> <ul style="list-style-type: none"> Osigurati da radna grupa koja razvija konceptualni dokument ima stručnjaka za rodnu ravnopravnost ili službenika za rodnu ravnopravnost. Osigurati da GEIA uključuje pažnju na intersekcionalnost. Koristiti GEIA da uključite rodno razvrstane podatke i drugim sociodemografskim kategorijama u dokument, informišući njegov sadržaj. Uključiti afirmativne mere za rešavanje nejednakosti u istraživanju i inovacijama.
Konceptualni dokument o organskoj poljoprivredi	Procena najboljih opcija politike za regulisanje organske proizvodnje, sertifikacije, označavanja i sistema inspekcije u skladu sa organskim standardima EU	Relevantno u praksi, jer procedure utiču na pristup organskoj proizvodnji i sertifikaciji u sektoru gde se žene suočavaju sa nejednakostima i često rade neformalno.	Žene poljoprivrednici, posebno one koje se bave poljoprivredom malog obima i u porodičnim vlasništvima, suočavaju se sa većom neformalnošću, ograničenim digitalnim veštinama, vremenskim ograničenjima i nedostatkom formalnog vlasništva nad zemljištem ili zakupa.	Trebalo bi da uključuje prikupljanje međusekcionih rodno razvrstanih podataka o postupcima sertifikacije, registracije i inspekcije. Trebalo bi da se bavi potencijalnim razlikama u pristupu različitim ženama u vezi sa vlasništvom nad zemljištem, nasleđivanje, digitalnim alatima, znanjem i	Bez odgovarajuće procene, preporuke politika rizikuju nenamerno pojačavanje rodni nejednakosti isključivanjem žena sa formalnih organskih tržišta, povećanje neformalnosti i prodaje	<ul style="list-style-type: none"> Koristiti obavezne alate GEIA u Priručniku za razvoj konceptualnih dokumenata za procenu i rešavanje rodni nejednakosti. Osigurati da radna grupa za dokumenta ima stručnjaka za rodnu ravnopravnost ili službenika za rodnu ravnopravnost. Osigurati da zakon zahteva prikupljanje i izveštavanje u realnom vremenu o organskoj poljoprivredi, korisnicima zemljišta, vlasnicima zemljišta i organskoj proizvodnji KAS-u koristeći interoperabilne sisteme. Rešiti probleme digitalnog pristupa uz ličnu pomoć kako bi se olakšala registracija.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
				pitanjima neformalnosti,	van zvaničnih sistema inspekcije Osiguravanje da afirmativne mere mogu doprineti ekonomskoj jednakosti.	
Nacrt administrativnog uputstva o postupku za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licenci za pružaoce socijalnih i porodičnih usluga	Reguliše postupke za licenciranje, obnavljanje, suspenziju, oduzimanje, žalbe i naknade za pružaoce socijalnih i porodičnih usluga	Visoka rodna relevantnost jer socijalne i porodične usluge pretežno pružaju žene i pretežno ih koriste žene, uključujući žrtve rodno zasnovanog nasilja, starije žene, samohrane majke i osobe sa invaliditetom, između ostalih.	Nevladine organizacije koje vode žene, skloništa i pružaoce usluga u ruralnim područjima mogu se suočiti sa nesrazmernim preprekama zbog krutih zahteva i šestomesečnom zabranom ponovnog podnošenja zahteva ako je zahtev odbijen. Žene korisnice mogu se suočiti sa prekidom usluga ako su licence suspendovane ili opozvane, a alternativne usluge nisu dostupne	Trebalo bi uvesti proporcionalne zahteve za licenciranje na osnovu područja osnivanja, veličine i kapaciteta. Obezbediti podršku za elektronsku prijavu za žene sa niskim digitalnim veštinama ili pristupom. Ukloniti vremenska ograničenja za ponovno podnošenje zahteva. Obezbediti kontinuitet usluga usred suspenzije licence kako bi se izbegla šteta za korisnike (npr. žrtve nasilja)	Bez ovih rodno odgovornih mera, određene rizikuju da pojačaju strukturne nejednakosti ograničavanjem usluga koje vode žene i smanjenjem pristupa ovim uslugama za ranjive žene. Obezbediti vanje rodno odgovornih usluga može poboljšati pristup raznovrsnih žena pružanju usluga, osigurati kontinuitet kvalitetnih usluga i doprineti rodnoj ravnopravnosti u širem smislu	<ul style="list-style-type: none"> • Obezbediti opcije pomoći pri prijavi i uputstva za podnosiocima zahteva sa ograničenim digitalnim veštinama. • Uvesti zahteve za licenciranje koji usklađuju rodnu ravnopravnost proporcionalno području osnivanja, veličini, kapacitetu i pruženoj usluzi. • Regulisati procedure za nepotpune elektronske prijave (obavestiti podnosioca zahteva) i ukinuti šestomesečnu zabranu ponovnog podnošenja zahteva u slučajevima tehničkih grešaka ili nedostajuće dokumentacije. • Predvideti grejs period za ublažavanje problema utvrđenih pre suspenzije. Dodati odredbe kojima se obezbeđuje kontinuitet usluga ako se licence oduzmu ili suspenduju. • Zahtevati da registar podataka o pružiocima usluga socijalnih i porodičnih usluga sadrži rodno razvrstane međusekcionne podatke u skladu sa zahtevima za zaštitu podataka i da se dele sa KAS-om u realnom vremenu putem interoperabilnosti. • Ukloniti ograničenja u pogledu maksimalnog broja godina koliko se licence mogu obnoviti, jer bi kvalifikovani pružaoce usluga trebalo da budu u mogućnosti da kontinuirano obnavljaju licence.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
AU br. 03/2024 o participacijama za zdravstvene usluge	Regulisanje participacije, izuzeća, korisnika izuzeća i postupak plaćanja i nadoknade troškova u sektoru javnog zdravstva na Kosovu	Visoka rodna relevantnost jer žene, posebno manjine i ruralne, imaju manji pristup uslugama javnog zdravstva	Žene su pogođene, posebno samohrane majke, žene sa niskim prihodima, starije žene, žrtve nasilja i žene koje primaju socijalnu pomoć. Jednogodišnje izuzeće za žrtve može biti nedovoljno da postignu finansijsku stabilnost. Postupci verifikacije su nejasni, što bi moglo stvoriti opterećenje. Prihvatišta nisu eksplicitno uključena	AU treba da prilagodi vremenske rokove za izuzeće za žrtve nasilja kako bi odražavali stvarnost reintegracije i potrebno vreme. Razjasniti i pojednostaviti postupke verifikacije.	kroz pravilno pružanje usluga. Bez ovih mera, participacije mogu pojačati ekonomsku ranjivost u ženama iz marginalizovanih grupa, ometajući njihov pristup osnovnim zdravstvenim uslugama, što može doprineti lošim zdravstvenim ishodima, posebno među ženama. Preduzimanje navedenih mera može doprineti poboljšanju zdravstvenih ishoda različitih žena.	<ul style="list-style-type: none"> Izmeniti jednogodišnji period izuzeća za žrtve porodičnog nasilja i trgovine ljudima, povezujući izuzeća sa ishodima reintegracije u planovima upravljanja slučajevima, kao što je ekonomska stabilnost. Naveći kako pojedinci koji pripadaju izuzetim kategorijama proveravaju svoj status koristeći princip jednog šaltera, izbegavajući administrativna opterećenja koja mogu sprečiti pristup. Eksplicitno uključiti prihvatilišta za žene i druge institucije za zaštitu specifične za pol u listu izuzetih državnih institucija u članu 5; Zahtevati prikupljanje podataka razvrstanih po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji, invaliditetu i kategoriji izuzeća o korisnicima, učestalosti korišćenja usluga i finansijskom uticaju.
Konceptualni dokument o upravljanju i rukovođenju obrazovanju i stručnog osposobljavanja	Procenjuje očekivane ekonomske, socijalne, administrativne i institucionalne uticaje opcija politike	Veoma je relevantna za rodnu ravnopravnost, jer stručno obrazovanje i obuka utiču na pristup tržištu rada, mogućnosti	Pogođene grupe uključuju žene, posebno žene koje se vraćaju na tržište rada, majke i žene iz ruralnih područja, mlade žene, žene iz manjinskih zajednica i žene sa invaliditetom. Suočavaju se	Trebalo bi da primeni rodno odgovornu procenu zasnovanu na temeljnoj proceni odgovornosti u vezi sa zdravljem i ravnopravnošću žena, koja bi trebalo da proceni kako	Bez rodne analize, opcije politike rizikuju da pojačaju postojeće rodne nejednakosti u pristupu stručnom obrazovanju i obuci	<ul style="list-style-type: none"> Sprovesti obaveznu GEIA kako bi se identifikovale potencijalne rodne nejednakosti u pristupu SOO i iskoristiti nalaze za informisanje Dokumenta i nacrtu zakona. Zahtevati prikupljanje rodno razvrstanih podataka i prema drugim sociodemografskim faktorima, kao što su starost, etnička pripadnost, ruralno/urbano područje, jezik, obaveze brige o ženama,

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
Objavljanje	vezanih za SOO, uključujući i efekte na zapošljavanje, pristup obuci, celoživotno učenje i razvoj radne snage; preporučuje opciju politike	zapošljavanja i stope učešća žena. Stope učešća žena na tržištu rada su izuzetno niske u poređenju sa muškarcima.	sa većim preprekama zbog obaveza brige o drugima, ograničenih finansijskih sredstava, bezbednosnih i transportnih ograničenja, neplaćenog rada i višestrukih nejednakosti	postupci upisa, dokumentacija, kampanje za podizanje svesti i rasporedi obuka mogu nesrazmerno uticati na angažovanje žena.	i radnoj snazi, uključujući i stereotipe o rodu u profesionalnom sektoru. Osigurava se da su zakoni zasnovani na procenama nejednakosti u učešću žena u radnoj snazi može doprineti poboljšanom učešću žena u radnoj snazi i uklanjanju rodnih stereotipa u zanimanjima.	finansijska sredstva i izazovi u vezi sa prevozom kod ciljnih grupa i korisnika SOO, olakšavajući dizajniranje afirmativnih mera. Izveštavati u realnom vremenu KAS-u koristeći interoperabilne sisteme. <ul style="list-style-type: none"> • Proceniti procedure upisa, kampanje za podizanje svesti, rasporede obuka i druge povezane dokumente kako bi se analiziralo kako oni mogu nesrazmerno uticati na različite žene, posebno iz marginalizovanih grupa. Uključiti afirmativne mere za rešavanje ovih problema.
Konceptualni dokument za digitalni sadržaj, digitalne usluge i prodaju robe	Procena ekonomskih, socijalnih i administrativnih uticaja i preporuka za transpoziciju direktiva EU 2019/770 i 2019/771 radi jačanja zaštite potrošača i usklađiva	Niska rodna relevantnost, jer se predložena opcija politike podjednako primenjuje na sve potrošače i preduzeća, i nije identifikovan rizik od rodno diferenciranih uticaja. Pristup informacijama za	Nisu identifikovane specifične prepreke diferencirane po polu. Nedostatak rodno razvrstanih podataka ograničava razumevanje učešća žena u digitalnom preduzetništvu, malim i srednjim preduzećima i prodaji na mreži. Žene i muškarcima mogu imati različite načine i sredstva za	Reforme treba da obezbede podizanje svesti o rodnoj ravnopravnosti, smernice i pojednostavljene procedure za potrošače i preduzeća. Prikupljati rodno razvrstane podatke radi praćenja učešća na digitalnim tržištima i mehanizmima sprovođenja	Malo je verovatno da će mera direktno promeniti rodne odnose. Prikupljanje podataka je važno za praćenje i rešavanje svih identifikovanih indirektnih nejednakosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Predvideti kampanje za podizanje svesti o rodnoj ravnopravnosti i smernice, pojednostavljenje i mere podrške usmerene na različite žene i muškarce, olakšavajući sprovođenje. • Prikupljati podatke razvrstane po rodu i drugim sociodemografskim pokazateljima u vezi sa žalbama, nadzorom tržišta, proizvodima i uslugama kako bi se bolje razumele potencijalne rodne nejednakosti na tržištu. Obezbediti deljenje podataka u realnom vremenu sa KAS-om radi objavljivanja podataka korišćenjem interoperabilnih sistema.

Konceptualni dokument/pravni akt	Svrha politike	Relevantnost za rodnu ravnopravnost	Rodna analiza: Situacija pogođenih grupa	Rodna analiza: Kako bi trebalo da unapredi rodnu ravnopravnost	Kako će uticati na rodnu ravnopravnost	Preporuke za eliminisanje negativnih uticaja i jačanje pozitivnih
	nja propisa o digitalnom tržištu Kosova sa standardima EU	različite žene i muškarce na koje se odnosi može biti relevantan za implementaciju	pristup informacijama o reformama, što može uticati na sprovođenje			

Aneks 5. Predloženi pokazatelji

Ovaj aneks predstavlja strukturirani skup potencijalnih pokazatelja koji bi mogli da se razmotre u razvoju novog ABR-a. Pokazatelji su namenjeni da služe kao referentni okvir iz kojeg se mogu odabrati relevantni pokazatelji, u zavisnosti od ciljeva i prioriteta definisanih u Programu. Nekoliko predloženih pokazatelja je usklađeno sa pristupima EU kvalitetu usluga, pristupačnosti i zadovoljstvu korisnika. Tokom izrade sledećeg Programa, nakon što se definišu rodno odgovorni ciljevi na osnovu rodne analize, relevantni pokazatelji mogu se odabrati sa ove liste za merenje napretka i promena tokom vremena. „Primetno je da nekoliko pokazatelja ne samo da meri rodnu ravnopravnost, već meri šire reforme ABR-a, pružajući priliku za analizu razlika na osnovu roda i drugih demografskih kategorija. Takva analiza može otkriti trendove koji se zatim mogu dalje istražiti i rešiti u budućim akcijama.

Oblast uticaja	Pokazatelj	Obrazloženje: Kako će doprineti rodnoj ravnopravnosti	Kako meriti	Kada	Ko
Uticaj vremena	Prosečna ušteda vremena u obavljanju prioritetnih usluga u poređenju sa pre-digitalnim procesom (uključujući i izbegnuta putovanja), razvrstana po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji i invaliditetu.	Žene se često suočavaju sa većim vremenskim siromaštvom zbog neplaćenih obaveza brige. Merenje uštede vremena pokazuje da li digitalizacija smanjuje administrativno opterećenje vremena i omogućava ženama efikasniji pristup uslugama.	Anketa korisnika usluga; Anketa širom Kosova (slučajno uzorkovan je)	Početna vrednost, godišnje za anketu korisnika; svake četiri godine za anketu na Kosovu	ASHI i KAS
Uticaj mobilnosti	Smanjenje broja fizičkih poseta potrebnih za obavljanje usluge, razvrstano po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti, ruralnoj/urbanoj lokaciji i invaliditetu.	Žene, posebno negovateljice, starije žene i žene u ruralnim područjima, mogu se suočiti sa većim ograničenjima mobilnosti. Ovaj indikator meri da li digitalne usluge smanjuju potrebu za putovanjem i čine usluge pristupačnijim.	Anketa korisnika usluga; Anketa širom Kosova (slučajno uzorkovan je)	Početna vrednost, godišnje za anketu korisnika; svake četiri godine za anketu na Kosovu	ASHI i KAS
Teret nege	Smanjenje potrebe za organizovanjem brige o deci ili prilagođavanjem obaveza pružanja nege kako bi se završile procedure, razvrstano po rodu	Žene nesrazmerno nose obaveze nege. Ovaj pokazatelj meri da li digitalne usluge smanjuju poremećaje u obavezama negovanja prilikom pristupa javnim uslugama.	Anketa širom Kosova (slučajno uzorkovan je)	Početna vrednost; svake četiri godine	KAS
Autonomija	Udeo korisnika koji samostalno završavaju usluge bez pomoći, razvrstano po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Žene se mogu češće oslanjati na članove porodice ili posrednike za obavljanje administrativnih procedura. Ovaj pokazatelj meri da li digitalizacija povećava sposobnost žena da samostalno pristupe uslugama.	Anketa širom Kosova (slučajno uzorkovan je); administrativni podaci?	Početna vrednost; administrativni podaci redovno; anketa svake	KAS; ASHI?; institucije koje nude usluge?

Oblast uticaja	Pokazatelj	Obrazloženje: Kako će doprineti rodnoj ravnopravnosti	Kako meriti	Kada	Ko
				četiri godine	
Hibridno opterećenje	Smanjenje udela slučajeva koji zahtevaju fizičko praćenje nakon onlajn podnošenja, razvrstano porodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Ako onlajn procedure i dalje zahtevaju lično praćenje, to može nesrazmerno uticati na žene sa ograničenjima mobilnosti ili nege. Ovaj pokazatelj meri da li digitalizacija zaista smanjuje administrativno opterećenje.	Administrativni podaci	Početna vrednost + godišnje	Institucije zadužene za uslugu
Učešće u radu	Udeo korisnika koji prijavljuju smanjenu potrebu za odsustvom sa posla radi završetka procedura, razvrstano po rodu	Administrativne procedure mogu ometati plaćeni rad, posebno za žene koje usklađuju posao i obaveze nege. Ovaj pokazatelj meri da li digitalne usluge smanjuju poremećaje u zapošljavanju.	Anketa korisnika; anketa na Kosovu	Početna vrednost + godišnje; svake četiri godine	ASHI; KAS
Pristup sledovanjima	Vreme od podnošenja zahteva do primanja naknada/odobrenja smanjeno za žene i muškarce, razvrstano po polu i starosti, etničkoj pripadnosti, invaliditetu.	Kasnjenja u pristupu naknadama ili administrativnim odobrenjima mogu nesrazmerno uticati na žene, posebno na one sa nižim prihodima. Ovaj pokazatelj meri da li digitalizacija poboljšava blagovremen pristup pravima i uslugama. Na primer, brža obrada zahteva za socijalnu pomoć može olakšati ulazak na tržište rada jer se ljudi ne plaše dugoročnog čekanja da ponovo pristupe pomoći usred kratkoročnog ili sezonskog rada, što može nesrazmerno uticati na žene kao među najmanje zaposlenima.	CCS		
Ekonomsko učešće	Udeo korisnika koji prijavljuju poboljšanu sposobnost da bez odlaganja završe ekonomske ili administrativne procedure, razvrstano po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Administrativne barijere mogu ograničiti ekonomsko učešće žena. Ovaj pokazatelj meri da li digitalizacija olakšava učešće žena u ekonomskim aktivnostima.	Anketa korisnika	Početna vrednost + godišnje	ASHI
Digitalno samopouzdanje	Udeo korisnika koji prijavljuju poverenje da je onlajn podnošenje dovoljno bez dodatne papirologije ili poseta, razvrstano po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Manje poverenje u digitalne procese može obeshrabrati raznovrsne žene da koriste onlajn usluge. Ovaj pokazatelj meri da li digitalizacija gradi poverenje i upotrebljivost među rodovima.	Anketa korisnika	Početna vrednost + godišnje	ASHI

Oblast uticaja	Pokazatelj	Objasnenje: Kako će doprineti rodnoj ravnopravnosti	Kako meriti	Kada	Ko
Zadovoljstvo korisnika⁶²	Prosečan rezultat zadovoljstva korisnika nakon završetka usluge, razvrstan po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Zadovoljstvo odražava ukupnu upotrebljivost, pristupačnost i pravednost usluga. Razlike među polovima mogu otkriti prepreke koje nisu obuhvaćene pokazateljima efikasnosti.	Anketa korisnika nakon usluge (integrisana u platformu)	Kontinuirano	ASHI
Odgovornost/kvalitet usluge	Broj žalbi na 1.000 prijava, razvrstan po rodu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Žalbe pružaju direktne dokaze o preprekama, diskriminaciji ili sistemskim kvarovima koji pogađaju korisnike, uključujući pitanja specifična za rod koja se mogu bolje razumeti kroz žalbe.	Administrativni podaci iz sistema za žalbe	Kontinuirano	KSP KP sa institucijama koje poseduju usluge
Odgovornost / kvalitet usluge	Udeo žalbi rešenih u ciljanom roku, razvrstane po polu i starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.	Svi identifikovani trendovi u odloženom rešavanju žalbi mogu otkriti potencijalnu rodno zasnovanu diskriminaciju ili druga pitanja vezana za rodnu ravnopravnost.	Administrativni podaci	Kontinuirano	KSP KP sa institucijama koje poseduju usluge
Upotrebljivost usluge	Glavni razlozi za napuštanje usluge (npr. složenost, nedostatak dokumenata, digitalne barijere), razvrstani po rodu.	Objašnjava zašto korisnici odustaju, što može otkriti prepreke specifične za rod. Veće stope napuštanja među ženama mogu signalizirati prepreke upotrebljivosti ili pristupa. Može uključivati kvalitativnu procenu razloga za prekid, razjašnjavajući moguće nejednakosti ili izazove u pristupu.	Anketa korisnika; upozorenja o izlasku na platformi; potencijalno anketa širom Kosova	Kontinuirano	ASHI

⁶² Ovaj i sledeći pokazatelji su u skladu sa Sprovedbenom uredbom EK 2020/1121 od 29. jula 2020. o prikupljanju i deljenju statistike korisnika i povratnih informacija o uslugama jedinstvenog digitalnog prolaza u skladu sa Uredbom EU 2018/1724 Evropskog parlamenta i Saveta.

Aneks 6. Brza analiza aktera

Prema opisu poslova, ovaj odeljak sadrži rodno osetljivu brzu analizu aktera. Cilj je bio da se identifikuju „uloge žena i muškaraca u javnoj administraciji i pristupu uslugama“.

Akter	Uloga i odgovornosti (u vezi sa ABR)	Rodna relevantnost
KSP KP	Izrađuje politike, uključujući kontrolne liste, usmerava ABR; pregleda koncepte, izrađuje zakone i politike; vodi, prati i procenjuje sprovođenje reformi ABR-a	Može da uspostavi politike, kontrolne liste i digitalne sisteme kako bi se osiguralo da su institucije ispunile odgovornosti u vezi sa rodnom ravnopravnošću i da bi se osiguralo da je ARR proverio GEIA i kvalitet rodne ravnopravnosti pre nego što je nastavio sa zakonima i politikama. U konsultaciji sa ARR, može da osigura da je GEIA uključena u sisteme za praćenje i evaluaciju svih institucija kako bi se pratio napredak i korišćenje sistema, uključujući zahtevanje <i>ex post</i> analiza uticaja na rod. Prati napredak u ABR-u iz rodne perspektive i može da uvodi reforme po potrebi.
ARR KP	Vodi vladine napore ka rodnoj ravnopravnosti; učestvuje u pripremi zakona, podzakonskih akata, strategija i programa, obezbeđujući rodnu ravnopravnost i budžetiranje (ZRR, stav 1.4); pruža smernice o GEIA i obuku o rodnoj ravnopravnosti i budžetiranju za institucije (1.8).	Videti ulogu i odgovornosti. Pregleda izveštaje o ravnopravnosti u odnosu na druge, konceptualne dokumente, zakone i politike kako bi se osigurala kvalitetna rodna ravnopravnost.
Kancelarija za dobro upravljanje pri Kabinetu premijera	Štiti prava LGBTQI+ osoba, manjina i osoba sa invaliditetom; angažovanje civilnog društva	Može podržati napore za inkluzivnu ravnopravnost u odnosu na druge u pravnom, političkom i programskom dizajnu, praćenju i evaluaciji
Centralni i opštinski zvaničnici	Podržavaju reforme vezane za ABR	Trebalo bi da osigura sprovođenje lokalnih zakona o ravnopravnosti i obaveza u vezi sa rodnom ravnopravnošću kao deo svih ABR reformi, uključujući i sprovođenje kontrolnih lista i SOP-ova.
Korisnici usluga (raznovrsne žene i muškarci)	Koriste usluge, uključujući i one koje pruža eKosova	Raznovrsne žene i muškarci mogu imati različite nivoe pristupa uslugama vezanim za znanje, geografsku lokaciju, etničku pripadnost, jezik, sposobnosti, ekonomski status i isprepletene odnose moći.
OCD	Predstavljaju nedovoljno zastupljene grupe; neke poseduju stručnost, uključujući i stručnost u oblasti rodne ravnopravnosti u različitim sektorima, koja se može koristiti ili angažovati za podršku Vladi	Mogu podržati inkluzivne reforme ABR doprinoseći GEIA.
Razvojni akteri (EU, GIZ, UNDP, Svetska banka)	Finansijski podržavaju ABR reforme i tehničkom podrškom.	Treba i mogu se podstaći da se osigura da GEIA informišu razvojne intervencije i da se koriste u svim praćenjima i evaluacijama.

Aneks 7. Plan integracije

Ovaj aneks opisuje mogućnosti za korišćenje ove GIA za informisanje nekoliko tekućih procesa i dokumenata

Proces/Dokument	Akcija i korišćenje GIA	Odgovornost
Nova SRJU i akcioni plan	Informiše GIA, ciljeve, akcije i pokazatelje.	
Nova ABR strategija i akcioni plan	Informiše GIA, ciljeve, akcije i pokazatelje.	KSP KP
Nova strategija digitalizacije	Informiše GIA, ciljeve, akcije i pokazatelje.	
Standardne operativne procedure (SOP) za eKosovo	Izmeniti radi usvajanja rodne perspektive na osnovu ove GIA i preporuka	ASHI
<i>Shtojca 1_Lista e kontrollit per barre administrative per koncept</i>	Izmeniti radi usvajanja rodne perspektive na osnovu ove GIA i preporuka	KSP KP
Kontrolna lista spremnosti za digitalnu industriju: <i>Shtojca 2_Lista e kontrollit te legjislacionit per dizajnim dhe digjitalizim te sherbimeve</i>	Izmeniti radi usvajanja rodne perspektive na osnovu ove GIA i preporuka	KSP KP
Priručnik za pojednostavljenje (na osnovu SIGMA)	Osigurati da uključuje preporuke GIA.	KSP KP
Priručnik za procenu digitalnog uticaja	Osigurati da uključuje preporuke GIA.	KSP KP
Priručnik za strateško planiranje	Kako ovaj priručnik informiše ciklus planiranja politika, nalazi i preporuke GIA mogu se u njega uključiti, posebno u vezi sa kontrolnim listama.	KSP KP
KAKVO JESTE/KAKO ĆE BITI	Izmeniti radi usvajanja rodne perspektive na osnovu ove GIA i preporuka	KSP KP
Model standardnog troška	Integracija rodno odgovornog obračuna troškova	KSP KP
Obuka uživo	Koristiti preporuke GIA za poboljšanje pristupa obuci i sadržaja.	KSP KP, KIJU
Moodle obuka	Koristite preporuke GIA obuke za poboljšanje sadržaja, uključujući i interaktivne vežbe koje podstiču učenje/rešavanje problema u vezi sa unapređenjem rodne ravnopravnosti u ABR	KSP KP, KIJU

Aneks 8. Rodno odgovorne kontrolne liste i kriterijumi za procenu ABR inicijativa

Ovaj aneks predlaže nacrt „Rodno odgovorne kontrolne liste i kriterijuma za procenu ABR inicijativa“, kreiranih tokom početne faze. Međutim, MŽK je preporučila, u konsultaciji sa KSP KP, integrisanje „kontrolne liste“ u postojeće kontrolne liste, umesto da se ima posebna kontrolna lista.

ABR inicijativa	Rodno odgovorni kriterijumi	Da/Ne	Dokazi / Napomene / Linkovi
1. Pojednostavljenje usluge	Da li je sprovedena rodna analiza kako bi se utvrdilo da li se različite žene/muškarci suočavaju ili mogu suočiti sa različitim administrativnim preprekama?		
	Da li ciljevi eksplicitno imaju za cilj smanjenje nejednakih opterećenja (dugi redovi, višestruke posete, troškovi overe)?		
	Da li su uspostavljeni jasni pokazatelji za merenje bilo kakvih ciljeva vezanih za rodnu ravnopravnost (sa osnovnim vrednostima i ciljevima)?		
	Da li se pojednostavljene usluge prate i evaluiraju pomoću podataka razvrstanih po rodu (ko ih koristi, ko ima koristi)?		
2. Digitalizacija usluga	Da li je sprovedena analiza uticaja na rod koja razmatra različite potrebe i prepreke u pristupu digitalnim uslugama među različitim ženama i muškarcima (ruralni naspram urbanih, starost, sposobnosti, jezik)?		
	Da li digitalni sistemi uključuju praćenje roda korisnika usluga, između ostalih ključnih socioekonomskih podataka, koristeći interoperabilnost sistema gde je to moguće?		
	Da li se žene i muškarci podjednako konsultuju tokom dizajniranja i testiranja digitalnih rešenja kako bi se identifikovali potencijalni problemi?		
	Da li su statistike korišćenja razvrstane po rodu, starosti, manjinskom statusu?		
	Da li se statistike korišćenja koriste za identifikovanje bilo kakvih razlika u korišćenju, kako bi se identifikovale i otklonile prepreke?		
3. Pregled zakona	Da li postoje dokazi da je sprovedena GIA radi informisanja nacrta zakona ili politike?		
	Da li je ARR pregledala GIA radi osiguranja kvaliteta?		
	Da li je ARR pregledala nacrt zakona/politike kako bi se osigurala odgovarajuća rodna ravnopravnost?		
	Da li su pitanja koja je ARR pokrenuo u GIA i pregledu adekvatno rešena od strane nadležnog ministarstva ili agencije?		
4. Izgradnja kapaciteta / Obuka	Da li su žene podjednako zastupljene među obučanim službenicima (centralnim i lokalnim)? Ako nisu, koji su razlozi identifikovani?		
	Da li su preduzeti koraci za olakšavanje učešća žena u obuci (npr. nuđenjem onlajn obuke, obezbeđenog prevoza, tokom radnog vremena, brige o deci i/ili drugih afirmativnih mera za olakšavanje njihovog pohađanja)?		
	Da li sadržaj obuke pokriva rodnu ravnopravnost i raznolikost korisnika?		
	Da li se rezultati obuke (testovi, povratne informacije) analiziraju po rodu?		
	Da li se nalazi koriste za informisanje o poboljšanjima budućih obuka iz rodne perspektive?		
5. Saradnja i	Da li su konsultovane ženske organizacije, OCD i službenici za rodnu ravnopravnost?		

ABR inicijativa	Rodno odgovorni kriterijumi	Da/Ne	Dokazi / Napomene / Linkovi
uključivanje korisnika	Da li su korisnici angažovani na način koji beleži razlike (po potrebi odvojene fokusne grupe za žene/muškarce)?		
6. Praćenje i evaluacija	Da li su rodno razvrstani pokazatelji i drugim relevantnim kategorijama?		
	Da li pokazatelji mere ne samo brojeve već i kvalitet pristupa i zadovoljstvo među grupama?		
	Da li se podaci prijavljuju ARR-u ili se koriste za prilagođavanje inicijativa?		
	Da li se nalazi koriste za informisanje o poboljšanjima iz rodne perspektive?		

Aneks 9. Kontrolna lista: Rešavanje pitanja administrativnog opterećenja prilikom izrade konceptualnog dokumenta i strateških dokumenata

MŽK je pripremila komentare i sugestije za uvođenje rodne ravnopravnosti u ovu kontrolnu listu [Lista e kontrollit: Trajtimi i ceshtjeve te barres administrative gjate hartimit te koncept dokumenteve dhe dokumenteve strategjike], dat kao eksterni aneks ovom izveštaju. Ovo služi kao deo „Nacrta“ koji je zahtevala KSP KP.

Aneks 10. Kontrolna lista zakonskih propisa za dizajn usluga i digitalizaciju

Slično tome, MŽK je pripremila komentare i sugestije u vezi sa integracijom rodne perspektive u ovu kontrolnu listu [Lista e kontrollit te legjislacionit për dizajnim dhe digjitalizim të shërbimeve], koja je data kao spoljni aneks ovom izveštaju. Ovo takođe služi kao deo „Plana“ koji je zahtevala KSP KP.

Aneks 11. Standardna operativna procedura za integraciju u platformu eKosova

Pored toga, MŽK je pripremila komentare i sugestije u vezi sa integracijom rodne perspektive u ove SOP [Procedura Standarde e Operimit për Integrim në Platformën eKosova], koja je data kao spoljni aneks ovom izveštaju.

Aneks 12. Studija slučaja: Preostali izazovi za povoljno okruženje

Ne spadaju svi izazovi za smanjenje administrativnog tereta isključivo u nadležnost ABPRP-a. Ova GIA je identifikovala nekoliko izazova koji utiču na ABR, a kojima je potrebna pažnja putem međuinstitucionalnog pristupa. Kao što ilustruje priča učesnika ovog intervjua, ponekad niz događaja može dovesti do toga da osoba nema jednak pristup datoj usluzi, što potencijalno više utiče na žene nego na muškarce:

“

„U Prizrenu postoji direktan šalter za invalidska kolica, ali je uvek prazan [...] Pročitala sam sve. Zamislite kako bi osoba sa manje znanja trebalo da uspe. Juče sam čekala 15 minuta jer nema pristupa drugom spratu... Kada je neko konačno došao, rekla je: „Hej gospođo, šta želite...?“ [...] Komunikacija nije ispravna; nema odgovarajućeg tretmana. [G]ubimo vreme. [P]rvo piše: „Popunite obrazac onlajn. Sada ga odšampajte i pošaljite u Prištinu ili ponesite prijavu.“ Ponovo sam ga popunila. Predala sam ga... Išla sam pet puta [...], što je apsurdno za osobe sa invaliditetom jer je to toliki napor. Nisam čak ni htela da se prijavim, samo zbog ovog tereta. Potrebno je toliko pisama i dokumenata... ići u Prizren, Prištinu. [N]iko od ljudi [sa invaliditetom] iz Prizrena se nije prijavio. Zamislite koliko je to komplikovano, a i skupo. [...] Takođe, postoje [rodne] razlike. Juče sam razgovarala sa prijateljicom koja je otišla da dobije tu odluku, i rekli su joj da nemaju ovaj papir. [...] Kada je čovek otišao, dobio ga je. Razumete? Možda je to problem u komunikaciji [...] Ali što se tiče žena, slažem se da postoji razlika. Žene sa invaliditetom se ne shvataju ozbiljno. [Z]bog mojih godina, osećam se kao da me tretiraju kao mladu devojkicu. [...] Tretman je drugačiji kada je u pitanju muškarac; tretiraju ga kao muškarca. Zašto me tretiraju kao dete zato što sam u invalidskim kolicima? Invalidska kolica ne pokazuju moj karakter niti moje godine.

Ovaj primer ilustruje da se osobe sa invaliditetom i dalje suočavaju sa posebnim izazovima u vezi sa administrativnim teretom. Činjenica da su usluge samo delimično digitalizovane znači da i dalje moraju da obave nekoliko fizičkih poseta, što je posebno teško s obzirom na njihovu ograničenu pokretljivost, njihovo oslanjanje na dostupnost ličnih asistenata da ih prate i nepristupačne javne zgrade (npr. službe na drugom spratu). Ovi izazovi mogu biti pogoršani za žene sa invaliditetom koje se ponekad suočavaju sa rodno obojenim društvenim normama, kao što je način na koji se javni službenici ophode prema njima i da li im članovi porodice dozvoljavaju pristup javnim uslugama zato što su žene – verujući da žene sa invaliditetom nemaju kapacitete za pristup javnim uslugama usred rodni normi i stereotipa. Ova priča ilustruje kako se žene sa invaliditetom ponekad tretiraju drugačije zbog svog pola i invaliditeta, što otežava njihov jednak i blagovremen pristup administrativnim uslugama.

Nalazi iz ove GIA sugerišu da bi davanje prioriteta reformama ABR u vezi sa potpunom digitalizacijom usluga za osobe sa invaliditetom moglo olakšati njihov bolji pristup takvim uslugama i omogućiti inkluzivnije pružanje usluga. Takve reforme nisu isključivo u nadležnosti KSP KP. Za olakšavanje digitalizacije usluga potrebno je završiti nacrt Zakona o evaluaciji, priznavanju statusa, beneficijama i uslugama za osobe sa invaliditetom i povezanih podzakonskih akta.

Sveobuhvatniji pristup ABR-u u sledećem ABPRP-u mogao bi da predvidi akcije kao što su „jednošalterski sistem“ za opštinske usluge, uključujući pomoć sa eKosova i onlajn uslugama, koji se mogu nalaziti na prvom spratu opštinskih zgrada, obezbeđujući pristup osobama sa ograničenom pokretljivošću. Dalje, ove i mobilne jedinice koje je predložila KSP mogle bi da pružaju usluge, na osnovu [portugalskog modela](#), pružajući usluge osobama sa ograničenom pokretljivošću.

Aneks 13. Korišćenje usluga eKosova po rodu

Ovaj aneks predstavlja podatke Agencije za informaciono društvo o korišćenju eKosova, rodno razvrstane, za period od 2021. do februara 2026. godine, sortirane po najčešće korišćenim uslugama. MŽK je sumirala podatke u kategorije radi lakšeg predstavljanja, uključujući kombinovanje opština koje su pružale istu uslugu.

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Faktura za pojedinačni porez na imovinu	454526	3574183	28086	4056795	4028709	11 %	89 %
Zahtev za pojedinačne novčane kazne	205898	2082164	962	2289024	2288062	9 %	91 %
Opštinska taksa za registraciju vozila za drugo lice	189169	1819594	305	2009068	2008763	9 %	91 %
Elektronski pasoš vakcinacije	4814	20638	1884154	1909606	25452	19 %	81 %
Faktura za porez na imovinu za drugo lice	273277	1203705	1030	1478012	1476982	19 %	81 %
Izveštaj o penzijskoj štednji	300862	824915	247	1126024	1125777	27 %	73 %
Prijava za dečiji dodatak	575950	21838	109	597897	597788	96 %	4 %
Preuzimanje izvoda rođenih za člana porodice	221468	362863	78	584409	584331	38 %	62 %
Preuzimanje izvoda	214222	339399	121	553742	553621	39 %	61 %
Potvrda o registraciji vozila/registracija putem nalepnice	0	0	437312	437312			
Preuzimanje izvoda za člana porodice	149132	282332	36	431500	431464	35 %	65 %
Preuzimanje izvoda rođenih	150064	276961	105	427130	427025	35 %	65 %
Prijava - Udžbenici i nastavna gradiva (1. do 5. razred)	343958	80781	15	424754	424739	81 %	19 %
Zakazivanje vakcinacije za Kovid-19	207519	213011	0	420530	420530	49 %	51 %
Uverenje o krivičnim osudama.	135540	256904	88	392532	392444	35 %	65 %
Prijava - Nastavna gradiva (6. do 9. razred)	266325	59733	9	326067	326058	82 %	18 %
Prijava za program za zaštitu ugroženih potrošača struje	104795	189926	54	294775	294721	36 %	64 %
Preuzimanje izvoda venčanih	78962	165325	70	244357	244287	32 %	68 %
Pretraga novčanih kazni prema referenci	27373	167888	241	195502	195261	14 %	86 %
Uverenje iz kaznene evidencije	60023	116364	88	176475	176387	34 %	66 %
Opština Priština - Pregled i plaćanje računa za odnošenje otpada	18436	157838	39	176313	176274	10 %	90 %
Faktura za porez na imovinu preduzeća	13616	153468	69	167153	167084	8 %	92 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Uverenje o pravu na nepokretnost	13017	142257	42	155316	155274	8 %	92 %
Prijava za jednokratnu pomoć od 100 evra za studente koji su državljani republike Kosovo	88372	56550	9	144931	144922	61 %	39 %
Daklaracija o zvaničnom prebivalištu	53124	78744	20	131888	131868	40 %	60 %
Prijava za materinski dodatak	128634	0	11	128645	128634	100 %	0 %
Kreditni izvod za fizička i pravna lica	14749	69982	0	84731	84731	17 %	83 %
Opštinska taksa za registraciju ličnog vozila	8568	66581	0	75149	75149	11 %	89 %
Zakazivanje praktične vožnje i plaćanje takse	43100	30253	38	73391	73353	59 %	41 %
Zakazivanje vakcinacije za Kovid-19 za druga lica	24842	45960	19	70821	70802	35 %	65 %
Deklaracija poštanske adrese	18076	51560	21	69657	69636	26 %	74 %
Uverenje o pravu na nepokretnost za članove porodice	13000	54009	1	67010	67009	19 %	81 %
Prijava za pilotiranje reforme socijalne pomoći	49063	10058	3	59124	59121	83 %	17 %
Preuzimanje uverenja o porodičnoj zajednici	15969	38918	10	54897	54887	29 %	71 %
Zakazivanje teorijskog vozačkog ispita i plaćanje takse	25367	28040	14	53421	53407	47 %	53 %
Prijava za registraciju za maturalni ispit	29088	22811	631	52530	51899	56 %	44 %
Opština Priština - Pregled i plaćanje računa za odnošenje otpada za druga lica	12508	0	39377	51885	12508	100 %	0 %
Preuzimanje izvoda venčanih za člana porodice	14212	36172	17	50401	50384	28 %	72 %
RKV Priština - Pregled i plaćanje računa za vodu	8126	38543	4	46673	46669	17 %	83 %
Preuzimanje uverenja o boravištu	14770	31253	6	46029	46023	32 %	68 %
Prijava za zapošljavanje u Policiji Kosova	8348	37543	0	45891	45891	18 %	82 %
Izjava o članstvu u sindikatu	23727	19348	19	43094	43075	55 %	45 %
Preuzimanje izvoda umrlih za člana porodice	8496	30838	3	39337	39334	22 %	78 %
KESCO - Pregled i plaćanje računa za struju	8566	28136	1	36703	36702	23 %	77 %
Izveštaj sa računa u banci za fizička i pravna lica	6177	29146	2	35325	35323	17 %	83 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Prijava za subvenciju za struju za ugrožena domaćinstva	11113	23569	14	34696	34682	32 %	68 %
Prijava za subvencije za efikasnu opremu za grejanje	7430	26569	1	34000	33999	22 %	78 %
Uverenje o pravu na nepokretnost za kompanije	950	31959	0	32909	32909	3 %	97 %
Kopija plana za katastarsku jedinicu	2109	29620	0	31729	31729	7 %	93 %
Prijava za subvencije za vakcinu za KOVID-19	13560	15340	160	29060	28900	47 %	53 %
Zahtev za registarske tablice po izboru za individualnog vlasnika.	3369	24507	3	27879	27876	12 %	88 %
Uverenje o polaganju vozačkog ispita	8490	19308	6	27804	27798	31 %	69 %
Šema studentske mobilnosti	16851	8514	0	25365	25365	66 %	34 %
Preuzimanje uverenja o državljanstvu	9165	14564	3	23732	23729	39 %	61 %
Nagradna igra za popis stanovništva 2024	7506	15984	4	23494	23490	32 %	68 %
Pretraga novčanih kazni za preduzeća	1452	22032	9	23493	23484	6 %	94 %
Prijava za subvencije za energetska efikasnost - 1. faza	3879	16501	0	20380	20380	19 %	81 %
Koordinate katastarske jedinice	1285	19023	1	20309	20308	6 %	94 %
Zahtev za izbor porodičnog lekara	6532	9204	0	15736	15736	42 %	58 %
Opština Prizren - Pregled i računa za odnošenje otpada	574	14780	0	15354	15354	4 %	96 %
RKP Pastrimi - Pregled i plaćanje računa za odnošenje smeća	2487	12125	3	14615	14612	17 %	83 %
Nastavak registracije vozila za individualne vlasnike	1905	12464	0	14369	14369	13 %	87 %
Registar kao korisnik informacionog sistema ⁶³	4775	8977	5	13757	13752	35 %	65 %
Uverenje i aneks registracije poljoprivrednika u elektronskom registru poljoprivrednika	974	12388	0	13362	13362	7 %	93 %
Prijava za subvenciju za lični kredit	4202	9021	0	13223	13223	32 %	68 %
Prijava za evropsku omladinsku povelju	5577	7249	0	12826	12826	43 %	57 %
Finansijska podrška za elitne učenike na bečelor i master studijama	9544	2948	0	12492	12492	76 %	24 %
Opština Vučitrn - Pregled vaših računa za odnošenje otpada	148	11367	1	11516	11515	1 %	99 %

⁶³ tekst je prekinut na albanskom jeziku.

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Preuzimanje uverenja o bračnom stanju	4459	5774	1	10234	10233	44 %	56 %
Finansijska podrška za studente u oblastima nauke, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) u javnom visokom obrazovanju na Kosovu.	9267	886	0	10153	10153	91 %	9 %
Prijava za subvencije za energetska efikasnost - 2. faza	1899	8038	0	9937	9937	19 %	81 %
Preuzimanje uverenja o boravištu za člana porodice	2823	6845	1	9669	9668	29 %	71 %
Zahtev za obnavljanje licence za nastavničku karijeru	5441	2704	0	8145	8145	67 %	33 %
Kopija plana za katastarsku jedinicu za članove porodice	1093	6729	0	7822	7822	14 %	86 %
Preuzimanje uverenja o spajanju porodice za člana porodice	2850	4742	0	7592	7592	38 %	62 %
RKV Hidrodrini - Pregled i plaćanje računa za vodu	1009	6409	0	7418	7418	14 %	86 %
Nastavak registracije vozila za vlasnike preduzeća	137	6529	0	6666	6666	2 %	98 %
Preuzimanje uverenja o državljanstvu za člana porodice	1920	3902	0	5822	5822	33 %	67 %
Poziv za primenu mera energetske efikasnosti u individualnim kućama	616	5191	1	5808	5807	11 %	89 %
Preuzimanje poreske potvrde od Poreske administracije Kosova	897	4370	83	5350	5267	17 %	83 %
Koordinate plana za katastarsku jedinicu za članove porodice	883	4438	0	5321	5321	17 %	83 %
Opština Prizren - Pregled računa za odnošenje otpada za druga lica	511	4622	1	5134	5133	10 %	90 %
Zahtev za subvenciju za električne kućne aparate	1499	3359	0	4858	4858	31 %	69 %
Preuzimanje dodatnih poslovnih informacija	883	3943	2	4828	4826	18 %	82 %
Opština Mitrovica - Pregled vašeg računa za odnošenje otpada	71	4140	0	4211	4211	2 %	98 %
Provera banera Kosovske agencije za medicinske proizvode i uređaje	908	3061	1	3970	3969	23 %	77 %
Kopija plana katastarske jedinice za preduzeća	379	3499	0	3878	3878	10 %	90 %
Prijava za vakcinaciju protiv COVID-19 za ostale osobe	902	2770	1	3673	3672	25 %	75 %
Odluke o direktnim plaćanjima	229	3286	0	3515	3515	7 %	93 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Zahtev za licencu za rad kao nastavnik	2695	773	0	3468	3468	78 %	22 %
Zahtev za personalizovane registarske tablice za vlasnika preduzeća.	242	2949	0	3191	3191	8 %	92 %
Opština Vučitrn - Pregled računa za odnošenje otpada za druga lica	217	2909	0	3126	3126	7 %	93 %
Uverenje o položenom pravosudnom ispitu	1283	1384	2	2669	2667	48 %	52 %
Prijava za konkurs za stipendije za studente romske, aškalijske i egipćanske zajednice 2025-2026 (razredi 6-9)	1182	841	0	2023	2023	58 %	42 %
Preuzimanje istorijata preduzeća	289	1537	0	1826	1826	16 %	84 %
Preuzimanje individualnog uverenja	615	1172	0	1787	1787	34 %	66 %
Donacija putem elektronskog plaćanja preko komercijalnih banaka	85	1559	0	1644	1644	5 %	95 %
Preuzmite potvrdu o verifikaciji poslovanja	331	1235	0	1566	1566	21 %	79 %
Javni poziv za subvencije za MSP za kupovinu mašina za proizvodnju/preradu	283	1277	0	1560	1560	18 %	82 %
Preuzimanje uverenja o bračnom stanju za člana porodice	330	1010	0	1340	1340	25 %	75 %
e-učenje - Koncepti i osnove bezbednosti i zdravlja na radu	409	852	0	1261	1261	32 %	68 %
Podnošenje žalbi na šeme koje je pokrenula KIESA	233	861	0	1094	1094	21 %	79 %
Zahtev za subvenciju za maturante srednjih škola za pohađanje kurseva iz oblasti informacionih tehnologija	472	603	0	1075	1075	44 %	56 %
Zahtev porodica za korišćenje K programa	789	247	0	1036	1036	76 %	24 %
Konkurs za asistenta za decu/učenike sa posebnim obrazovnim potrebama	955	25	0	980	980	97 %	3 %
Izbor pružaoca kvalifikacije i vrste kvalifikacije od strane diplomiranih korisnika	429	518	0	947	947	45 %	55 %
Obrada plaćanja za sertifikate i druge svrhe AHV	300	400	0	700	700	43 %	57 %
Zahtev za priznavanje statusa paraplegičara i tetraplegičara	397	265	0	662	662	60 %	40 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Program uravnoteženog regionalnog razvoja 2024. Prijava za pokretanje preduzeća	310	273	0	583	583	53 %	47 %
E-učenje – Bezbednosni rizici: Preventivne i zaštitne mere	184	378	0	562	562	33 %	67 %
Prijava za Program uravnoteženog regionalnog razvoja 2024. za postojeća preduzeća/LOT 1	153	359	0	512	512	30 %	70 %
Koordinate plana katastarske jedinice za preduzeća	24	453	0	477	477	5 %	95 %
e-učenje - Ergonomija, psihosocijalni rizici i promocija zdravlja na radnom mestu	173	300	0	473	473	37 %	63 %
E-učenje – Hlgijenski rizici: Preventivne i zaštitne mere.	175	297	0	472	472	37 %	63 %
e-učenje - najskorije zakonodavstvo o bezbednosti i zdravlju na radu	165	301	0	466	466	35 %	65 %
Javni poziv za podršku domaćinstvima u investiranju u fotonaponske (PV) sisteme za proizvodnju električne energije za sopstvenu potrošnju Faza 1	66	378	0	444	444	15 %	85 %
MONTI Centralna administracija Ostale administrativne takse za priznavanje diploma o visokom obrazovanju	194	245	0	439	439	44 %	56 %
Potvrda o nezaposlenosti	191	246	0	437	437	44 %	56 %
Zahtev za produženje licence procenitelja nepokretnosti	123	289	0	412	412	30 %	70 %
Zahtev za finansijsku podršku za master studije van Republike Kosovo	242	153	0	395	395	61 %	39 %
RPL – Zahtev za priznavanje prethodnog učenja	125	217	0	342	342	37 %	63 %
Zahtev za obnavljanje licence zakonskog revizora	60	253	24	337	313	19 %	81 %
Registracija društva s ograničenom odgovornošću	86	244	0	330	330	26 %	74 %
Zahtev za šemu grantova za inovacije za startapove i mikro, mala i srednja preduzeća	87	237	0	324	324	27 %	73 %
Javni poziv za podršku domaćinstvima u investiranju u	9	294	0	303	303	3 %	97 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
fotonaponske (PV) sisteme za proizvodnju električne energije za sopstvenu potrošnju Faza 2							
Prijava za Program uravnoteženog regionalnog razvoja 2024. za postojeća preduzeća/LOT 2	58	237	0	295	295	20 %	80 %
Zahtev za ponovno otvaranje prijava za grantove	84	201	0	285	285	29 %	71 %
Zahtev za korišćenje usluga KOPOS sistema	23	246	0	269	269	9 %	91 %
Podnošenje zahteva za licencu geodetskog inspektora	63	203	0	266	266	24 %	76 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima u ulaganju u efikasnu opremu za grejanje - faza 1	62	198	0	260	260	24 %	76 %
Finansijska podrška studentima iz romske, aškalijske i egipćanske zajednice za osnovne studije 2023/2024.	154	102	0	256	256	60 %	40 %
Standardi Kosovske agencije za standardizaciju	37	197	0	234	234	16 %	84 %
Prijava za grantove i subvencije MKOS-a za nevladine organizacije	59	136	0	195	195	30 %	70 %
Javni poziv za Inicijativu za digitalno osnaživanje	64	125	0	189	189	34 %	66 %
Prijava za grantove i subvencije MKOS-a za pojedince	70	117	0	187	187	37 %	63 %
Javni poziv za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima u sektoru informaciono-komunikacionih tehnologija	39	148	0	187	187	21 %	79 %
Zahtev za izbor porodičnog lekara za druga lica.	63	122	0	185	185	34 %	66 %
Javni poziv u sektoru kreativnih industrija (KI)	58	127	0	185	185	31 %	69 %
Zahtev za licencu za napredni rad nastavnika	130	53	0	183	183	71 %	29 %
Registracija privatnih predškolskih ustanova	158	21	0	179	179	88 %	12 %
Prijava za konkurs za stipendije za studente romske, aškalijske i	120	58	0	178	178	67 %	33 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
egipćanske zajednice 2025-2026 (razredi 10-12)							
Zahtev za verifikaciju diplome koju je izdao Univerzitet u Severnoj Mitrovici	77	80	1	158	157	49 %	51 %
Zahtev za subvenciju za sistem solarnog zagrevanja vode za domaćinstva - Faza 1	23	131	0	154	154	15 %	85 %
Zahtev za promenu adrese	48	89	0	137	137	35 %	65 %
MONTI – Odeljenje za obezbeđivanje kvaliteta, standarde, evaluaciju i licenciranje – Naknada za licenciranje privatnih obrazovnih i predškolskih ustanova.	86	39	0	125	125	69 %	31 %
Registracija individualnog preduzeća	26	99	0	125	125	21 %	79 %
Javni poziv za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima za sertifikaciju proizvoda	19	106	0	125	125	15 %	85 %
Prijava za zakonskog revizora po prvi put	24	86	13	123	110	22 %	78 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima u ulaganju u efikasnu opremu za grejanje - faza 2	32	90	0	122	122	26 %	74 %
Zahtev za priznavanje statusa osobe sa invaliditetom	83	37	0	120	120	69 %	31 %
MONTI Centralna administracija Ostale administrativne takse za priznavanje douniverzitetskih diploma	41	73	0	114	114	36 %	64 %
Podnošenje prijave protiv policajaca	0	0	111	111			
Javni poziv za podršku malim i srednjim preduzećima u pokrivanju troškova digitalne transformacije	45	65	0	110	110	41 %	59 %
Zahtev za verifikaciju diplome izdate od strane srednjih škola sa nastavom na srpskom jeziku	45	58	0	103	103	44 %	56 %
Zahtev za obnavljanje licence za zakonsku revizorsku firmu	9	87	0	96	96	9 %	91 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Zahtev za obnavljanje licence za napredni rad nastavnika	68	23	0	91	91	75 %	25 %
Poziv za prijavu Onlajn zajednica nastavnika engleskog jezika	52	34	0	86	86	60 %	40 %
Javni poziv za podršku malim i srednjim preduzećima u pokrivanju troškova digitalne transformacije – Faza 2	0	47	36	83	47	0 %	100 %
MONTI – Studentski centar – Iznajmljivanje od javnih objekata	40	42	0	82	82	49 %	51 %
Javni poziv za podršku proizvodnim preduzećima Podrška za sisteme solarne energije i baterijske sisteme za skladištenje električne energije	8	72	0	80	80	10 %	90 %
MONTI – Odeljenje za obezbeđivanje kvaliteta, standarde, evaluaciju i licenciranje – Naknada za verifikaciju raznih dokumenata	22	46	0	68	68	32 %	68 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima u ulaganju u fotonaponske (PV) sisteme za sopstvenu potrošnju električne energije – Faza 1	6	61	0	67	67	9 %	91 %
Zahtev za finansijsku podršku za doktorske studije van Republike Kosovo	27	32	0	59	59	46 %	54 %
Zahtev za finansijsku podršku za bačelor studije van Republike Kosovo	20	35	0	55	55	36 %	64 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima za ulaganje u fotonaponske (PV) sisteme za proizvodnju električne energije za sopstvenu potrošnju Faza 2	5	48	0	53	53	9 %	91 %
MONTI Univerzitet u Gnjilanu Učešće	22	29	0	51	51	43 %	57 %
MONTI – Nacionalni organ za kvalifikacije – Ostale administrativne takse	11	38	0	49	49	22 %	78 %
TEST - Uverenje o položenom pravosudnom ispitu	20	26	0	46	46	43 %	57 %
MONTI - Univerzitet u Uroševac Učešće	25	20	0	45	45	56 %	44 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Zahtev za promenu nivoa licence procenitelja nepokretnosti sa prvog na drugi nivo	10	34	0	44	44	23 %	77 %
MONTI – Agencija za obrazovanje i stručno osposobljavanje – Tehnička srednja škola 11 Marsi Prizren – Naknade za učešće	16	27	0	43	43	37 %	63 %
MONTI Univerzitet u Mitrovici Učešće	30	13	0	43	43	70 %	30 %
Preuzimanje uverenja za preduzeće	9	34	0	43	43	21 %	79 %
Zahtev za dozvolu za licencu nastavnika	23	16	0	39	39	59 %	41 %
Zahtev za subvenciju za sistem solarnog zagrevanja vode za domaćinstva - Faza 2	2	37	0	39	39	5 %	95 %
Uverenje za medijatore	30	9	0	39	39	77 %	23 %
Zahtev za vanredni prevoz	1	36	0	37	37	3 %	97 %
Zahtev za ponovno dobijanje državljanstva	4	26	6	36	30	13 %	87 %
Zahtev za priznavanje statusa slepim osobama	24	12	0	36	36	67 %	33 %
Naknada za akreditaciju MESTI Kosovske agencije za akreditaciju	19	15	0	34	34	56 %	44 %
MONTI Univerzitet u Uroševcu – Zakup javnih objekata	18	16	0	34	34	53 %	47 %
Program uravnoteženog regionalnog razvoja 2024. Prijava za startap/studenti	14	20	0	34	34	41 %	59 %
MONTI Univerzitet u Đakovici Učešće	12	19	0	31	31	39 %	61 %
Javni poziv za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima za sertifikaciju proizvoda- Faza 2	7	22	0	29	29	24 %	76 %
Sertifikat za privatnog izvršitelja	25	3	0	28	28	89 %	11 %
Podnošenje zahteva za dozvolu za geodetsku kompaniju	7	20	0	27	27	26 %	74 %
MONTI – Odeljenje za obezbeđivanje kvaliteta, standarde, evaluaciju i licenciranje – Naknada za licenciranje privatnih preduniverzitetskih obrazovnih i stručnih ustanova.	13	12	0	25	25	52 %	48 %
Zahtev za promenu porodičnog lekara za druga lica	12	11	0	23	23	52 %	48 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Javni poziv za finansijske subvencije za zanatlije	11	12	0	23	23	48 %	52 %
MONTI Agencija za obrazovanje i stručno osposobljavanje - Centar za kompetencije u Mališevu - Naknade za učešće	14	8	0	22	22	64 %	36 %
Agencija za stručno obrazovanje i obuku MONTI, Srednja škola u Prizrenu, Učešće, Agencija za obrazovanje i stručno obrazovanje – Srednja škola u Prizrenu – Naknade za učešće	7	15	0	22	22	32 %	68 %
MONTI Univerzitet u Prizrenu Zakup javnih objekata	6	15	0	21	21	29 %	71 %
Komunalne usluge	6	15	0	21	21	29 %	71 %
Licenciranje advokata	12	8	0	20	20	60 %	40 %
Agencija za obrazovanje i stručno osposobljavanje MONTI - Srednja škola u Uroševcu - Zakup javnih objekata	8	12	0	20	20	40 %	60 %
Opštinski grantovi i subvencije	15	4	0	19	19	79 %	21 %
Zahtev za obnavljanje licence za strane državne revizorske kompanije	8	8	2	18	16	50 %	50 %
Prijava za zakonsku revizorsku firmu po prvi put	4	13	0	17	17	24 %	76 %
Sertifikat za stečajnog upravnika	13	4	0	17	17	76 %	24 %
Agencija za obrazovanje i stručno osposobljavanje MONTI - Srednja mašinska škola Shen Gjecovi - Kotizacije	3	14	0	17	17	18 %	82 %
Dokaz o stečaju za preduzeća	9	8	0	17	17	53 %	47 %
Sertifikat za notara	13	3	0	16	16	81 %	19 %
Licenciranje stečajnog upravnika	13	3	0	16	16	81 %	19 %
Licenciranje medijatora	13	0	3	16	13	100 %	0 %
Profesionalni predavač - Zahtev za licenciranje	9	7	0	16	16	56 %	44 %
Podnošenje zahteva za postavljanje na putu	0	15	0	15	15	0 %	100 %
Podnošenje zahteva za priključak na put	2	11	0	13	13	15 %	85 %
Imenovanje za notara	11	1	0	12	12	92 %	8 %
RKV Bifurkacioni - Pregled i plaćanje računa za vodu	1	11	0	12	12	8 %	92 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim	3	9	0	12	12	25 %	75 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
preduzećima za ulaganje u solarne sisteme za zagrevanje sanitarne vode Faza 1							
Dokaz o vlasništvu vozila	0	12	0	12	12	0 %	100 %
Imenovanje privatnog izvršitelja	9	2	0	11	11	82 %	18 %
Zahtev za suspenziju ili poništenje	0	9	0	9	9	0 %	100 %
Javni poziv za podršku proizvodnim preduzećima za podršku opremi koja smanjuje potrošnju energije u proizvodnim linijama	1	8	0	9	9	11 %	89 %
Instruktor vožnje - Zahtev za licencu	6	1	0	7	7	86 %	14 %
Zahtev za dozvolu kao organizator turističke agencije	0	7	0	7	7	0 %	100 %
Zahtev za registraciju kao turističkog operatera/posredničke agencije	0	7	0	7	7	0 %	100 %
MONTI - Centralna administracija - Naknada za verifikaciju javnih i privatnih školskih dokumenata	2	5	0	7	7	29 %	71 %
MONTI – Albanološki institut Prištine – Iznajmljivanje javnih objekata	5	2	0	7	7	71 %	29 %
Registracija opšteg ortačkog društva	0	7	0	7	7	0 %	100 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima za ulaganje u solarne sisteme za zagrevanje sanitarne vode Faza 2	1	6	0	7	7	14 %	86 %
Zahtev za registraciju kao turistički vodič i za individualnu karticu	0	6	0	6	6	0 %	100 %
Registracija ograničeno društvo	0	5	0	5	5	0 %	100 %
Takse i doprinosi	0	5	0	5	5	0 %	100 %
Prijava za strane kompanije za pravnu reviziju po prvi put	0	4	0	4	4	0 %	100 %

Usluga	Žene	Muškarci	Nepoznat pol	Ukupno	Pol poznat ukupno	Žene	Muškarci
Instruktor vožnje - Zahtev za obnovu licence	0	4	0	4	4	0 %	100 %
Podnošenje zahteva za odobrenje kao pružalac programa obuke za nastavnike i prosvetne radnike	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Podneti zahtev za odobrenje programa obuke za nastavnike i prosvetne radnike	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Dodeljivanje imena detetu	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Zahtev za registraciju kao smeštajnog objekta	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Registracija strane kompanije.	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Registracija akcionarskog društva	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Zakazivanje termina za usluge matične knjige	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Javni poziv za podršku mikro, malim i srednjim preduzećima za ulaganje u solarne sisteme za zagrevanje sanitarne vode Faza 2	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Univerzitet u Prištini Hasan Priština - Učešće	0	3	0	3	3	0 %	100 %
Podnošenje zahteva za licenciranje nevladinih organizacija i privatnih pravnih lica koja pružaju socijalne i porodične usluge	1	1	0	2	2	50 %	50 %
Izvod iz knjige umrlih Instituta za sudsku medicinu	0	2	0	2	2	0 %	100 %
Prijava za uslove za vodu	1	0	0	1	1	100 %	0 %
Auto-škola - Moje prijave	0	1	0	1	1	0 %	100 %
MONTI – Studentski centar – Participacije	1	0	0	1	1	100 %	0 %

BIBLIOGRAFIJA

- Autor nejasan, „Inkluzivnost sistema licenciranja na Kosovu za žene i mlade“, 2024.
- EIGE. [“Procena rodnog uticaja: Metode/alati”](#). Vrb strana. EIGE, 2025. Pristupljeno 5. oktobra 2025.
- Gjocaj, Shqipe. “Analysis on Gender ICT and Digitalization Policies”, 2024 (unpublished).
- International Finance Corporation, *Inventory and Analysis of Administrative Procedures in the Municipality of Peja*, 2022.
- Johns Hopkins University. [“Gender Analysis Framework”](#), veb strana. Jhpiego, 2020. Pristupljeno 5. oktobra 2025.
- [Kosovo Banking Association and Associated Gender Equity and Social Inclusion \(GESI\) Handbook, 2024.](#)
- Izveštaj Privredne komore žena Kosova [“Women in Business”](#), 2014.
- MŽK, [Budgeting for Social Welfare](#), 2018.
- MŽK. [Gender Analysis of Land Transportation in Kosovo](#). 2025.
- MŽK. [Gender Equality: At the Centre of IT...and Beyond](#): Rodna analiza digitalizacije na Kosovu. Priština: KWN, 2024.
- OECD [“DAC gender equality policy marker”](#), pristupljeno 25. februara 2026.
- Službeni glasnik Republike Kosovo, [Law No. 05/L-020 on Gender Equality](#), 2015.
- Open Data Kosovo, [Women in the workplace – Working hard for the money](#), 2019.
- Republika Kosovo, Vlada, [Modeli Standard I Kostos: Doracak për Matjen e Barrës Administrative](#) [Model standardnih troškova: Vodič za merenje administrativnog opterećenja], 2023. [na albanskom].
- Republika Kosovo, Vlada, Kabinet premijera, [Program za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja 2022-2027](#), 2022.
- Republika Kosovo, Vlada, Kabinet premijera, [Program za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja 2025-2028](#), 2022.
- Republika Kosovo, Vlada, Kabinet premijera, ARR [Priručnik za procenu uticaja na rodnu ravnopravnost](#) Priština: ARR, 2019.
- Sefaj, Sylë. *User Involvement in Public Service Delivery*, 2024.
- Thaqi, Blerta. [Women Accessibility to eKosova](#), 2024.
- UBO Consulting, Focus Group Report – User Engagement in Service Design and Delivery, 2024.